

Begroting 2025

Gemeente Tynaarlo

Inhoudsopgave

ALGEMEEN	3
0. Voorwoord en inleiding	4
1. Van financiële perspectieven naar begroting	8
2. Begroting in één oogopslag	10
HOOFDSTUKKEN + 3 W-VRAGEN	11
3. Begroting hoofdstuk 0 t/m 8	12
PARAGRAFEN	55
4. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	56
5. Financiering	65
6. Lokale heffingen	71
7. Verbonden partijen	78
8. Kapitaalgoederen	85
9. Grondbeleid	96
10. Bedrijfsvoering	103
11. Wet Open Overheid	105
FINANCIËLE DETAILS	108
12. Meerjarenbegroting + balans meerjarig	109
13. Algemene dekkingsmiddelen	116
14. Incidentele baten en lasten	117
15. Reserves en voorzieningen	121
16. Mutaties in reserves	123
17. Onvoorzien	164
18. Kredietaanvragen	165
19. Subsidieplafonds	167
20. Structureel en reëel begrotingsevenwicht	168
BIJLAGEN	169
Bijlage 1: Begrippenlijst	170
Bijlage 2: Afkortingenlijst	181

Algemeen

0. Voorwoord en inleiding

Geachte raadsleden,

Voor u ligt de begroting 2025 met alle inkomsten en uitgaven voor het komende jaar. Deze begroting is de verdere concretisering van de financiële perspectieven 2025 en de financiële perspectieven 2026 – 2028 die u heeft besproken en vastgesteld op 16 juli jl.

Er staan voor 2025 weer tal van mooie ontwikkelingen op stapel, waarover u verderop meer kunt lezen bij de speerpunten 2025.

Ondanks deze vele mooie ontwikkelingen en ook uitdagingen waar we voor staan als Tynaarlo, hangt er nog steeds een donkere wolk boven onze begroting. Ook wel bekend als de zogenaamde 'ravijnjaren'. In VNG-verband is afgesproken om de begrotingsjaren 2026 t/m 2028 niet sluitend te maken en 'normaal' te begroten. Dit hebben we gedaan en daarmee is ook het reële tekort zichtbaar in die jaren. Tegelijkertijd zijn we ook realistisch en verwachten we niet dat het Rijk dit volledige begrotingstekort gaat dichten. De VNG is onverkort in gesprek met het kabinet om te zorgen dat taken en middelen in overeenstemming komen. De eindstreep van deze gesprekken is echter nog niet in zicht.

Ambtelijk zijn we in Tynaarlo bezig om te kijken naar realistische mogelijkheden om de begrotingstekorten in de jaren 2026 t/m 2028 te dichten. De focus ligt hierbij op die maatregelen, die geen (directe) effect hebben op onze inwoners. Hierbij werken we volgens onderstaande volgorde die we hebben afgesproken in de financiële perspectieven 2025 en de financiële perspectieven 2026 – 2028:

1. Begroting inclusief bestemmingsreserves opschonen
2. Realistischer begroten
3. Bezuinigingen op wettelijke taken

Mochten deze zoekrichtingen niet leiden tot het volledig dichten van de begrotingstekorten, dan volgen onderstaande zoekrichtingen in genoemde volgorde:

4. Inzet vrij besteedbare reserves
5. Bezuinigingen met effect voor de inwoner en verhoging OZB

Vertrekpunt Financiële perspectieven

Zoals al gezegd vormen de financiële perspectieven 2025 en de financiële perspectieven 2026 – 2028 het vertrekpunt voor de voorliggende begroting. In de periode na behandeling en vaststelling van de financiële perspectieven is er hard gewerkt aan de totstandkoming van de begroting 2025. In deze begroting staan enkele afwijkingen ten opzichte van de financiële perspectieven.

Deze afwijkingen zijn het gevolg van:

- Ontwikkelingen die nog niet (volledig) in beeld waren bij de behandeling van de financiële perspectieven 2025 en de financiële perspectieven 2026 – 2028;
- De financiële verwerking van de septembercirculaire 2024 en de doorrekening van de meerjarenbegroting als gevolg van de meicirculaire 2024.

Speerpunten 2025

In deze begroting hebben we weer tal van activiteiten opgenomen waarmee we onze doelstellingen in de komende jaren willen gaan bereiken. Hierna treft u enkele speerpunten voor het komende jaar aan.

MENS EN MAATSCHAPPIJ

Binnen het domein Mens en Maatschappij vertalen we in 2025 de volgende visies/beleidsstukken naar uitvoering en acties:

- de kind- en jeugdvisie
- de cultuurvisie
- het beleid op gebied van armoede en schulden
- de kadernota Werk en Inkomen

Belangrijk hierbij is dat wij dit deels samen met onze maatschappelijke partners en inwoners doen. Dit zorgt ervoor dat wij niet al van tevoren bepalen hoe de uitvoering eruit zal zien. De vastgestelde visies/beleidsstukken geven wel richting. Het convenant Meer Welzijn, Minder Zorg, wat zich richt op een stevige sociale basis voor volwassenen/ouderen, is een voorbeeld van hoe wij in de praktijk met onze partners uitvoering geven aan vastgesteld beleid.

Vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het landelijke Integrale Zorg Akkoord (IZA) ligt de blijvende focus op een sterke sociale basis in onze kernen voor alle inwoners. Denk daarbij aan goede collectieve voorzieningen op gebied van onderwijs, sport, welzijn en cultuur. Het gaat dan om accommodaties, met extra aandacht voor accommodaties op het gebied van welzijn en cultuur. En het gaat om activiteiten, vooral op gebied van cultuur, preventieve gezondheidszorg en het verstevigen van de bestaanszekerheid van onze inwoners. U leest er meer over in hoofdstukken 4 t/m 7.

De toegang tot Wmo- en Jeugdvoorzieningen houden we opnieuw tegen het licht. Hierbij zetten wij de bedoeling van de Wet en regelgeving en de leefwereld van onze inwoners voorop. Die 'bedoeling' staat in de vorm van doelen/uitgangspunten in de Wet en diverse lokale beleidsstukken. Deze manier van werken vertalen wij in een nieuwe conceptverordening die wij eind van 2025 aan uw raad willen aanbieden.

FYSIEK

Naast alle reguliere werkzaamheden, zoals beheer en onderhoud van groen, wegen en begraafplaatsen, starten we in 2025 een aantal nieuwe fysieke projecten. Denk aan de aanleg van een rotonde aan de westzijde van de A28 bij Yde/De Punt, het opstarten van het participatieproces rondom de herinrichting Esweg/rotonde Legroweg, het aanleggen van een regenwaterafvoer bij de Westerhorn in Eelde en de herinrichting van de Borchsingel in Eelderwolde.

Een aantal lopende projecten ronden we af of voeren we verder uit. Denk daarbij aan de afronding van de Hoofdweg in Eelde en het aanpakken van de wijk Westlaren in Zuidlaren, de rioolvervanging Leenakkersweg in Zuidlaren, de renovatie van de Dorpsstraat in Tynaarlo en de walbeschoeiing in de Diepsloot in Vries.

We starten met de vervanging van de brug in de Woltsingel in Ter Borch, de brug over de Knijpe in Zuidlaren, de Kibbelslaglaan en de Bunnerveenseweg. We gaan Het hoogholtje in de Zuidlaardervaart ter hoogte van De Groeve vervangen en we zetten, in samenwerking met de Provincie, in op de plaatsing van een voetgangershoogholtje bij De Wachter in Zuidlaren.

Als gemeente hebben we het doel om tot 2030 minimaal 900 woningen te bouwen. Wij zetten daarom in 2025 actief in op de verdere realisatie van de woningbouwlocaties Vries-Zuid en de afronding van de woonwijk Ter Borch. Ook starten we met de realisatie van de wijk Laarhove, waarvan het bestemmingsplan in 2024 door de raad werd vastgesteld. Ook gaan we verder met de ontwikkeling van de locaties (voormalige) Bladergroenschool en De Kooi in Eelde-Paterswolde.

We starten met woningbouwplannen op de locaties aan de Hoofdweg in Eelde-Paterswolde waarop het voorkeursrecht van toepassing is. Het onderzoek naar het verplaatsen van het sportveld in Zeijen is in volle gang. Besluitvorming en uitvoering kan in 2025 plaatsvinden. Ons doel is om ook hier woningbouw mogelijk te maken.

Wat betreft de centrumontwikkeling in Eelde is het Masterplan in 2024 opgeleverd. Op basis hiervan maken we nu in samenwerking met de grondeigenaren en inwoners een concreet centrumplan voor het dorp.

De centrumontwikkeling in Zuidlaren speelt zich op dit moment af rond drie verschillende terreinen. De herinrichting van de openbare ruimte, inclusief de Kop van de Brink en de benodigde verkeersaanpassingen staat gepland voor eind 2025. De planontwikkeling van de voorzijde van het PBH-terrein is in het najaar van 2023 vastgesteld door de gemeenteraad. De ruimtelijke procedure wordt in 2025 aan de raad voorgelegd. Voor de twee supermarktlocaties loopt op dit moment een tenderproces, wat naar alle waarschijnlijkheid in 2025 kan worden afgerond. Voor de centrumontwikkeling in Vries en Eelde vragen we een financiële bijdrage vanuit de Regiodeal/Nij Begun.

Gemeente Tynaarlo wil in de toekomst energieneutraal zijn. We gaan in 2025 aan de slag met De Regionale Energie Strategie (RES) en het beleidskader Zon op land. We gaan bijvoorbeeld de mogelijkheden voor het ontwikkelen van een sociaal zonnepark onderzoeken en nemen daarover in 2025 een besluit.

Ook kunnen we in Tynaarlo aan de slag met de uitwerking van Maatregel 29 uit de kabinetsreactie 'Nij Begun' op het rapport 'Groningers boven gas'. Daarmee kunnen we een extra impuls geven aan het isoleren van woningen in onze gemeente. We werken momenteel aan een aanpak hiervoor.

We verduurzamen het eigen wagenpark en op de gemeentewerf, het gemeentehuis en de MFA's plaatsen we zonnepanelen. Een deel van de gebouwen voorzien we van batterijen voor opslag van energie, zodat we minder afhankelijk worden van de leveranciers.

Daarnaast staat 2025 in het teken van de voorbereiding om de gebouwen op de gemeentewerf te vervangen. De gebouwen worden aangepast aan de eisen van deze tijd en bovendien energieneutraal. Voor de vervangende huisvesting hebben we het pand aan de Parallelweg 1A te Tynaarlo aangekocht.

Met de verdergaande verduurzaming nemen de zorgen toe over de netcongestie, oftewel de beperkte capaciteit van het elektriciteitsnetwerk. In 2025 gaan we daarom nog grootser inzetten op de verzwaring van het elektriciteitsnetwerk om de capaciteit te vergroten.

Het uitvoeringsplan klimaatadaptatie is in 2024 vastgesteld. Daarin staat hoe gemeente Tynaarlo inspeelt op het veranderende klimaat. We gaan in 2025 volop bezig met de uitvoering hiervan. Daarnaast evalueren we ons kapbeleid.

In 2025 starten we met het nieuwe afvalinzamelingsbeleid. Zo komt er een nieuwe inzamelaar en stappen we over van bron naar nascheiding. Ook start op 1 januari 2025 een pilot voor de verruiming van de openingstijden van de milieustraat.

In 2025 breiden we het Fysieke Domein uit met de afdeling VVTH (Veiligheid, Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving). Deze afdeling bestaat uit de vakgroepen Openbare orde en Veiligheid en de vakgroep Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving. Naast deze versterkte samenwerking zetten we in op meer BOA-toezicht, het versterken van de samenwerking met het domein Mens en Maatschappij en het verbeteren van processen.

DIENSTVERLENING

Het gemeentehuis vraagt na ongeveer 20 jaar gebruik om vernieuwing. We kijken dan naar (1) het luchtbehandelingssysteem, ofwel het binnenklimaat, (2) verduurzaming van het gebouw, een (3) functionele indeling die beter past bij de huidige manier van werken en behoeften van medewerkers hierin, (4) kantoorinrichting die voldoet aan de huidige ARBO-eisen en tenslotte een (5) nieuwe inrichting van de raadszaal. Bij de behandeling van de perspectievennota bleek dat de noodzaak om de huidige situatie aan te pakken breed gevoeld en gesteund wordt. Met name op het gebied van verwarming en binnenklimaat ontstaat druk om maatregelen te treffen. Dit is een groot en bijzonder project met een lange doorlooptijd. Daarom leggen we binnenkort de ontwerpopdracht voor de volgende fase voor aan uw raad.

Burgerzaken krijgt te maken met extra aanvragen en meer werkdruk. Dit komt door nieuwe wetgeving, zoals de Single Digital Gateway-verordening en de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer. In 2024 is er een opleidingsplan opgesteld voor Burgerzaken, gericht op het bevorderen van de ontwikkeling van het team. Dit zorgt ervoor dat medewerkers beter zijn voorbereid op verdere digitalisering, complexere aanvragen, en een steeds mondigere en kritischere burger. In 2025 willen we starten met de uitvoering van het opleidingsplan.

Ook wijzigingen in de Paspoortuitvoeringsregeling Nederland (PUN) hebben impact en vragen het nodige in het (her)inrichten van het werk. Deze wijzigingen zijn bedoeld om onze medewerkers van Burgerzaken beter te beschermen tegen mogelijke dwang of chantage van buitenaf.

In 2024/2025 komt er een nieuwe visie op de dienstverlening. Deze visie dient als kapstok voor de verdere ontwikkeling van de dienstverlening en de verbetering van de bedrijfsvoering van de gemeente. De uitwerking van deze visie vindt plaats in 2025 en verder. Het toegroeien naar een professionele organisatie vraagt het nodige, ook voldoende structurele formatie. Dit doen we vanuit een drive om onze professionals te laten excelleren in hun werk. We gaan voor optimale toegevoegde waarde vanuit de adviesfunctie van bedrijfsvoering, waarbij gewenste kwaliteit, uniformiteit en integriteit centraal staan.

Daarnaast zetten we speciaal in op het gebied van digitale toegankelijkheid, informatieveiligheid en privacy. Het zwaartepunt van de investeringen in onze formatie ligt dan ook in het brede werkveld van informatisering & automatisering.

Met vriendelijke groet,

Het college van burgemeester en wethouders

1. Van financiële perspectieven naar begroting

Deze begroting is gebaseerd op de actuele begroting 2024 en de financiële perspectieven 2025 en 2026 – 2028. Dat betekent concreet dat alle extra uitgaven die waren opgenomen in de financiële perspectieven (verplichte en niet-verplichte uitgaven) onverkort zijn opgenomen in deze begroting. Zoals ook al gezegd in de inleiding staan in deze begroting enkele afwijkingen ten opzichte van de financiële perspectieven, te weten:

- Ontwikkelingen die nog niet (volledig) in beeld waren bij de behandeling van de financiële perspectieven 2025 en de financiële perspectieven 2026 – 2028;
- De financiële verwerking van de septembercirculaire 2024 en de doorrekening van de meerjarenbegroting als gevolg van de meicirculaire 2024.

Dit leidt tot onderstaande geactualiseerde begrotingsresultaten voor de jaren 2025 – 2028.

Begrotingsresultaat 2025 – 2028

Hieronder is het geactualiseerde financieel meerjarenperspectief 2025 – 2028 weergegeven:

Ontwikkeling begrotingsresultaat 2025-2028		(bedragen x € 1.000)			
Omschrijving		2025	2026	2027	2028
1	Begrotingsresultaat financiële perspectieven 2025 – 2028	-1.042	-6.020	-7.011	-7.785
2	Effect mei- en septembercirculaire 2024	290	1.399	1.183	1.440
3	Kapitaallasten en rente	1.304	754	-117	-272
4	Gemeenschappelijke regelingen	-739	-703	-711	-884
5	Legesverordening titel 1 en 2	-363	-364	-355	-342
6	Opvang Oekraïners	1.887			
Actueel begrotingsresultaat		1.337	-4.934	-7.011	-7.843
7	Correctie volume-accres 2025 – 2028	75	150	225	300
Actueel begrotingsresultaat inclusief correctie volume-accres		1.412	-4.784	-6.786	-7.543

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt, is alleen de jaarschijf 2025 'sluitend' en wordt voor de jaren 2026 – 2028 een tekort voorzien. Dit past in de begrotingsadviezen die de VNG in maart respectievelijk in september van dit jaar heeft gegeven voor de uitgangspunten voor de begroting en meerjarenraming, samenhangend met het zogenaamde ravijnjaar 2026. De forse terugval in financiële middelen voor gemeenten vanaf 2026 blijft bestaan, waardoor taken en middelen van gemeenten niet in balans zijn. De VNG adviseert de financiële en inhoudelijke consequenties van noodzakelijke bezuinigingen en/of lastenverzwaring afzonderlijk te presenteren, ook van ombuigingen die eerder zijn ingezet. Voorts wordt geadviseerd het jaar 2025 sluitend te maken, waarbij wordt uitgegaan van het benodigde voorzieningenniveau op basis van gemeentelijke afwegingen. Deze reële begroting zal mogelijk tekorten laten zien.

Voor onze gemeente betekent dit een tekort van circa € 4,8 miljoen in 2026, oplopend tot circa € 7,5 miljoen in 2028. Via ambtelijk gevormde werkgroepen willen we nog dit jaar een pakket maatregelen uitwerken, en die in een nader te bepalen aantal sessies met uw raad verder voorbereiden. Het doel is om tot een (breed) gedragen perspectievennota 2026 te komen, met heldere inhoudelijke en financiële kaders.

Toelichting op de onderdelen:

1. Begrotingsresultaat financiële perspectieven 2025 – 2028
Dit is de laatst gecommuniceerde actualisatie van de financiële positie van de gemeente via de financiële perspectieven 2025 en de financiële perspectieven 2026 – 2028, inclusief alle verplichte en niet-verplichte uitgaven. Deze actualisatie vormt het financiële vertrekpunt voor de begroting 2025.
2. Effect mei- en septembercirculaire 2024
Bij het daadwerkelijk doorrekenen van de begroting pakken de bijstellingen uit de meicirculaire 2024 iets anders uit dan waarmee in de financiële perspectieven rekening is gehouden. Het nieuwe begrotingsjaar 2028 is nu ook doorgerekend en niet langer een duplicering van 2027.

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van het accres. Het voordelige effect van de septembercirculaire is vooral het gevolg van de nieuwe accresraming voor het jaar 2025 en verder.
3. Kapitaallasten en rente
Deze post laat een voordeel zien in 2025 en 2026, doordat een aantal investeringen later is/wordt afgerond dan bij de begroting van 2024 was verwacht. De raming van de kapitaallasten is hierdoor voor deze jaren lager. Dit geldt ook voor de rente, omdat er naar verwachting minder nieuwe leningen hoeven te worden aangetrokken. Vanaf 2027 is sprake van een oplopend nadeel door onder andere hogere rentelasten, vanwege de hogere financieringsbehoefte. Dit is het gevolg van nieuwe investeringskredieten t.o.v. de begroting van 2024 (voor lang geld wordt rekening gehouden met 3,5% rente).
4. Gemeenschappelijke regelingen
De begrotingen 2025 van onze gemeenschappelijke regelingen leiden tot hogere gemeentelijke bijdragen voor 2025 en latere jaren. De behandeling van deze begrotingen heeft plaatsgevonden in de raadsvergadering van 11 juni 2024. De stijging heeft vooral betrekking op een toename van de bedrijfsvoeringslasten door onder andere nieuwe Cao's en prijsstijgingen bij de gemeenschappelijke regelingen.
5. Legesverordening titel 1 en 2
Vanaf 2025 worden (beperkte) extra legesopbrengsten verwacht door hogere aantallen aanvragen voor reisdocumenten. Dan is het namelijk tien jaar geleden dat de eerste paspoorten met een geldigheidsduur van tien jaar zijn uitgegeven. Het aantal aanvragen zal waarschijnlijk verdubbelen ten opzichte van 2024.
De Omgevingswet stelt andere regels omtrent de berekening van de leges omgevingsvergunningen en de kostendekkendheid. Dit heeft een fors structureel nadelig effect op het begrotingsresultaat. In de begroting 2024 hadden we hiervoor in eerste instantie een incidenteel nadeel opgenomen in afwachting van meer duidelijkheid hierover.
6. Opvang Oekraïners
Voor de opvang van Oekraïners zijn incidentele ramingen opgenomen in begrotingsjaar 2025. Het betreft ramingen voor de kosten van huisvesting, leefgeld, verzekering en ureninzet. De vastgestelde Rijksbijdrage voor het jaar 2025, die is gebaseerd op een normbedrag per opvangplek, is hoger dan de kosten die we als gemeente verwachten te maken. Hierdoor ontstaat een voordeel in 2025 van afgerond € 1,9 miljoen.
7. Correctie volume-accres 2025 – 2028
Op de valreep voorafgaande aan de behandeling van de begroting 2025 heeft de minister van Financiën kenbaar gemaakt dat de accres 2025 – 2028 in de septembercirculaire 2024 te laag zijn vastgesteld. Op 7 oktober jl. heeft de minister van Financiën dit per brief gedeeld met de Tweede Kamer en vervolgens met de gemeenten.
Dit betekent dat gemeenten nog extra middelen krijgen die nog niet in de septembercirculaire 2024 waren verwerkt. Het gaat om een bedrag van afgerond € 50 miljoen extra accres op landelijk niveau in 2025 en dat loopt op tot (cumulatief) € 175 miljoen in 2028.
Gezien de late bekendmaking hebben we deze extra middelen nog niet financieel kunnen verwerken in onze eigen begroting. Om wel een actueel beeld van onze financiële positie te kunnen presenteren is een indicatie van deze extra middelen opgenomen in bovenstaande tabel.

Begroting 2025 in één oogopslag

De gemeenteraad van Tynaarlo behandelt op dinsdag 5 november de gemeentelijke begroting voor 2025. Het komende kalenderjaar verwachten burgemeester en wethouders een begrotingsoverschot van ruim € 1,3 miljoen.

Inkomsten 2025

	Inkomsten vanuit het rijk	€ 77.502.000
	Grondexploitatie	€ 5.230.000
	Rioolheffing	€ 3.470.000
	Afvalstoffenheffing	€ 3.729.000
	OZB	€ 6.756.000
	Overig o.a. huren, overige leges, rente, dividend	€ 14.361.000

Totaal inkomsten 2025 **€ 111.048.000**

Uitgaven 2025

	Bestuur en ondersteuning	€ 5.385.000
	Veiligheid	€ 3.598.000
	Verkeer, vervoer en waterstaat	€ 5.228.000
	Economie	€ 3.262.000
	Onderwijs	€ 5.890.000
	Sport, cultuur en recreatie	€ 10.410.000
	Overhead	€ 15.705.000
	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	€ 7.411.000
	Volksgezondheid en milieu	€ 11.270.000
	Sociaal domein	€ 40.022.000
	Overig inclusief mutaties in de reserves	€ 1.530.000

Totaal uitgaven 2025 **€ 109.711.000**

Resultaat **+ € 1.337.000**

Getallen zijn afgerond op duizendtallen.

Hans de Graaf
wethouder
Accommodatiebeleid

Goede collectieve voorzieningen op gebied van onderwijs, sport, welzijn en cultuur, dat vinden we belangrijk.

"Ook in 2025 gaan we hiermee verder op de ingeslagen weg. De laatste scholen en sportaccommodaties in onze gemeente worden vernieuwd. Dan zijn al onze onderwijs- en sportaccommodaties vernieuwd. Uniek in Nederland! Hebben we het over collectieve voorzieningen, dan hebben we het ook over cultuurhuizen. Een plek voor het verbinden van inwoners op het gebied van cultuur en welzijn. Een plek om te leren, te ontmoeten, geïnformeerd te worden, te lezen en te leven. We willen in onze drie grote kerken cultuurhuizen realiseren. Samen met inwoners en potentiële gebruikers kijken we naar de invulling."

Jurryt Vellinga
wethouder
Ruimtelijke Ordening

Een huis voor iedereen. Dat is één van de grootste ambities van dit college.

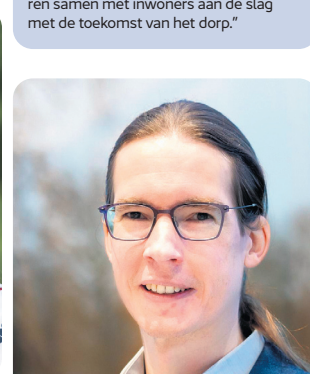
"Eén van onze doelen is daarom om in 2030 minimaal 900 nieuwe woningen te hebben gerealiseerd. Om die reden werken we in 2025 verder aan allerlei woningbouwprojecten, zoals in Zuidlaren, Vries en Eelde-Paterswolde. Projecten met allerlei verschillende woningen: van sociale huur tot aan vrijstaande koopwoningen. Ook de centrumontwikkelingen in Eelde en Zuidlaren zijn in 2025 aan hun volgende stap toe. In Eelde wordt in samenwerking met grondeigenaren en andere stakeholders verder gewerkt aan een concreet centrumplan voor het dorp. In Zuidlaren gaat volgend jaar al de eerste schop in de grond in het centrumgebied. Tot slot gaan we in Vries op verschillende manieren samen met inwoners aan de slag met de toekomst van het dorp."

Jelbrich Peters
wethouder Duurzaamheid
en Bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid staat in 2025 hoog op de agenda van onze gemeente.

"Op het gebied van werk en inkomen gaat het in Tynaarlo relatief goed. Toch is er ook een groep inwoners die het zwaar heeft. Het gaat dan niet alleen om inwoners met een uitkering, maar ook om inwoners met betaald werk. Daar gaan we wat aan doen. Zo willen we ruimhartig omgaan met onze minimeerregelingen en treffen we maatregelen om sociale uitsluiting te voorkomen."

Hans Kuipers
wethouder Sociaal Domein

Wij willen een sterke sociale basis voor iedereen.

"Vanuit de nieuwe kind- en jeugdvisie willen we dat kinderen een kansrijke start krijgen en veilig en gezond opgroeien in een kansrijke omgeving. Met passende zorg waar dat nodig is. Dit doen we als één team. Samen met de ouders en alle betrokken ketenpartners. Ook cultuur is een belangrijk speerpunt. In 2025 beginnen we met de uitvoering van onze nieuwe cultuurvisie. We zetten in op cultuureducatie, culturele ontmoetingen en cultureel erfgoed. Voor ons, voor onze kinderen en voor de toekomstige generaties."

Hoofdstukken + 3 W-vragen

3. Begroting hoofdstuk 0 t/m 8

- 0 Bestuur en ondersteuning
- 1 Veiligheid
- 2 Verkeer en vervoer en waterstaat
- 3 Economie
- 4 Onderwijs
- 5 Sport, cultuur en recreatie
- 6 Sociaal domein
- 7 Volksgezondheid en milieu
- 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Hoofdstuk 0 || Bestuur en ondersteuning

Inleiding

Dit college staat voor een verbindend, daadkrachtig en open bestuur. In deze collegeperiode willen wij nog nadrukkelijker dan voorheen met onze inwoners, ketenpartners en instellingen beleid en uitvoering vormgeven. De basis van samenwerken is in onze ogen vertrouwen. Wij willen een overheid zijn die vertrouwen verdient, en we willen in vertrouwen steunen op kennis en expertise van anderen.

Om goed in te kunnen spelen op ontwikkelingen, kansen en bedreigingen in en voor onze samenleving zijn wij onze organisatie verder aan het ontwikkelen. Dit doen we aan de hand van de in de organisatievisie “voor de duidelijkheid” genoemde waarden; open, toegankelijk, duidelijk, slagvaardig en betrouwbaar. Waar gemak, transparantie en snelheid worden gevraagd bieden wij dit veelal ondersteund door digitale mogelijkheden. Plek en tijd onafhankelijk digitaal ontsluiten van informatie is daarbij het uitgangspunt. Daarmee bedoelen we niet alleen de gemeentelijke website, maar ook het gebruik van innovatieve ontwikkelingen.

Wij vinden het belangrijk inwoners, ondernemers, instellingen actief te betrekken bij ontwikkelingen in hun gemeente. Participatie zal ook in 2025 onderdeel van beleidsvorming blijven. Deze werkwijze past bij een naar buiten gekeerde organisatie die stuurt op vertrouwen en eigen kracht van inwoners. Hoewel bedrijfsvoering onderdeel is van hoofdstuk 0 wordt dit beschreven in de aparte (verplichte) paragraaf ‘Bedrijfsvoering’. In die paragraaf wordt ingegaan op de doelen en ontwikkelingen ten aanzien van de bedrijfsvoering in het jaar 2025.

Wat willen we bereiken

Beheersen van de toegenomen vraag naar reisdocumenten

In het tweede jaar van de paspoortpiek verwachten we een toename in het aantal aanvragen voor reisdocumenten ten opzichte van 2024. De grootste drukte zal zich naar verwachting voordoen in de eerste helft van het jaar. Om lange wachttijden te voorkomen breiden we zo nodig de balie-openingstijden uit of stellen een extra balie open, voor zo ver de bezetting en overige werkzaamheden dit toelaten. Indien noodzakelijk huren we tijdelijk extra personeel in.

Implementeren Single Digital Gateway

Met de implementatie van de Single Digital Gateway-verordening zetten we een stap richting betere dienstverlening aan onze Europese doelgroepen. De Single Digital Gateway (SDG) heeft als doel om burgers en bedrijven eenvoudige toegang te bieden tot digitale overheidsdiensten binnen de EU-lidstaten via het Your Europe-portaal. Informatie over de diensten van Burgerzaken is hierin opgenomen. We streven ernaar om in 2025 te voldoen aan de tweede fase van de SDG-verordening. Dit houdt in dat verschillende online diensten van Burgerzaken, die nu al beschikbaar zijn voor inwoners van Nederland, toegankelijk worden gemaakt voor Europese burgers en bedrijven via eIDAS.

Ontwikkelen Opleidingsplan Burgerzaken

In 2024 is er een opleidingsplan opgesteld voor Burgerzaken, gericht op het bevorderen van de ontwikkeling van het team. Dit zorgt ervoor dat medewerkers beter zijn voorbereid op verdere digitalisering, complexere aanvragen, en een steeds mondigere en kritischere burger. In 2025 willen we het opleidingsbeleid en uitvoeringsplan vaststellen en een start maken met de implementatie.

Uitbreiden rolverdeling binnen het proces reisdocumenten

Om medewerkers van Burgerzaken beter te beschermen tegen mogelijke dwang of chantage van buitenaf, wordt per 1 januari 2025 een nieuwe rolverdeling binnen de functiescheiding in de Paspoortuitvoeringsregeling Nederland (PUN) ingevoerd. Deze nieuwe richtlijn verplicht gemeenten om de verschillende handelingen binnen het aanvraag- en uitgifteproces van paspoorten en identiteitskaarten door minimaal drie verschillende medewerkers te laten uitvoeren. Deze verandering zal invloed hebben op onze werkprocedures, rolverdeling en de beschikbaarheid van medewerkers, en op de jaarlijkse zelfevaluatie Reisdocumenten.

Ontwikkelen kwaliteitsbeleid BRP

De jaarlijkse zelfevaluatie van de Basisregistratie Personen (BRP) vereist dat de gemeente een kwaliteitsbeleid opstelt, waarin specifieke, meetbare kwaliteitsafspraken en doelstellingen voor de BRP worden vastgelegd. We gaan hiermee aan de slag, met als doel duidelijke afspraken en doelstellingen te formuleren voor het team Burgerzaken om de kwaliteit van de uitvoering te waarborgen. Daarnaast blijven we ons continu inzetten voor een correcte BRP door middel van zorgvuldige persoonsregistratie, fraudeonderzoeken en adrescontroles. We voeren kwaliteitscontroles uit om de kwaliteit van de uitvoering te volgen en waar nodig te verhogen.

Renovatie gemeentehuis

Het gemeentehuis vraagt na ongeveer 20 jaar gebruik om een revitalisering. Hierbij moet worden gekeken naar (1) het luchtbehandelingssysteem, ofwel het binnenklimaat, (2) verduurzaming van het gebouw, een (3) functionele indeling die beter past bij de huidige manier van werken en behoeften van medewerkers hierin, (4) kantoorinrichting die voldoet aan de huidige ARBO-eisen en ten slotte een (5) nieuwe inrichting van de raadszaal. Bij de behandeling van de perspectievennota bleek dat de noodzaak om de huidige situatie aan te pakken breed gevoeld en gesteund wordt. Met name op het gebied van verwarming en binnenklimaat ontstaat druk om maatregelen te treffen. Dit is een groot en bijzonder project met een lange doorlooptijd. Daarom willen we de ontwerpdracht voor de volgende fase graag door uw raad laten behandelen.

Dienstverlening

In 2024/2025 wordt een nieuwe visie op de dienstverlening opgesteld. Deze visie dient onder andere als kapstok voor de verdere ontwikkeling van de dienstverlening en bedrijfsvoering van de gemeente. De uitwerking van deze visie in plannen en acties vindt plaats in 2025 e.v. In het najaar 2024 is een actieplan opgesteld t.b.v. de verbetering van de bedrijfsvoering. Het toegroeien naar een professionele organisatie vraagt het nodige, ook voldoende structurele formatie. Dit doen we vanuit een drive om onze professionals te laten excelleren in hun werk. We gaan voor optimale toegevoegde waarde vanuit de adviesfunctie van bedrijfsvoering, waarbij we het zeker moeten hebben over gewenste kwaliteit, uniformiteit en integraliteit. Daarnaast hebben we nog het nodige te realiseren op het gebied van digitale toegankelijkheid, informatieveiligheid en privacy. Het zwaartepunt van de investeringen in onze formatie ligt dan ook in het brede werkveld van informatisering & automatisering.

Wat gaan we ervoor doen

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Single Digital Gateway	Inrichten software, aanpassen werkprocessen, afstemming met derden, communicatie, opleiding medewerkers.	Voldoen aan de SDG-verordening, verbeteren dienstverlening aan EU-doelgroepen.	Gemeente	Q3 2025
Opleidingsplan burgerzaken.	Vaststellen opleidingsplan, start implementatie.	Borgen kwaliteit, kennis en vaardigheden up-to-date.	Gemeente	Q2 2025
Uitgebreidere rolverdeling bij reisdocumenten.	Aanpassen procedures, opleiding medewerkers.	Voorkomen fraude en bescherming tegen dwang van buitenaf.	Gemeente	Q1 2025
Kwaliteitsbeleid BRP.	Kwaliteitsbeleid opstellen.	Meetbaar maken eigen kwaliteitsafspraken en doelstellingen.	Gemeente	Q3 2025

Indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren (Besluit begroting en verantwoording)	Norm	Tynaarlo			
		2022	2023	2024	2025
Formatie	Fte per 1.000 inwoners (2020)	8	8,06	8,35	8,89
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners (2020)	7.2	7,30	7.58	7,40
Apparaatskosten	Kosten per inwoner (2020)	€ 647	€ 752	€ 863	€ 967
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen (2020)	12,6%	2,17%	11,73%	12,01%
Overhead	% van totale lasten (2020)	12,2%	13,70%	14,02%	14,52%

Gemeente specifiek	Norm	Tynaarlo		
		2022	2023	2024
Betaaldiscipline	Percentage betalingen waarbij wettelijke betaaltermijn (30 dagen) is behaald	91,70%	89,95%	n.n.b.
Betalingstermijn	Gemiddelde betalingstermijn	17 dagen	19 dagen	n.n.b.

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten

Taak- veld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
0.1	Bestuur	1.606.990	1.833.029	1.710.983	1.769.207	1.841.948	1.906.873
0.2	Burgerzaken	1.630.723	1.936.150	1.894.860	1.842.993	1.864.009	1.916.417
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	723.857	528.710	543.309	558.830	579.899	598.714
0.4	Overhead	12.748.697	12.721.906	15.705.019	21.760.432	16.535.840	17.355.786
0.5	Treasury	59.142	5.697	34.739	654.440	1.328.223	1.326.442
0.61	OZB woningen	274.130	296.433	303.878	311.492	311.960	312.422
0.62	OZB niet-woningen	19.306	19.789	20.283	20.790	20.790	20.790
0.64	Belastingen overig	5.678	5.820	5.965	6.115	6.115	6.115
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	500.000	500.000	500.000	500.000
0.8	Overige baten en lasten	252.300	305.992	303.032	309.995	317.211	325.149
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	262.969	-133.190	68.613	70.397	72.229	74.036
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten		17.583.791	17.520.335	21.090.681	27.804.692	23.378.224	24.342.743

Baten

Taak- veld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele			Meerjaren	
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
0.1	Bestuur	-2.272	3.205	3.292	3.378	3.465	3.552
0.2	Burgerzaken	387.316	632.533	849.334	849.334	849.334	849.334
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.053.847	251.816	258.787	265.670	272.583	279.403
0.4	Overhead	2.929.402	1.368.652	1.193.565	1.224.558	1.256.432	1.287.869
0.5	Treasury	1.396.892	896.907	702.052	681.841	661.629	661.629
0.61	OZB woningen	4.957.768	5.058.075	5.252.726	5.358.269	5.465.936	5.575.716
0.62	OZB niet-woningen	1.592.333	1.530.447	1.584.940	1.616.639	1.648.972	1.681.951
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	59.435.698	62.786.991	64.380.679	63.889.085	65.978.185	68.153.183
0.8	Overige baten en lasten	28.132	32.102	32.968	33.825	34.705	35.574
Totaal baten		71.779.116	72.560.728	74.258.343	73.922.599	76.171.242	78.528.211

Resultaat voor bestemming	54.195.325	55.040.393	53.167.663	46.117.908	52.793.018	54.185.468
----------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Reserves	Rekening 2023	Actuele			Meerjaren	
		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Toevoegingen aan reserves	11.087.184	8.341.713	1.529.929	1.773.400	1.967.674	2.205.648
Onttrekkingen aan reserves	6.386.681	6.073.422	6.945.420	10.981.519	3.911.530	2.586.721
Saldo hoofdstuk	49.494.821	52.772.102	58.583.154	55.326.027	54.736.874	54.566.541

Hoofdstuk 1 || Veiligheid

Inleiding

De gemeente Tynaarlo is een veilige gemeente. Dit willen wij uiteraard behouden. Het huidige veiligheidsbeleid geldt tot en met 2025. De geformuleerde visie en prioriteiten houden we onverkort vast. Onze aanpak richt zich de komende jaren op: verbinding zorg en veiligheid, ondermijning, jeugdproblematiek, cybercrime en incident- & rampbestrijding.

Hierin is ook voor inwoners, instellingen, ondernemers een actieve rol weggelegd. Veiligheid begint in de eigen straat of wijk. We benutten hun kennis en energie om de eigen omgeving schoon en leefbaar te houden, zodat de kans op vandalisme en criminaliteit kleiner wordt. Voorbeelden hiervan zijn de inzet van Burgernet, Meld Misdaad Anoniem en het preventief signaleren van onveilige situaties.

Werken aan een veilige leefomgeving betekent ook dat we moeten handhaven. Dat doen we informatiegestuurd door gebruik te maken van signalen uit de buurt, meldingen van de politie en de kennis en expertise van onze BOA's.

Wat willen we bereiken

Verbinding zorg en veiligheid

Overlast personen met verward gedrag

Personen met verward gedrag zijn mensen die de grip op hun leven (dreigen te) verliezen, waardoor het risico aanwezig is dat zij zichzelf of anderen schade berokkenen. Meestal is er sprake van wanhoop door sociale problemen in combinatie met psychiatrische of verslavingsproblematiek, dementie of een (licht) verstandelijke handicap. Deze mensen leven steeds vaker en langer zelfstandig of onder begeleiding in de wijk. De meeste mensen met verward gedrag lijden in stilte. Ze kunnen op eigen kracht niet (meer) meedoen in de maatschappij of om hulp vragen. Het onderwerp is primair belegd bij het domein Mens en Maatschappij maar is tevens onderdeel van de verbinding zorg en veiligheid.

De complexe casuïstiek neemt toe. Er worden steeds meer mensen ambulante in de wijk behandeld. Ook zijn er binnen de gemeente veel verschillende (zorg)instellingen met diverse doelgroepen. Voorbeelden zijn zorginstellingen zoals de zorginstelling in Donderen, Perspectief in Eelde en Lentis, Forint en De Bruggen in Zuidlaren. Vele inwoners ontvangen zorg, en dat gaat niet altijd goed. De politie en het team veiligheid binnen de gemeente worden geconfronteerd met de excessen en problemen in de openbare ruimte en ondersteuningsverzoeken. Soms gaat het om Wlz-instellingen (Wet langdurige zorg) waarmee de gemeente geen contractuele of toezichthoudende relatie heeft. Toch wordt van ons verwacht dat we ook hier op investeren om excessen te voorkomen. Investeren in een goede relatie met deze instellingen is belangrijk. Daarnaast ontstaan er de laatste jaren capaciteitsproblemen bij zowel de instellingen als bij de politie, waardoor inwoners die zorg nodig hebben acuut op straat worden gezet. Er moet worden geïnvesteerd in de samenwerking, om dit soort gevallen te voorkomen. Deze casuïstiek is zo complex, omdat het gaat om personen per problemen op meerdere vlakken (psychisch, fysiek, verslaving, veiligheid) en er veel verschillende partijen bij betrokken zijn. Structureel is er meer samenwerking nodig op operationeel niveau en op het vlak van beleid.

Het AVE-model (Aanpak voorkomen escalatie) wat de komende jaren in heel Drenthe moet worden ingevoerd, kan nog niet worden ingevoerd. Procesregie wat valt onder AVE 2 (verantwoordelijkheid gemeente) en kan niet bij iemand worden belegd. Met als gevolg dat een casus die te "licht" is voor het Zorg- en Veiligheidshuis, maar te "zwaar" voor onze eigen casusregisseurs niet of niet goed wordt opgepakt. Er is hierbij sprake van (meervoudige) problematiek en een veiligheidsrisico, en er is sprake van een knelpunt op inhoud en/of samenwerking. Ook is een keten-/domeinoverstijgende integrale aanpak noodzakelijk. De AOV-ers (adviseurs openbare orde en veiligheid) doen momenteel wat ze kunnen, maar deze capaciteit is onvoldoende in eigen huis. Het gaat hierbij met name om veelplegers: overlastgevers die in veel meldingen waaronder de maandelijkse politiescan terugkomen en waar extra aandacht voor nodig is. Deze meldingen blijven nu te veel liggen.

Ondermijning

De aanpak van ondermijnende criminaliteit heeft prioriteit in Noord-Nederland, zowel lokaal als regionaal. Met de ondertekening van de Drentse Aanpak Ondermijning (DAO) hebben de Drentse burgemeesters afgesproken gezamenlijk meer te gaan doen op dit thema. Met de huidige capaciteit kunnen losse actiepunten wel worden uitgevoerd, maar de samenhang en het overzicht ontbreken.

Ondermijning is en blijft een actueel thema waarop veel inzet nodig is. Ondermijnende criminaliteit speelt zich af onder het oppervlak, waardoor het veel tijd kost om dit bloot te leggen. Inwoners en ambtenaren moeten continue bewust worden gemaakt van de gevaren van ondermijning, hoe ze dit kunnen herkennen, en waar ze signalen moeten melden. Dit geldt voor alle gebieden van ondermijning (zorgfraude, georganiseerde drugshandel, witwassen, mensenhandel, arbeidsuitbuiting, vastgoedfraude, etc.).

Juist de combinatie van maatregelen, die structureel worden uitgevoerd, maakt de aanpak effectief. Zonder extra capaciteit kunnen Bibob-beleid en beleid mensenhandel niet worden geactualiseerd of opgesteld, laat staan geïmplementeerd. Er worden niet doorlopend bewustwordingssessies voor de eigen organisatie georganiseerd. Ondermijningsrondes en integrale controles worden niet of nauwelijks uitgevoerd, waardoor criminelen vrij spel hebben. Het informeren en weerbaar maken van onze inwoners en ondernemers op het gebied van cybercriminaliteit worden niet uitgevoerd. Het vitaal houden van onze vakantieparken en bedrijventerreinen krijgt geen structurele aandacht. Ondermijning op de luchthaven idem dito. Met de huidige capaciteit lukt het niet om dit onderwerp structureel goed te borgen.

Jeugdproblematiek

We verbeteren de vroegtijdige signalering en preventie van jeugdproblematiek. We handelen preventief als het kan, maar repressief als het moet. We verbeteren de samenwerking tussen jongerenwerk, de jeugdagent, het Centrum voor Jeugd en Gezin en andere partners en we zorgen voor een goede opvolging van zorgelijke signalen.

Weerbaarheid digitaal gebied

We investeren in digitale weerbaarheid van overheid, bedrijven en inwoners. Binnen het domein Privacy en Informatieveiligheid wordt hiertoe nadrukkelijk samenwerking gezocht met specialisten binnen onze ketenpartners. Omdat dit landelijk een actueel thema is, sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande projecten en initiatieven.

Incident- en rampenbestrijding

Belangrijke voorwaarden voor een veilig Tynaarlo zijn de bereikbaarheid, beschikbaarheid en inzetbaarheid van de hulpdiensten tijdens het bestrijden van rampen en crises. Vanuit onze regierol zien we hierop toe. Indien nodig sturen we bij. Daarnaast dragen we zorg voor een adequate rampenbestrijding en crisismanagement. Samen met brandweer en politie geven we voorlichting aan onze inwoners. En we houden onze interne organisatie scherp en getraind, bijvoorbeeld door het organiseren van crisisoefeningen voor de ambtelijke organisatie.

Extra inzet op het aardbevingendossier

Onze inwoners worden geconfronteerd met de gevolgen van de aardbevingen. Door het meemaken van een aardbeving of door de schade die deze bevingen aan de huizen veroorzaken. We blijven ons inzetten voor veiligheid en compensatie. In verband met lopende en verwachte (beroeps)procedures tegen de winningsplannen is extra juridische inzet noodzakelijk.

Wat gaan we ervoor doen

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
De gemeente Tynaarlo is een Veilige gemeente. Onze inwoners voelen zich veilig.	Op basis van het uitvoeringsprogramma veiligheid uitvoering geven aan de gestelde prioriteiten.	Een veilige gemeente in cijfers en in beleving.	Gemeente en ketenpartners.	Doorlopend. Zie Uitvoeringsprogramma 2024-2025.
Ondermijnende criminaliteit en bestuurlijk weerbaarheid.	<ul style="list-style-type: none"> - Deelnemen aan de DAO (Drentse Aanpak Ondermijning). Verschillende ambities op: <ul style="list-style-type: none"> • Verhogen bewustwording bij het bestuur en ambtelijke organisatie. • Informatiepositie en huishouding • Wet- en regelgeving, beleid en handhaving. • Weerbaar bestuur en een weerbare organisatie. • Communicatie - uitvoeren van integrale controles (risico gestuurd). 	<ul style="list-style-type: none"> - Weerbaarheid van de gemeente vergroten. - Op deze manier kunnen inwoners eenvoudiger en anoniem melding doen van ondermijnende criminaliteit. 	Gemeente, RIEC en ketenpartners.	Doorlopend
Cybercrime	<ul style="list-style-type: none"> - Plan van aanpak cybercrime. - Problematieken netwerk in kaart brengen. - Prioriteiten en doelgroepen bepalen. 	Kennis en daardoor weerbaarheid vergroten van onze inwoners m.b.t. cybercrime.	Gemeente en politie.	Doorlopend
Weerbaarheid digitaal gebied.	Bewustwording <ul style="list-style-type: none"> - Koppeling met incident- en rampenbestrijding vergroten. 	Eigen organisatie bewust maken van en beveiligen tegen cybercrime.	Gemeente (OOV en team I&A)	Eind 2025
Incident- en rampenbestrijding.	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelingen uitvoeren van het project bevolkingszorg. - deelnemen aan de multi en mono oefeningen. 	Verdere professionalisering bevolkingszorg.	VRD, Gemeente (OOV en team I&A).	Eind 2025
Verbinding zorg en veiligheid.	<ul style="list-style-type: none"> - Integrale aanpak van de grootste overlastgevers. - implementeren van het AVE-model (Aanpak voorkomen escalatie) - Bestuurlijke samenwerking domeinen Zorg en Veiligheid versterken. 	Vroegtijdig signaleren en onder regie van de gemeente een effectieve integrale aanpak van casuïstiek rond dit thema opstarten.	Gemeente, politie, Zorg- en Veiligheidshuis Drenthe (ZVHD), OGGz, domein M&M, ggz-partners.	Doorlopend

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Jeugdoverlast en middelen gebruik.	- Voorlichting en aanpak voor jongeren over drank- en drugsgebruik. - Intensieve samenwerking tussen zorg en veiligheid (bij evenementen).	- Integrale aanpak jeugdoverlast onder regie gemeente op orde door effectieve overlegstructuur. - Samenwerking Zorg en Veiligheid op orde.	Gemeente, politie, O.M., VNN en diverse ketenpartners.	Doorlopend
Integraal veiligheidsbeleid 2026-2030.	Ontwikkelen integraal veiligheidsbeleid 2026-2030.	Een veilige gemeente in cijfers en in beleving.	Gemeente en ketenpartners.	Tweede helft 2025.

Indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo		
		2022	2023	2024
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	30	30	N.n.b.
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,4	0,6	N.n.b.
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2,5	2,0	N.n.b.
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	0,9	0,9	N.n.b.
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	5,0	3,0	N.n.b.

Meetdatum 05-09-2024

N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.828.067	2.167.249	2.289.558	2.330.244	2.416.828	2.498.051
1.2	Openbare orde en veiligheid	765.333	766.707	1.308.748	1.333.042	1.402.776	1.114.263
Totaal lasten		2.593.401	2.933.955	3.598.305	3.663.286	3.819.604	3.612.314

Baten

Taakveld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	0	317	325	334	342	351
1.2	Openbare orde en veiligheid	47.428	28.563	334.484	334.484	334.484	31.484
Totaal baten		47.428	28.880	334.809	334.818	334.826	31.835

Resultaat voor bestemming	-2.545.973	-2.905.076	-3.263.496	-3.328.468	-3.484.778	-3.580.479
----------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Reserves	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0

Saldo hoofdstuk	-2.545.973	-2.905.076	-3.263.496	-3.328.468	-3.484.778	-3.580.479
------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Hoofdstuk 2 || Verkeer en vervoer en waterstaat

Inleiding

Tynaarlo is een plattelandsgemeente met een aantal grotere dorpen en meerdere kleinere kernen. Wij vinden het belangrijk dat voorzieningen voor iedereen goed bereikbaar zijn. Door demografische ontwikkelingen kunnen voorzieningen in onze dorpen onder druk komen te staan. Daarom is een fijnmazig vervoersnetwerk voor openbaar vervoer, auto's en fietsers van groot belang. Zij zijn met elkaar verbonden op verschillende gebieden zoals leefbaarheid, veiligheid, duurzaamheid én recreatie.

We willen op een duurzame manier de basis op orde hebben. Dat betekent dat we een onderhoudsniveau hebben dat passend voor deze gemeente, de basis op orde houdt. Voor wat betreft het onderhoud blijven wij zoeken naar efficiënte en bedrijfsmatige manieren waarbinnen ook aandacht is voor veiligheid, duurzaamheid en energieverbruik.

Wat willen we bereiken

Veilige en goed onderhouden wegen

De afgelopen jaren zijn wegen en paden naar een onderhoudsniveau gebracht op basis van 'veilig en heel' (BOR-basis: beheer openbare ruimte). Wij blijven zoeken naar manieren om het onderhoud op een zo bedrijfsmatige en efficiënt mogelijke manier uit te voeren.

SPV, Strategisch Plan Verkeersveiligheid

Zoals in eerdere beleidsplannen, waarin we met name keken naar verkeersonveiligheid op basis van incidenten en eigen inzichten, al aangegeven gaan we vanaf nu verder met het Strategisch Plan Verkeers-veiligheid, het SPV.

Op basis van de risico-inventarisatie van onze gemeente en van onze eigen kennis uit het FWK plan is het SPV opgesteld. In het SPV is het FWK dan ook opgenomen. Uit deze exercitie volgt het uitvoeringsprogramma.

Risico-inventarisatie

Bij verkeersveiligheidsbeleid is een verschuiving zichtbaar van beleid op basis van ongevals cijfers (reactief) naar een risico gestuurd verkeersveiligheidsbeleid (proactief). Proactief werken aan verkeersveiligheid helpt wegbeheerders om vroegtijdig risico's in het verkeerssysteem te detecteren en gericht effectieve maatregelen te nemen om de risico's te verkleinen of weg te nemen. Hierdoor zullen er uiteindelijk ook minder slachtoffers vallen. Dit alles onder het motto 'voorkomen is beter dan genezen'.

In 2025 bereiden we tevens een voorstel voor een meerjarenplanning SPV inclusief benodigde investeringsbedragen en personele capaciteit.

Beheerplannen

In de openbare ruimte werken we met beheerplannen. Deze plannen kennen vier hoofdgroepen, te weten groen, wegen, openbare verlichting en beschoeiingen en kunstwerken. De plannen kennen een aantal vaste onderdelen. Dat is ten eerste de beschrijvende manier van beheren, bijvoorbeeld wat we doen aan onderhoud. Ten tweede leggen verantwoording af. Dat doen we door middel van inspecties. Ten derde wordt het areaal en het benodigde onderhoud vertaald in een financiële doorkijk voor de komende tien jaren.

We werken aan nieuwe beheerplannen voor de onderdelen, weg- en groenonderhoud, kunstwerken en verlichting, welke aan uw raad zullen worden aangeboden.

Hoewel deze plannen nog niet zijn afgerond en vastgesteld vormen ze met de vastgestelde kwaliteit in de BOR stukken en de bekende hoeveelheden de basis voor de begroting. De beheerplannen geven in hoofdzaak aan, wat beheren we buiten, wat zijn idealiter de beheerkosten per onderdeel en hoeveel budget is er beschikbaar. Dit gezien in een langjarige periode. Daarna worden de plannen jaarlijks herzien en hierover wordt verantwoording afgelegd. Zo ontstaat een cyclisch systeem. De financiële verantwoording wordt afgelegd bij de jaarrekening.

Verkeersveiligheid

Samen met de provincie werken we aan zo veilig mogelijke wegen en een goede bereikbaarheid per fiets, via het openbaar vervoer en met de auto. Waar we nu op basis van ongevallen en klachten de infrastructuur aanpassen en veiliger maken, gaan we dat vaker risico gestuurd doen. Op voorhand kijken we waar de risico's zitten en proberen op die manier ongevallen te voorkomen. Dit laat onverlet dat het gedrag van de weggebruiker in 80 – 90% van de gevallen de oorzaak is van het ongeval. Daarom gaan wij door middel van voorlichtingen ook de komende jaren inzetten op gedragsveranderingen.

Voor infrastructurele werken die bijdragen aan de verkeersveiligheid, bereikbaarheid en openbaar vervoer is vanuit de provincie een financiële bijdrage tussen de 25% en 50% mogelijk, de zogeheten Brede Doel Uitkering (BDU). Voorwaarde is dat wij € 1 per inwoner beschikbaar stellen aan educatieve en gedrag beïnvloedende maatregelen die de verkeersveiligheid bevorderen. Hier voldoen wij aan.

Aanleg doorfietsroute krijgt vervolg

Wij werken mee aan het aanleggen van de doorfietsroute tussen Groningen en Assen. We zorgen daarbij voor een goede aansluiting met de andere fietspaden in de gemeente. In 2019 is de eerste fase van de doorfietsroute in onze gemeente aangelegd. De raad heeft op basis van een variantenstudie langs bedrijventerrein Vriezerbrug gekozen voor een tunnelvariant langs het Noord- Willemskanaal. De voorbereiding hiervan is inmiddels gestart. In het najaar van 2024 start de aanleg van het gedeelte doorfietsroute tussen de Groningerstraat bij de Punt en de Oosterbroeksebrug.

Openbaar Vervoer (OV)

Wij willen dat onze gemeente goed met het openbaar vervoer ontsloten is. Hiertoe hebben we gesprekken met het OV-bureau Groningen-Drenthe. In de komende jaren streven we naar een versterking van het openbaar vervoer in onze regio om de bereikbaarheid van en naar het platteland te verbeteren. Denk daarbij onder andere aan de voorgestelde opwaardering van Lijn 9 (Eelde – Paterswolde) van streeklijn tot 'Q-link', waarbij deze lijn over de Hoofdweg in Eelde gaat rijden. Daarnaast gaan we opnieuw lobbyen voor een treinstation.

Transferia voor een goede aansluiting van auto naar fiets en openbaar vervoer

Wij willen als gemeente bijdragen aan een goede aansluiting van verschillende verkeersvormen, zodat gemakkelijk overstapt kan worden van de auto naar de fiets en het openbaar vervoer. Er waren plannen voor de aanleg van een transferium bij De Punt. Dat gaat niet door. In overleg met de provincie wordt nu een rotonde gerealiseerd, zodat het verkeer beter kan doorstromen.

Herinrichting Esweg Eelde

De Esweg kent net als de Hoofdweg in Eelde een onduidelijke en soms onveilige wegstructuur. Om die reden gaan we de Esweg herinrichten. Dat doen we in samenspraak met de inwoners. De voorbereiding van dit project start in 2024.

Aansluiting Esweg – Legroweg

Hier realiseren wij een rotonde. Een rotonde op deze plek vergroot de veiligheid doordat het verkeer afgeremd wordt. De rotonde markeert tevens het begin van de komgrens. De voorbereiding van dit project start eind 2024.

Aanleg fietspad over de Oude Tolweg Zuidlaren

In 2015 is een betonnen fietspad aangelegd van de scholen in Zuidlaren naar Westlaren. Het laatste stukje van deze route gaat door een woonwijk, met alle gevaren van dien. Denk hierbij aan auto's die uit inritten draaien. Dit project voorziet in het doortrekken van het fietspad om de woonwijk Oude Tolweg naar Westlaren. De voorbereiding van dit project loopt.

Vervanging bruggen Zuidlaren en Bunne

Tijdens de jaarlijkse constructieve inspectie is geconstateerd dat zes bruggen niet meer voldoen aan de gestelde eisen met betrekking tot draagkracht. Er zijn beperkingen ingesteld en de bruggen zijn aan het einde van hun levensduur. De brug 'Nieuwe Dijk' 'Zwetdijk' en 'Oude Dijk' zijn inmiddels vervangen. Eind 2024 wordt gestart met het vervangen van de brug 'Kibbelslaglaan', brug 'Bunnerveenseweg' volgt in 2025. De voorbereiding voor het vervangen van de brug 'De Knijpe' start eind 2024.

Wat gaan we ervoor doen

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
SPV	Updaten (jaarlijks) en opstellen van een meerjarenplanning.	Inzicht in benodigde investeringsbedrag en personele capaciteit.	Gemeente	Begroting 2025
Beheerplannen	Updaten en laten vaststellen.	Inzicht in benodigd onderhoud en gelden, verantwoording geven van wat we hebben gedaan.	Gemeente	Doorlopende cyclus
Herinrichting Hoofdweg.	Herinrichten Hoofdweg tussen centrum Eelde en centrum Paterswolde.	Toekomstbestendig afkoppelen regenwater, veiligheid fietsers, parkeren, goede busverbinding, oplossen slechtste fietspad van Drenthe.	Gemeente	2025
Fietspad Oude Tolweg Zuidlaren.	Aanleg ontbrekende schakel tussen woonwijk en centrum Zuidlaren.	Realisatie goede verbinding voor fietsers.	Gemeente	Vorbereiding gestart, uitvoering in 2025 afhankelijk van eventuele procedures.
Herinrichting Esweg en aansluiting Esweg-Legroweg.	Afstemmen met inwoners en komen tot een gedragen plan.	Toekomstbestendig , veiligheid.	Gemeente	Vorbereiding start in 2024.
Doorfietsroute	Aanleg doorfietsroute tussen Zuidlaren en Haren.	Snelle comfortabele fietsverbinding.	Provincie Drenthe en Groningen in samenwerking met gemeente.	Variantenstudie afgerond, verdere voortgang afhankelijk van besluitvorming en procedures.
Herstel bruggen Waterwijk.	Uitvoering herstelwerkzaamheden den brug Woltsingel	Tekortkomingen oplossen.	Gemeente	Bruggen grotendeels hersteld, vervanging brugdek Woltsingel start begin 2025.
Vervanging bruggen De Knijpe.	Vorbereiding	Veilige bruggen en goede verkeersverbinding.	Gemeente	Vorbereiding vervanging brug De Knijpe start eind 2024.
Vervanging bruggen Kibbelslaglaan en Bunnerveenseweg.	Start werkzaamheden.	Veilige bruggen en goede verkeersverbinding.	Gemeente	Vervanging brug Kibbelslaglaan start 2 ^e helft 2024, brug Bunnerveenseweg in de loop van 2025.
Beleidsplan openbare verlichting.		Licht waar nodig, donker waar kan.	Gemeente	2024
Herinrichting komgrens Midlaren.		Verbetering Inrichting.	Gemeente	Vorbereiding start 2025.

Vervangen Openbare Verlichting.	Aanbesteden, start werkzaamheden.	Energiebesparing en verduurzamen OVL areaal. Rekening houdend met natuurwaarden en Lichtvervuiling.	Gemeente	Gereed
Onderzoek Verkeer Zuidlaren.	Start werkzaamheden	Onderzoek naar: - Nut en noodzaak rondweg, - Weren doorgaand vrachtverkeer N386, - Verbeteren doorstroming.	Gemeente	2025

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
2.1	Verkeer en Vervoer	4.172.973	4.948.622	5.169.863	5.232.815	5.529.986	5.660.905
2.5	Openbaar vervoer	9.962	57.954	57.896	58.033	108.154	108.106
Totaal lasten		4.182.935	5.006.576	5.227.759	5.290.848	5.638.140	5.769.011

Baten

Taakveld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
2.1	Verkeer en Vervoer	87.124	83.339	87.551	89.526	91.121	92.696
Totaal baten		87.124	83.339	87.551	89.526	91.121	92.696

Resultaat voor bestemming	-4.095.811	-4.923.237	-5.140.207	-5.201.322	-5.547.019	-5.676.316
----------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Reserves	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0

Saldo hoofdstuk	-4.095.811	-4.923.237	-5.140.207	-5.201.322	-5.547.019	-5.676.316
------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Hoofdstuk 3 || Economie

Inleiding

Inleiding In onze samenleving spelen ondernemers een belangrijke rol. We hebben grote bedrijven, Midden en Klein Bedrijven (MKB) en zelfstandigen zonder personeel (ZZP'ers). Van horeca tot detailhandel, van recreatie en toerisme tot landbouw, van zorg tot culturele sector, enzovoorts. We willen als gemeente samenwerken met ondernemers omdat we met hen de samenleving vormgeven. Op veel gebieden zijn ondernemers belangrijk voor de leefbaarheid in onze gemeente. Wij koesteren ondernemerschap en ondernemerszin. We werken rolbewust aan de thema's binnen dit beleidsveld, waarbij we op een bij onze rol passende manier willen participeren en samenwerken.

Het contact met ondernemers vinden we belangrijk. Met een bereikbaar en duidelijk loket willen we de komende jaren verder aansluiten en meedoen op de bestaande structuren die ondernemers hebben.

Centrumontwikkelingen zijn nadrukkelijk veel meer dan alleen het verbeteren van straatmeubilair en wegkwaliteit. Het gaat om het verbeteren en behouden van mogelijkheden voor alle ondernemers die belangrijk zijn voor levendige kernen. Omdat een centrumplan veel betrokkenen kent is het ontwikkelen vaak complex.

Het afgelopen jaar is hard gewerkt aan de verdere planuitwerking van Centrumontwikkeling Zuidlaren met als resultaat dat begin 2025 concrete plannen ter finale besluitvorming aan uw raad kunnen worden voorgelegd en gestart kan worden met de realisatie.

Op basis van de hoofdlijnen van het Masterplan centrum Eelde is in 2024 gestart met het uitwerken van een stedenbouwkundig kader hebben we een van de belangrijkste bouwstenen om te komen tot nieuwe ruimtelijke kaders voor het centrum van Eelde gereed. In 2025 zal (mede) op basis hiervan overgegaan worden tot concrete planuitwerking en realisatie.

Wat willen we bereiken

Uitvoeringsagenda (Vrijetijds) Economie

De Uitvoeringsagenda (Vrijetijds) Economie is in november 2021 vastgesteld. Deze is opgebouwd uit twee delen: economische zaken (EZ) en vrijetijdseconomie (VTE). Het onderdeel EZ richt zich grotendeels op MKB-bedrijven, bedrijventerreinen en bereikbaarheid. De Vrijetijdseconomie is gestoeld op de pijlers gastvrijheid, vitale vakantieparken en regiopromotie. De in de agenda opgenomen acties zetten wij in voor behoud en versterking van het ondernemersklimaat in onze gemeente. Dat doen we onder andere door de contacten met onze ondernemers te blijven onderhouden en met hen samen te werken. In 2025 starten we met de actualisatie van de uitvoeringsagenda voor de periode 2026-2029.

In 2025 zullen wij overgaan tot uitvoering van de acties en maatregelen zoals opgenomen in de eind 2024 opgeleverde Visie op Verblijfsrecreatie Tynaarlo.

Ondernemersloket

Via het ondernemersloket zijn wij zichtbaar en bereikbaar voor ondernemers en bieden we ondersteuning. Met één goed bereikbaar loket zorgen wij voor een goede informatievoorziening voor ondernemers.

Regiovisie Groningen – Assen (RGA)

Regio Groningen - Assen is een sinds 1996 bestaand vrijwillig samenwerkingsverband tussen de provincies Drenthe en Groningen en (na diverse gemeentelijke herindelingen) de gemeenten Assen, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen, Noordenveld, Tynaarlo en Westerkwartier. In de samenwerking wordt zo veel mogelijk samen opgetrokken om de mobiliteit, de economie, wonen en ruimtelijke kwaliteit te versterken. Dit zorgt voor betere interne afstemming en sterke profilering naar buiten toe. Er wordt ingezet op versterking van de economie, bijvoorbeeld door goede afstemming met betrekking tot (boven)regionale bedrijvenlocaties.

De huidige afspraken lopen tot 2026. Het evaluatie en actualisatie proces van de samenwerking Regio Groningen-Assen is in het eerste kwartaal 2024 door de regio gestart. De resultaten daarvan worden eind vierde kwartaal 2024 verwacht.

Op basis van deze resultaten zullen wij onze visie en ons standpunt ten aanzien van de toekomst van dit regionale samenwerkingsverband met uw raad delen zodat tijdig nieuwe afspraken over deze

samenwerking na 2025 kunnen worden gemaakt en de uitkomsten daarvan in de gemeentebegroting 2026 e.v. kunnen worden verwerkt.

Regionale Samenwerking

Wij zijn actief betrokken bij en werken samen met o.a. Recreatieschap Drenthe, Provincie Drenthe, De Hondsrug UNESCO Global Geopark, Nationaal Park Drentsche Aa en samenwerkingsverband Zuidlaardermeer.

De Kop van Drenthe is een recreatief en toeristisch gezien een boeiende regio. Om deze regio stevig op de kaart zetten werken wij samen met de gemeenten Assen en Noordenveld. Deze samenwerking op het gebied van regiopromotie en productontwikkeling wordt uitgevoerd door de Stichting Kop van Drenthe. Kop van Drenthe maakt haar rol goed als uitvoerder waar. Voor veel organisaties is regiocoördinator gesprekspartner en ontwikkelaar, de spil in het web. De Kop van Drenthe zorgt voor zowel online en offline promotie via social media en drukwerk van kaarten, routes en gidsen. Ze versturen maandelijks nieuwsbrieven en evenementenkalenders.

De inzet is om na de evaluatie eind 2024 en de daarop volgende bespreking en besluitvorming in 2025 deze samenwerking via de Stichting Kop van Drenthe te continueren.

Groningen Airport Eelde (GAE)

De luchthaven is aangewezen als één van de 5 luchthavens van nationale betekenis en heeft in de hoofdinfrastructuur toegevoegde waarde voor Noord-Nederland.

Vanaf 2025 is de gemeente niet langer aandeelhouder van GAE NV, waarbij overigens wel de eerder aangegane financiële verplichtingen tot en met 2026, voor het leveren van een NEDAB-bijdrage aan de exploitatie, worden gerespecteerd.

Er zal een integrale visie op het ruimtelijke gebied op en rond de luchthaven worden opgesteld alvorens verdere stappen te zetten in de ruimtelijke ontwikkeling van GAE.

Goede bedrijventerreinen

Wij bieden goede vestigingsmogelijkheden voor lokale bedrijven. Voor een leefbare omgeving is het wenselijk dat bedrijven (horeca en detailhandel) zich vestigen in een centrum of op een gemeenschappelijk terrein. Deze moeten goed bereikbaar zijn. Samen met het bedrijfsleven ondernemen we acties en ontwikkelen we initiatieven voor inbreiding, verduurzamen en revitaliseren van bedrijvenlocaties. Voor het ontwikkelen van nieuwe lokale bedrijvenlocaties zien wij geen aanleiding. Wel verkennen wij de mogelijkheden van een zogenaamde energie hub op de locatie Vriezerbrug Zuid.

Het (boven) regionale bedrijventerrein Businesspark Ter Borch is in ontwikkeling.

Omdat onze inzet niet is gericht op uitbreiding van de bestaande bedrijvenlocaties, maar op het gebruik maken van inbreidingsmogelijkheden is in 2024 een onderzoek gestart naar de mogelijkheden daartoe en de daarbij behorende voorwaarden en uitgangspunten. Hierbij wordt uiteraard ook gekeken naar de vraag en behoefte van de op de terreinen gevestigde ondernemers. Waar mogelijk worden eventuele koppelkansen en ontwikkelingen met andere beleidsterreinen (zoals verduurzaming, energietransitie, etc. hierin meegenomen.

De resultaten hiervan zullen wij u naar verwachting halverwege 2025 met uw raad kunnen delen.

Centrumontwikkelingen

Centrum Vries

In 2025 wordt gestart met de revitalisatie van de brink, in overleg met de Boermarke Vries en omwonenden. Daarnaast start het burgerforum waarin met inwoners worden betrokken bij vraagstukken zoals de leefbaarheid van het dorp.

Centrum Eelde

Het Masterplan voor het centrum van Eelde is voor de zomer 2024 opgeleverd. Daarmee beschikken wij over één van de belangrijkste bouwstenen om te komen tot nieuwe ruimtelijke kaders voor de verdere ontwikkelingen in centrum Eelde. Ook de ondernemers hebben in dit traject hun mening en visie ingebracht.

Onder meer op basis van al deze informatie zijn wij gestart met het uitwerken van een stedenbouwkundig kader als onderlegger voor het herzien/aanpassen van het omgevingsplan voor het centrum van Eelde. Wij verwachten begin 2025 de eerste resultaten van deze uitwerking.

Centrum Zuidlaren

Op basis van de raadsbesluitvorming van 3 december 2019 en 21 december 2021 is het project onder te verdelen deelprojecten, te weten:

1. Ontwikkelen en invoeren diverse stimuleringsregelingen 'privaat vastgoed' (o.a. gevelfonds, verplaatsingsfonds, ca.);
2. De herinrichting van de openbare ruimte, met name het kernwinkelgebied en de brinken;
3. De herontwikkeling van het PBH-terrein, met verkavelingsplan, beeldkwaliteitsplan, uitwerking van landschap en infrastructuur en het beoogde programma.
4. (de voorwaarden scheppen voor) Mogelijke herontwikkeling van eventueel achterblijvende supermarktlocaties, met publiekstreckende functies.

Ad 1. Eind 2024 wordt de uitwerking van de stimuleringsregelingen opgeleverd, waarna deze aan uw raad ter besluitvorming worden voorgelegd;

Ad 2. In het voorjaar 2025 verwachten wij het herinrichtingsplan af te ronden en een voorstel ter uitvoering daarvan aan de raad op te leveren;

Ad 3. In voorjaar 2025 zal een omgevingsplan/BOPA (voorheen bestemmingsplan) voor de voorzijde van het PBH-terrein (exclusief de locaties supermarkten) (o.b.v. de uitgewerkte volumestudie/het vastgestelde stedenbouwkundig kader) worden opgeleverd voorgelegd aan de raad. Ook verwachten wij het proces voor de tender voor de supermarkten in het voorjaar 2025 af te ronden. Aansluitend daarop zal ook hier een start worden gemaakt het omgevingsplan/BOPA.

Ad 4. Op basis van raadsbesluitvorming stedenbouwkundig plan voorzijde, en afhankelijk van uitkomst tender, zal medewerking kunnen worden verleend aan evt. herontwikkeling.

Wat gaan we ervoor doen

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Verbeteren Ondernemersklima at door het toepassen en uitvoeren van het uitvoeringsprogramma (vrijetijds) economie 2020 - 2024.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Onderhouden contacten door organiseren en/of deelnemen aan ondernemersbijeenkomsten, bezoek aan bedrijven. 2. Uitvoeren activiteiten volgens actielijst Uitvoeringsagenda. 3. Ondersteuning bieden in het BIZ traject in Zuidlaren. 4. Digitaal communicatiemiddel opzetten en uitrollen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het kennen van onze ondernemers, zichtbaar zijn, bereikbaar zijn, actief informeren en ondersteunen waar mogelijk. 2. Het stimuleren van de onderlinge verbinding 3. Versterking van het lokale ondernemersklimaat. 	Gemeente	Meerjarig / 2025
Continueren samenwerkingen zoals Kop van Drenthe, Recreatieschap en meer.	Toeziën op en uitvoeren van activiteiten volgens o.a. merkactivatieplan en jaarprogramma.	Ondersteunen van ondernemers in innovatieve ontwikkelingen en/of helpen hun recreatieve ondernemerschap te versterken.	Gemeente	Meerjarig
Samenwerking Regio Groningen - Assen.	Nieuwe afspraken en besluitvorming over de RGA voor de periode 2026 e.v.	Samenwerking en kansen pakken tenminste binnen de pijlers "wonen", "economie" en "mobiliteit".	Gemeente / RGA	Meerjarig op basis van nieuwe regionale afspraken

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Centrum-ontwikkeling Eelde.	Opleveren stedenbouwkundig kader als onderlegger voor aanpassing Omgevingsplan centrum Eelde.	Binnen de hoofduitgangspunten van het Masterplan Centrum Eelde versterken centrumfunctie.	Gemeente	2025
Centrum-ontwikkeling Zuidlaren.	Starten BOPA-procedures voorzijde vm. PBH-complex, oplevering herinrichtingsplan openbare ruimte en stimuleringsregelingen.	Versterken centrumfunctie.	Gemeente	2025
Goede Bedrijvenlocaties.	Afronden onderzoek naar inbreidingsmogelijkheden bestaande bedrijvenlocaties.	Toekomstbestendige Bedrijvenlocaties en vestigingsmogelijkheden.	Gemeente, Ondernemersverenigingen.	2025
Stimuleren recreatie en toerisme.	Het gevraagd en ongevraagd organisaties/ ondernemers adviseren bij het ontwikkelen van plannen op gebied van recreatie en toerisme en de promotie ervan.	Ondersteunen van organisaties in innovatieve ontwikkelingen en/of helpen hun recreatieve ondernemerschap te versterken.	Gemeente	Meerjarig

Indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo		
		2022	2023	2024
Funciemenging	%	47,6%	48,1%	N.n.b.
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	207,4	218,1	N.n.b.

Meetdatum 05-09-2024

N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten

Taak- veld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
3.1	Economische ontwikkeling	556.511	559.136	523.405	527.109	411.359	415.017
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.504.021	1.565.244	2.070.295	2.070.420	2.070.583	2.070.725
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	323.607	310.243	314.482	322.569	332.157	341.294
3.4	Economische promotie	265.718	354.352	353.632	363.021	324.005	334.139
Totaal lasten		2.649.858	2.788.976	3.261.814	3.283.120	3.138.104	3.161.175

Baten

Taak- veld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
3.1	Economische ontwikkeling	19	0	0	0	0	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.191.450	1.522.412	2.067.015	2.067.015	2.067.015	2.067.015
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	188.163	248.923	248.923	248.923	248.923	248.923
3.4	Economische promotie	731.825	588.004	589.429	589.429	589.429	589.429
Totaal baten		2.111.457	2.359.340	2.905.367	2.905.367	2.905.367	2.905.367

Resultaat voor bestemming	-538.401	-429.636	-356.447	-377.752	-232.737	-255.807
----------------------------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------

	Rekening 2023	Actuele			Meerjaren	
		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Reserves						
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0

Saldo hoofdstuk	-538.401	-429.636	-356.447	-377.752	-232.737	-255.807
------------------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------

Hoofdstuk 4 || Onderwijs

Inleiding

Onderwijs is een belangrijke basis voor ieders ontwikkeling. De kwaliteit ligt bij het onderwijsveld zelf. Vanuit de gemeente dragen we bij via o.a. goede huisvestingen een passende zorgstructuur. Het accommodatiebeleid voor onderwijs en sport is daarom een belangrijk onderwerp om goed onderwijs mogelijk te maken.

We hechten veel waarde aan een goede zorgstructuur op scholen en aan brede ontwikkelmogelijkheden. Preventie en vroegtijdig signaleren vinden wij daarom erg belangrijk. Hierdoor streven we naar minder schooluitval en waar mogelijk minder zware zorg. Maar tegelijkertijd zijn we voorzichtig om niet alles wat een probleem lijkt direct als probleem te zien. We hebben een sterk sociale opvatting, maar vinden dat kinderen en ouders ook een eigen verantwoordelijkheid hebben.

Waar we moeten ondersteunen zijn we er: om iedereen kansen te bieden en in aanraking te laten komen met brede ontwikkelmogelijkheden. En we willen graag op tijd erbij zijn waar dat nodig is. Het onderwijs, zowel basis als voortgezet, moet zodanig zijn georganiseerd dat alle kinderen/jongeren dezelfde ontwikkelkansen krijgen en dezelfde kansen op weg naar zelfredzaamheid.

Kind- en jeugdvisie

Over het algemeen gaat het goed met de kinderen en jeugd in Tynaarlo. Toch zijn er ook uitdagingen. Zo neemt het overgewicht en rookgedrag toe en ervaren jongeren steeds meer stress.

Ook professionals staan voor uitdagingen. De kosten voor jeugdhulp blijven stijgen. Hoewel overleg tussen gemeenten, onderwijs en kinderopvang is georganiseerd ontbreekt een gezamenlijke werkwijze.

Daarom is er nu een kind- en jeugdvisie. Deze visie dient als bindmiddel tussen de gemeente en de partners en zal de samenwerking versterken. Daarnaast biedt het een kader voor de (landelijke) uitdagingen die op ons afkomen zoals de Hervormingsagenda jeugd, het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en de financiële uitdagingen vanaf 2026.

Onderwijshuisvesting en accommodatiebeleid

Gemeenten hebben een wettelijke zorgplicht voor de huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. Dit maakt integraal onderdeel uit van ons gemeentelijk accommodatiebeleid. Dit beleid bestaat uit het vervangen van (bijna) alle onderwijs- en sportaccommodaties.

De uitvoering is in volle gang. Behalve de kern Zuidlaren zijn alle andere kernen gereed. In Zuidlaren zijn inmiddels het Stroomdal, de Lichtkring en Schuilingsoord gereed. De Schuthoek, de Zuid-Wester, de Tol en Jonglaren zijn binnen nu en 2026 aan de beurt. De sterk gestegen bouwkosten zijn nog steeds een risico en daarmee een aandachtspunt.

Waar we ook op inzetten zijn integrale kindcentra. Dit doen we door het financieel mogelijk te maken dat kinderopvangorganisaties zich kunnen huisvesten bij basisscholen en via een kostendekkende huur de kosten terugbetalen.

Met het (verder) ontwikkelen van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor het onderwijs wil de gemeente Tynaarlo, samen met de schoolbesturen meer planmatig samenwerken bij de bouw en het onderhoud van schoolgebouwen. Het is de verwachting dat het opstellen van een IHP in 2025 wettelijk verplicht wordt en onderdeel uit gaat maken van de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs.

Nationaal Programma Onderwijs

Vanwege de coronapandemie hebben gemeenten middelen ontvangen voor het wegwerken van achterstanden: de NPO gelden. De gemeente heeft hiervoor een overzicht gemaakt met een aantal vaste onderdelen o.a. het programma Vroeg Erbij en School als Wijk daarnaast is er een keuze menu kunnen scholen zelf verzoeken indienen die passen bij de besteding van de gelden.

Onderwijs

We voeren de leerplicht uit. Met onze externe partners willen we dat alle kinderen naar een school kunnen gaan die bij hen past. Daarnaast voeren wij het beleid voor de Voor- en Vroegschoolse educatie uit. Dit is een wettelijke taak. Wij ontvangen hiervoor sinds 2019 geormerkte gelden van het rijk. De gemeente heeft ook een rol binnen het passend onderwijs. Het tegengaan van laaggeletterdheid en het organiseren van volwasseneducatie zijn ook gemeentelijke taken op het gebied van onderwijs.

Wat willen we bereiken

Op het gebied van onderwijs willen wij de volgende doelstellingen bereiken:

1. Sluitende ketensamenwerking met onze onderwijspartners, kinderopvang en jeugd-gezondheidszorg rondom jeugdhulp en preventie.
2. Passende, duurzame en kwalitatief hoge huisvesting voor het onderwijs.
3. Vermindering van laaggeletterdheid en een goede beheersing van de Nederlandse taal, reken- en digitale vaardigheden door onze inwoners.

Deze doelstellingen dragen bij aan onze bovenliggende ambitie: voor elke jeugdige in onze gemeente een goede start in de maatschappij en voor kwetsbare volwassen doelgroepen extra onderwijsinzet om hen in staat te stellen 'mee te doen'.

Wat gaan we ervoor doen

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Opstellen Integraal Huisvestingsplan (IHP).	Door ontwikkelen IHP als vervolg op het IHP-fase 1.	Kwalitatief goede en voldoende onderwijs-huisvesting, waarbij de gemeente en schoolbesturen planmatig samenwerken bij de bouw en het onderhoud van schoolgebouwen.	Betrokken medewerkers van de gemeente, schoolbesturen en kinderopvang-organisaties.	Medio 2025
Nationaal Programma Onderwijs.	Halverwege 2025 stoppen de NPO gelden. De scholen zijn dan klaar met de uitvoering.	Kinderen een "boost" geven wat betreft hun sociaal, emotionele ontwikkeling ook op het gebied van sport en cultuur.	Betrokken medewerkers onderwijs, cultuur en sport en de scholen en kinderopvang-organisaties.	Medio 2025.
Zorgstructuur onderwijs en opvang.	De zorgstructuur is gereed. We evalueren om te kijken of het goed gaat.	Een goede zorgstructuur die voor de interne en externe partners duidelijk is waardoor we elkaar goed weten te vinden en de zorg voor het kind zo goed mogelijk geregeld hebben.	Betrokken interne medewerkers en externe partners van o.a. onderwijs, kinderopvang, ggd, icare.	In 2024 gereed. In 2025 evalueren.
Vve beleid	Uitvoering van het beleid voor de planperiode 2023-2026.	Alle peuters die dat nodig hebben maken gebruik van Vve.	Betrokken interne medewerkers en partners kinderopvang, onderwijs en icare.	2026

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Uitvoering accommodatie-beleid Zuidalren.	Verder met de nieuwbouw van Schuthoek, de Tol, Jonglaren en Zuid-Wester.	Nieuwe schoolgebouwen.	Projectgroep accommodatie-beleid en alle externe partijen.	2026
Aanpassing Verordening Voorzieningen huisvesting onderwijs.	Aanpassen van de huidige verordening aan den nieuwe modelverordening van de VNG.	In de nieuwe verordening worden ook de gevolgen van de wetswijziging onderwijshuisvesting en gemeentelijk beleid verwerkt, zoals het opstellen van het IHP en de investering in huisvesting voor kinderopvang.	Betrokken medewerkers van de gemeente, schoolbesturen en kinderopvang-organisaties.	Medio 2025

Indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo		
		2022	2023	2024
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	N.n.b.	2,3	N.n.b.
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	16	16	N.n.b.
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,2%	1,9%	N.n.b.

Meetdatum 05-09-2024

N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten

Taak- veld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
4.1	Openbaar basisonderwijs	97.357	121.187	124.620	127.939	131.418	134.814
4.2	Onderwijshuisvesting	3.132.393	3.514.853	4.793.110	5.200.953	5.281.361	5.128.283
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.028.052	996.647	971.977	994.407	930.454	956.456
Totaal lasten		4.257.802	4.632.686	5.889.708	6.323.299	6.343.232	6.219.553

Baten

Taak- veld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
4.1	Openbaar basisonderwijs	-18.000	4.779	4.908	5.035	5.166	5.295
4.2	Onderwijshuisvesting	407.474	204.655	204.445	204.209	203.719	203.629
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	220.419	246.977	190.942	192.205	193.502	194.782
Totaal baten		609.893	456.411	400.295	401.449	402.387	403.707

Resultaat voor bestemming	-3.647.908	-4.176.275	-5.489.413	-5.921.850	-5.940.845	-5.815.846
----------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Reserves	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0

Saldo hoofdstuk	-3.647.908	-4.176.275	-5.489.413	-5.921.850	-5.940.845	-5.815.846
------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Hoofdstuk 5 || Sport, cultuur en recreatie

Inleiding

Sterke, sociale en lokale structuren en verbanden zijn voor ons hoekstenen in de samenleving. Zij vormen de basis voor ons welzijnsbeleid. Het gaat dan om sport en bewegen, cultuur en andere sociale en welzijnsactiviteiten. Het biedt alle mensen de mogelijkheid elkaar te ontmoeten, banden aan te gaan en zich te ontwikkelen op velerlei gebied. Dit stimuleert de positieve gezondheid van onze inwoners; sociaal en fysiek welzijn en welbevinden.

We vinden het belangrijk dat iedereen kan meedoen, ook mensen voor wie dat om uiteenlopende redenen niet zo vanzelfsprekend is. Deze mensen bieden wij een steuntje in de rug. We zetten daarom in op een fysieke, sociale en toegankelijke omgeving waarin mensen betrokken zijn en waarin ze kunnen genieten van contacten in de buurt, een actief verenigingsleven, culturele uitingen en een groene en verzorgde omgeving die uitnodigt tot bewegen. Voor ontmoeting en meedoen is het belangrijk dat de basis aan voorzieningen op het gebied van onder andere sport en bewegen, cultuur, welzijn en onderwijs op peil blijft.

We hebben aandacht voor de omgeving waarin we wonen, werken en ontspannen; de gemeente Tynaarlo als Groene Long tussen Assen en Groningen. Beheer op orde en aandacht voor een vitaal platteland vinden wij belangrijk. Een goed en divers ingericht openbaar gebied heeft op veel manieren effect voor een houdbare flora en fauna. Het vergroot de biodiversiteit en kan negatieve effecten van klimaatveranderingen en plagen redelijkerwijs voorkomen.

Wat willen we bereiken

Sporten, spelen en bewegen

Deelnemen aan sport en bewegen betekent vaak ook deelnemen aan de maatschappij. We stimuleren een leven lang bewegen voor alle inwoners door inzet van de buurtsportcoaches en experts van SportDrenthe die uitvoering geven aan het werkplan Sport Tynaarlo 2025. Ondersteunend hieraan werken we aan een geïntegreerde aanpak sporten, spelen, bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte.

Cultuur

We willen vitale culturele gemeenschappen en organisaties met levensvatbare en innovatieve culturele activiteiten die voor iedereen dichtbij toegankelijk zijn. In 2025 gaan we voor het eerste jaar uitvoering geven aan de visie 'De magie van kunst en cultuur' 2025-2032. We werken met een uitvoeringsagenda aan drie ambities. Ambitie 1 gaat over cultuureducatie voor al onze jonge inwoners. In ambitie 2 staan culturele ontmoetingen dichtbij en gecentreerd centraal (met aandacht voor (amateur)kunst). In ambitie 3 willen we cultureel erfgoed mensgericht gaan vieren.

Openbare ruimte

De openbare ruimte fungeert als groene long tussen de steden Assen en Groningen. De openbare ruimte is zo ingericht dat deze uitnodigt tot bewegen, recreëren en ontmoeten voor zowel de inwoners als toeristen met en zonder beperking. De kwaliteit van de openbare ruimte voldoet aan het afgesproken kwaliteitsniveau 'Sober en degelijk'. De negatieve effecten van de klimaatveranderingen proberen we op te vangen in de openbare ruimte door aangepaste inrichting en beheer. Tijdens het inrichten en beheren wordt aanwezige flora en fauna niet beschadigd of verstoort in overeenstemming met de geldende wetgeving.

Een toename van de biodiversiteit en beheersbaar houden van invasieve exoten

De biodiversiteit in zowel het buitengebied als in de dorpen is verhoogd. Er is meer biodiversiteit en een geschikter leefgebied voor een gevarieerde inheemse flora en fauna. Hiermee wordt tevens het leefgebied van de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups bevorderd waarmee de overlast van deze rups zoveel mogelijk wordt voorkomen en op een natuurlijke manier wordt bestreden. Bij nieuwe ontwikkelingen is bevorderen van de biodiversiteit een uitgangspunt.

Daarnaast hebben we inzicht in de huidige natuur/ecologische kwaliteit in de gemeente. Deze kwaliteit wordt gepresenteerd op een natuurwaardenkaart.

We houden invasieve exoten beheersbaar en er is geen toename van invasieve exoten.

Vitaal platteland/Natuur en Landschap

Vanuit het Programma Natuurlijk Platteland wordt sinds 2016, samen met gebiedspartners zoals waterschappen, natuurorganisaties en de provincie gewerkt aan een vitaal platteland.

Binnen de gebiedsprocessen van de Hunze, Drentsche Aa en de Kop van Drenthe worden de opgaven middels maatregelen verder geïmplementeerd in de gebieden.

Dit doen we onder meer door de landschappelijke kwaliteiten te behouden en te versterken, de biodiversiteit te vergroten en een klimaat robuuste leefomgeving voor mens, dier en plant te creëren. Zo is het project Noordma inmiddels in uitvoering. Voor het project Polder Oosterland-Lappenvoort wordt op dit moment een inrichtingsplan opgesteld en doorloopt het project Roodzanden momenteel de planologische procedure. Daarnaast wordt in de Hunze gestart met het ontwikkelproces voor het project Cluster Noordelijk N33.

Vanuit een (nieuwe) aanvullend gebiedsprogramma: Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG) worden sinds 2023 extra opgaven vanuit klimaat, natuur, stikstof, water en landbouw op provinciaal niveau gezamenlijk verder uitgewerkt. De mate van omvang en uitvoering van het programma, waar door de provincie uitvoering aan wordt gegeven, is echter mede afhankelijk van de benodigde Rijksfinanciering. Daardoor is nog niet goed in te schatten wat de gevraagde inbreng van de gemeente hierin dient te zijn en wat de (structurele) personele gevolgen zullen zijn om deze nieuwe/extra opgaven te kunnen uitvoeren. Vooralsnog wordt hiervoor tijdelijk extra inzet vanuit Natuur en Landschap gevraagd.

Soortenmanagementplan (SMP)

Ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen en verduurzamingsopgaven (zoals o.a. warmte-isolatie) wordt in het kader van de Omgevingswet een soortenmanagementplan opgesteld ter bescherming, behoud en versterking van populaties (beschermde) inheemse gebouw bewonende diersoorten. Met een SMP is het o.a. voor onze inwoners eenvoudiger om bijvoorbeeld isolatie in de spouwmuren aan te brengen omdat er niet meer voor elke ingreep een ontheffing hoeft te worden aangevraagd.

Hier staat tegenover dat gerichte natuur inclusieve maatregelen moeten worden genomen om schade aan beschermde soorten te voorkomen en geschikte verblijfplaatsen en leefgebied worden gewaarborgd. Tevens kan met dergelijke maatregelen de biodiversiteit worden verhoogd.

Voedselbossen

Voedselbossen zijn landschaps- en natuurversterkende elementen en leveren een daadwerkelijks bijdrage het vergroten van de Biodiversiteit, Klimaatadaptatie, Transitie in de landbouw, het verkorten van de voedselketen en beperking van transportbewegingen. Maar vooral ook het vergroten van de bewustzijn over (natuurinclusief) voedsel. Bij nieuwe initiatieven wordt het Drents Voedselbosloket betrokken. Dit om de kwaliteit van het initiatief, inclusief de ruimtelijke en planologische aspecten t/m de uitvoering, op een juiste manier te borgen.

Landschapsontwikkelingsplan

Voor input van gemeentelijke beleidsuitgangspunten bij (ruimtelijke) beleid en projecten is o.a. het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) Tynaarlo van belang. Hoewel uit het traject van de Omgevingsvisie is gebleken dat de (beleids)hoofdlijnen van het LOP robuust zijn, dateert het LOP van 2009 en is gebaseerd op inmiddels verouderde/gedateerde wet- en regelgeving en beleid met andere accenten. Input vanuit het LOP dient echter gebaseerd te zijn op actueel wettelijke regelgeving en beleid. Actualisatie van het LOP aan o.a. de nieuwe Omgevingswet en overige Europees-, Rijks- en Provinciale wet- en regelgeving, ten behoeve van ondermeer het ontwikkelen van ons gemeentebrede Omgevingsplan is dan ook noodzakelijk.

Leader

We werken aan een toekomstbestendig platteland. Een aantrekkelijker platteland voor wonen en recreëren, aantrekkelijker ondernemers- en werkklimaat, klimaatadaptatie, opwekken duurzame energie en energiebesparing, meer en herstel biodiversiteit, behoud en herstel van cultuurlandschappen.

Eén van de instrumenten die wij inzetten om hier een bijdrage aan te leveren is deelname aan het LEADER programma wat voor uitvoering in onze provincie is ondergebracht bij de provincie Drenthe. Leader is een Europees subsidieprogramma, bedoeld voor versterking van het platteland. Het maakt onderdeel uit van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2023 – 2027, in Nederland uitgevoerd via het Nationaal Strategisch Plan (NSP). Thema's en doelen waaraan met Leader gewerkt wordt kiezen we zelf en sluiten aan bij één of meerdere Europese doelen zoals beschreven in het NSP. We kiezen

daarbij vooral voor doelen waar inwoners samen met ondernemers en lokale organisaties invloed op kunnen uitoefenen, waar ze door samenwerking en regie pakken een steentje kunnen bijdragen.

Budget dorpsraden

We willen vanuit het coalitieakkoord 2022-2026 bestaande dorpsraden beter faciliteren door een zelf te besteden dorpsbudget. Voor een goed beeld en een juiste invulling van deze middelen zijn met alle elf dorpsbelangenverenigingen bijeenkomsten geweest en afspraken gemaakt. Er is input gevraagd en de bestedingsmogelijkheden zijn besproken. Dit heeft geresulteerd in toekenning van de middelen voor de jaren 2023 en 2024. Besteding en verantwoording vindt plaats door de dorpsbelangenvereniging tijdens de jaarvergadering. In 2026 volgt een evaluatie.

De nadere toelichting en verantwoording staan vermeld in hoofdstuk 6

Wat gaan we ervoor doen

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Iedereen doet mee.	Inzet Buurtsportcoaches en cultuurcoaches voor activiteiten gericht op integratie, drempelverlaging, gezonde leefstijl etc. doelgroepen sociaal domein. Uitvoering #eenlevenlang-bewegen.	Toegankelijk aanbod voor kwetsbare groepen bv nieuwkomers, mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, senioren, armoede en schuldhulpverlening etc.	Buurtsportcoaches en cultuurcoaches, adviseur gezonde leefstijl + hun netwerk (lokaal en regionaal).	Doorlopend
Ketenaanpak valpreventie.	Voortgang inrichten ketensamenwerking valpreventie senioren en lanceren website valpreventie Tynaarlo.	Verlagen risico valincidenten, bevorderen zelfredzaamheid en verminderen eenzaamheid senioren.	Buurtsportcoaches, en experts seniorensport + hun netwerk (lokaal en regionaal).	Doorlopend
Verenigingsondersteuning.	Maatwerkondersteuning van sportaanbieders en uitvoering herijkt lokaal sportakkoord. Maatwerk ondersteuning cultuurcoaches voor het culturele niveau waarbij in 2025 nadruk ligt op koren.	Sterke sportverenigingen die hun maatschappelijke rol kunnen vervullen.	Verenigingsadviseur + buurtsportcoaches + cultuurcoaches.	Doorlopend

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Beweegvriendelijke omgeving.	Actualisatie van het speelruimtebeleid in de bredere context van de beweegvriendelijke omgeving voor kinderen, volwassenen en senioren.	Geactualiseerde en integrale visie beweegvriendelijke omgeving.	Adviseurs speelruimte, sportstimulering en externe partner/project-leider.	2025
	Vernieuwen van meest verouderde speelvoorzieningen	Actualisatie speelvoorzieningen	Adviseurs speelruimte + netwerk.	2025
	Faciliteren van initiatieven Bewegvriendelijke omgeving.	Een omgeving die (meer) uitnodigt tot sporten, spelen, bewegen en ontmoeten.	Adviseurs speelruimtebeleid en sportstimulering + netwerk.	Doorlopend
Verstevigen Drentse Samenwerking op sport, bewegen en gezondheid.	Samen met de Drentse partners Uitvoering geven aan het integraal meerjarenplan 'Drenthe Beweegt 2025-2028'.	Bovenlokale samenwerking om lokale ambities te versterken.	Provincie, gemeenten en een breed scala aan samenwerkingspartners in de provincie Drenthe.	Doorlopend
Verenigingsondersteuning vanuit de Investeringsplanning sport.	Vernieuwing korfbalveld Zuid-Es Zuidlaren in combinatie met extra hockeycapaciteit.	Faciliteren sport.	De gemeente	2025
	Vervanging van de kleed- en accommodatie tennisvereniging AYR Vries.	Faciliteren sport	Tennisvereniging AYR (met gemeentelijke subsidie).	2025
	Realisatie padel in Zuidlaren en Eelde.	Faciliteren sport	Tennisvereniging Eelde en Zuidlaren (met gemeentelijke subsidie).	Eelde in 2025 gereed.
	Haalbaarheid verplaatsing hoofdveld Zeijen.	Faciliteren sport	Team RDO	Duidelijkheid over haalbaarheid in 2025.
	Voldoende veldcapaciteit en veldkwaliteit voetbalvelden (Zuidlaren, Vries).	Faciliteren sport	Gemeente in samenwerking met de voetbalclub	2025
	Sport- en bewegen in de openbare ruimte.	Faciliteren sport en beweegvoorzieningen.	Initiatiefnemers en de gemeente.	Doorlopend
Zwembaden	Toekomstscenario's hoe verder na 1 januari 2030.	Keuzes kunnen maken met betrekking in standhouding zwemvoorzieningen	Gemeente	2025

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Cultuur Ambitie 1 cultuureducatie.	Werkgroep educatie heeft een heldere positie in de besluitlijn.	Maken van concrete voorstellen die worden geagendeerd bij gemeente en onderwijs. Hiermee maken we eerste stap in het realiseren van ambitie 1.	Werkgroep educatie: kinderopvang, onderwijs, bibliotheek, ico en gemeente.	2025
Cultuur ambitie 2 Culturele ontmoetingen.	Inhoudelijk cultuur programma/cultuur werkwijze voor de (cultuur) keet.	Meer mensen weten de activiteiten te vinden en doen mee.	Cultuurcoaches	2025
Cultuur ambitie 2 Culturele ontmoetingen.	Programmering in bibliotheken.	Zichtbare activiteiten voor onze inwoners vooral in Eelde en Vries.	Bibliotheek	2025
Cultuur ambitie 2 Culturele ontmoetingen.	Kunst en objecten in de openbare ruimte in beeld brengen.	Weten welke objecten er zijn. Onderzoekstatus en welke acties er nodig zijn.	Gemeente	2025
Cultuur ambitie 3	In gesprek gaan met musea voor het opzetten van een netwerk en de aanzet voor nieuw museumbeleid.	Inhoudelijk sterke en financieel solide musea waar veel bezoekers naar toe gaan.	Gemeente en musea in de gemeente.	2026
Ontwikkelen Accommodatie-beleid 3.0.	Vervolg op AB 2.0	Actueel AB, waarin het effect van de ontwikkeling van de cultuurhuizen is meegenomen.	Betrokken medewerkers van de gemeente, projectleider cultuurhuizen.	2026
Ontwikkeling Cultuurhuizen.	Ontwikkelen van het concept cultuurhuizen.	Inzicht in welke functies en activiteiten, onder weke voorwaarden, onderdeel gaan uitmaken van de cultuurhuizen.	Projectleider cultuurhuizen en betrokken medewerkers gemeente.	2025/2026
BOR-afspraken	Onderhoud uitvoeren conform afgesproken kwaliteitsafspraken 'Sober en degelijk'.	Kwaliteit van de openbare ruimte wat betreft technische staat en verzorging conform afspraak 'Sober en degelijk'.	Uitvoerende partijen, zowel eigen dienst als derden.	Doorlopend
Gedragscode	Werken conform de in 2024 vastgestelde gedragscode.	Onnodig schade voorkomen aan Flora en Fauna.	Uitvoerende partijen, zowel eigen dienst als derden.	Doorlopend
Invasieve exoten en plagen.	Beheren conform beheerplan op een zo natuurlijk mogelijke wijze.	Beheersbaar houden van invasieve exoten en overlast voorkomen van plagen.	Uitvoerende partijen, zowel eigen dienst als derden.	Doorlopend
Vergroten biodiversiteit.	Maatregelen uitvoeren conform vastgesteld beleidsplan.	Meer biodiversiteit.	Uitvoerende partijen, zowel eigen dienst als derden.	Doorlopend

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Natuurwaardenkaart.	Laten uitvoeren van onderzoek naar de natuurwaarden in de gemeente.	Inzichtelijke maken waar beschermde natuurwaarden in de gemeente voorkomen tbv beheer en nieuwe ontwikkelingen.	Extern bureau, gemeente, natuurorganisaties, vrijwilligers.	2025
Programma Natuurlijk Platteland	Gebiedsgericht werken aan projecten in de Hunze – Drentsche Aa en de Kop van Drenthe.	Realisatie van landelijke, provinciale en regionale natuur en wateropgaven in combinatie met recreatieve voorzieningen.	Provincie, gemeenten, gebiedspartners, landbouw.	2027-2030
Drents Programma Landelijk Gebied.	Gebiedsgericht werken aan natuur, water en klimaat voor een toekomstbestendig landelijk gebied.	Deelname aan het proces (totstand - koming van gebiedsplannen en maatregelpakketten en heeft personele impact.	Provincie, gemeenten, gebiedspartners, landbouw.	2035
Voedselbossen	Initiatieven voor voedselbossen faciliteren.	Vergroten Biodiversiteit en bijdragen aan: klimaatadaptatie, transitie landbouw, verkorten voedselketen, beperking transsportbeweging -en en vergroten bewustzijn (natuurinclusief) voedsel.	Provincie, gemeente, extern bureau, bewoners.	2025-2026
Actualisatie (LOP) Landschapsontwikkelingsplan.	Actualisatie van het LOP op actuele wettelijke regelgeving en beleid.	Advisering vanuit het LOP op basis van actuele wet- en regelgeving en beleid. Borging van de kwaliteit van ons lokale Natuur- en Landschaps-beleid bij o.a. ruimtelijke ontwikkelingen en de te ontwikkelen gemeentelijke Omgevingsplan.	Extern bureau, gemeente, natuurorganisaties.	2025-2026
LEADER	Facilitering bewoners-initiatieven via Leadersubsidietrajecten en de uitvoering hiervan.	Projecten voor plattelandontwikkeling van onderop waarmee wordt bijgedragen aan een leefbaar en toekomstbestendig platteland.	Provincie, gemeenten, bewoners	2025-2027

Indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo		
		2022	2023	2024
Niet-Sporters	%	45,1%	N.n.b.	N.n.b.

Meetdatum 05-09-2024

N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
5.1	Sportbeleid en activering	595.044	726.548	742.835	750.511	753.908	774.085
5.2	Sportaccommodaties	3.036.020	3.256.463	3.463.637	3.596.718	3.753.642	3.742.421
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	498.227	494.919	808.331	827.267	848.275	867.506
5.4	Musea	61.660	1.126.943	127.848	129.560	131.318	133.052
5.5	Cultureel erfgoed	118.892	140.907	153.984	146.741	150.080	153.328
5.6	Media	740.042	782.956	792.797	842.274	792.614	848.440
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	3.608.286	3.989.994	4.320.521	4.338.680	4.450.753	4.547.044
Totaal lasten		8.658.170	10.518.729	10.409.951	10.631.751	10.880.590	11.065.875

Baten

Taakveld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
5.1	Sportbeleid en activering	260.487	246.534	246.647	238.261	96.149	96.428
5.2	Sportaccommodaties	657.224	668.415	686.436	704.063	720.014	735.753
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-361	0	0	0	0	0
5.5	Cultureel erfgoed	32.129	17.564	17.982	18.396	18.821	19.240
5.6	Media	133.933	129.752	28.398	29.137	29.895	30.643
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	65.693	27.374	27.602	13.088	13.293	13.495
Totaal baten		1.149.104	1.089.639	1.007.066	1.002.945	878.172	895.559

Resultaat voor bestemming	-7.509.066	-9.429.090	-9.402.885	-9.628.806	10.002.418	10.170.316
----------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Reserves						
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0

Saldo hoofdstuk	-7.509.066	-9.429.090	-9.402.885	-9.628.806	10.002.418	10.170.316
------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Hoofdstuk 6 || Sociaal domein

Inleiding

Het hoofdstuk sociaal domein heeft betrekking op de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet en de Participatiewet. De uitvoering van deze wetten gaat gepaard met de verstrekking van maatwerkvoorzieningen Wmo, Jeugdwet, inkomensregelingen e.a. voorzieningen gericht op de individuele inwoner. Onder programma 6 valt ook welzijnswerk, jongerenwerk en enkele andere preventieve activiteiten en voorzieningen voor het versterken van de sociale basisinfrastructuur. Ook op dit vlak hebben wij een wettelijke taak te vervullen ten aanzien van preventie (Jeugd) en bevordering van de sociale samenhang (Wmo). Hierbij ligt een sterke relatie met de hoofdstukken 4, 5 en 7. De organisaties en (inwoners-)initiatieven op gebied van onderwijs, sport, cultuur en (volks)gezondheid dragen bij aan de sociale basis in onze gemeente.

Aanbestedingen

Voor zowel (een deel van) de maatwerkvoorzieningen Jeugd en Wmo als Publiek Vervoer vinden in 2025 en 2026 diverse aanbestedingen plaats. Naar verwachting zullen de nieuwe contracten een kostenstijging met zich mee brengen. Dit als gevolg van hogere personele kosten, energie/brandstof kosten en een toename van het gebruik van voorzieningen als gevolg van de vergrijzing.

IZA en GALA

Het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) hebben tot doel om de toegankelijkheid en betaalbaarheid van ondersteuning en zorg, ook in de toekomst, te waarborgen. Op basis van het Integraal Zorgakkoord en het Gezond en Actief Leven Akkoord zijn de Drentse gemeenten gekomen tot een inzet op de ketenaanpakken Valpreventie, Welzijn op Recept, Gezond gewicht voor Jong&Oud, Kansrijk Start en de ontwikkeling van zorgzame gemeenschappen.

Binnen de ontwikkeling van Zorgzame Gemeenschappen wordt ook mentale gezondheid meegenomen. Aandacht voor mentaal welbevinden neemt toe. Aanleiding hiervoor is (onder andere) de (nog altijd) toenemende wachtlijsten binnen de GGZ.

Vitale Ouderen, Kwetsbare Inwoners en Mentaal Welbevinden zijn 4 thema's uit de werkagenda Gezonde Marke waarbij de gemeente samen met de lokale partners een grote rol hebben.

Herstructurering toegang

De toegang tot maatwerk- en individuele voorzieningen wordt geherstructureerd. Ook de toegang tot de sociale basis wordt hierbij betrokken. Eind 2024 is het onderzoeksrapport naar 'een toekomstbestendige inrichting van de toegang tot zorg en ondersteuning in het sociaal domein' opgeleverd. Begin 2025 wordt gestart met de implementatie van de nieuwe inrichting. Een van de uitgangspunten hierbij is het 'werken volgens de bedoeling', ook de verordening Wmo en Jeugd zal hierop aangepast worden. Het doel van deze stappen is om te komen tot een betere bereikbaarheid voor onze inwoners, een efficiëntere inzet van middelen (zowel financieel als personeel) en het voorkomen van wachtlijsten.

Kansrijk opgroeien in de gemeente Tynaarlo

In het licht van de landelijke ontwikkelingen, met name de Hervormingsagenda Jeugd, is in 2024 stevig ingezet op een kind- en jeugdvisie voor de gemeente Tynaarlo. De gemeente en de ketenpartners hebben gezamenlijk deze visie opgesteld. In 2025 start het gezamenlijke proces van het opstellen van een uitvoeringsprogramma, parallel aan de uitvoering van lopende projecten en initiatieven.

Nota Werk&Inkomen en Armoede&schuldhulpverlening

In deze beleidsnota's staat het realiseren van bestaanszekerheid voor alle inwoners centraal. In de komende periode staat de uitvoering van het beleid centraal

Programmalijnen

De programmalijnen waaraan wij komende jaren werken zijn:

1. Maatschappij (sociale basisinfrastructuur): een sterke sociale basis in onze dorpen en kernen waarbinnen onze inwoners elkaar ontmoeten, bewegen, veilig ontwikkelen, naar vermogen werken enz.
2. Mens (maatwerk/individu op grond van Wmo, Jeugdwet en Participatiewet): maatwerk aansluitend bij de eigen mogelijkheden en regie van de inwoner/het gezin, het sociaal netwerk en de sociale basis.

Wat willen we bereiken

Verbinden van Welzijn en 1ste Lijnszorg

IZA en GALA

In 2025 staat de uitvoering van de werkagenda Gezonde Marke IZA en de lokale uitvoeringsagenda GALA centraal. In 2024 is gestart met de 5 ketenaanpakken: Welzijn op Recept, Kansrijke Start, Gezond Gewicht (Kind en Volwassen) en Valpreventie. In 2025 zullen deze ketenaanpakken allemaal op lokaal niveau ingericht zijn en aansluiten op de regionale afspraken.

Daarnaast wordt een start gemaakt met de inrichting van zorgzame gemeenschappen en inloop- en ontmoetingsplekken voor mensen met mentale gezondheidsproblemen. Hierbij hebben we ook speciale aandacht voor jongeren. Hiervoor ontvangen we middelen uit het budget IZA Gemeenten.

Meer Welzijn Minder Zorg

Bovenstaande voeren we uit samen met onze partners van Meer Welzijn Minder Zorg. Vanuit dit programma wordt o.a. ingezet op de ontwikkeling van trainingen voor de 5 basisvaardigheden, het trainen van vrijwilligers in signalering 'achter de voordeur' en het implementeren van operationeel kernenoverleg. Op het gebied van het vinden en bereiken van kwetsbare groepen en gegevensuitwisseling liggen er nog uitdagingen.

Hervormingsagenda Jeugd

Tot op heden zijn onze inspanningen erop gericht geweest om voornamelijk op regionaal niveau de Hervormingsagenda Jeugd vorm te geven. In 2025 willen wij het accent gaan leggen op de verdere lokale implementatie van de Hervormingsagenda Jeugd, waaronder het 'richtinggevend kader stevige lokale teams'.

Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming

Parallel aan bovenstaande agenda zijn we in 2024 begonnen met aandachtsfunctionarissen Toekomstscenario. In 2025 vervolgen we het lokale implementatieplan, onder andere gericht op het verder verstevigen van onze Toegang en gaan we ons voorbereiden op het nog te vormen regionale veiligheidsteam.

Kind- en Jeugdvisie

In het licht van de landelijke ontwikkelingen, met name de Hervormingsagenda Jeugd, is in 2024 stevig ingezet op een kind- en jeugdvisie voor de gemeente Tynaarlo. De gemeente en de ketenpartners hebben gezamenlijk deze visie opgesteld. In 2025 start het gezamenlijke proces van het opstellen van een uitvoeringsprogramma, parallel aan de uitvoering van lopende projecten en initiatieven. Vanuit de Kind- en jeugdvisie willen we dat kinderen en jeugd veilig en gezond opgroeien in een kansrijke omgeving. We willen dit samen doen met de ouders en alle betrokken ketenpartners, als 1 team.

Kadernota's 2025-2028

Eind 2024 zijn de kadernota's gericht op Werk en Inkomen en Armoede/schuldhelpverlening tot stand gekomen (periode 2025-2028). Op dit gebied gaat het in Tynaarlo overigens relatief goed. Toch is er ook een groep inwoners die als gevolg van de energiecrisis en de oplopende inflatie van de afgelopen periode bestaansonzekerheid ervaart. Het gaat daarbij niet alleen om inwoners met een uitkering, maar ook inwoners met betaald werk. Het centrale thema in beide nota's is daarom bestaanszekerheid. We willen aan de hand van een aantal speerpunten de bestaanszekerheid van onze inwoners zoveel mogelijk borgen. In 2025 starten we met het concreet maken van die speerpunten in uitvoeringsagenda's. Zo willen we in 2025 starten met een toetsingscriterium op basis van besteedbaar inkomen. Dit maakt het mogelijk om een grotere groep inwoners meer maatwerkgericht te

ondersteunen. Maar we willen bijvoorbeeld ook de toegang tot onze Meedoenvoorzieningen verhogen naar 130% van de bijstandsnorm om op die manier de gevolgen van de armoede val te dempen.

Budget dorpsraden

We willen vanuit het coalitieakkoord 2022-2026 bestaande dorpsraden beter faciliteren door een zelf te besteden dorpsbudget. Voor een goed beeld en een juiste invulling van deze middelen zijn met alle elf dorpsbelangenverenigingen bijeenkomsten geweest en afspraken gemaakt. Van alle elf dorpsbelangenverenigingen is input gevraagd en de bestedingsmogelijkheden zijn besproken. Dit heeft geresulteerd in toekenning van de middelen voor de jaren 2023 en 2024. Besteding en verantwoording van het dorpsbudget vindt plaats door de dorpsbelangenvereniging zelf tijdens de jaarvergadering. In 2026 volgt een evaluatie.

Aanpassing verordening Wmo en Jeugd

Een van de uitgangspunten in de ontwikkelingen van de toegang naar sociale voorzieningen is het 'werken volgens de bedoeling'. In 2025 zal de verordening Wmo en Jeugd hierop aangepast worden.

Wat gaan we ervoor doen

Ambitie/accnten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Bij alle huisartsen is een Welzijnsondersteuner Huisartsen aangesteld.	Aanstellen WOH'ers in elke huisartsenpraktijk.	De WOH'ers zijn de brug tussen welzijn en 1 ^{ste} lijnszorg.	Huisartsen, Neie Naaber en gemeente.	2025
Implementatie van de Ketenpak Valpreventie (VP).	Website VP Trainingen VP Communicatie-campagne VP.	Op termijn een afname van val letsel en beroep op zorg.	Gemeente, SportDrenthe, lokale partners.	2025
Kansrijk Start	Afspraken over en met lokale coalitie.	De eerste duizend dagen zijn cruciaal. Samen met de coalitiepartners verstevigen we - daar waar het nodig is - die eerste 1000 dagen.	Gemeente en lokale partners zoals verloskundigen, jeugdgezondheidszorg (Icare en GGD), kraamzorg.	Doorlopend
Gezond gewicht.	Organiseren van interventies die bijdragen aan een gezond gewicht voor oud en jong.	Gezondheidschade agv overgewicht op korte en lange termijn voorkomen.	Gemeente en lokale partners.	Doorlopend
Ontwikkelen Zorgzame Gemeenschappen.	Op grond van de Drenthe brede afspraken van de werkagenda Gezonde Marke starten we met de ontwikkeling van 2 zorgzame gemeenschappen.	Het voorkomen, uitstellen en/of verminderen van het beroep op geïndiceerde ondersteuning en 1 ^{ste} lijns zorg.	Gemeente lokale partners en inwoners.	Doorlopend
Ontwikkeling van 3 collectieve voorzieningen op het gebied van Jeugdhulp.	Ontwikkelen en invoeren van een echtscheidingsloket en 2 nog nader te bepalen voorliggende voorzieningen.	Deze 3 collectieve voorzieningen hebben tot doel geïndiceerde jeugdhulp uit te stellen, te verminderen en/of te voorkomen.	Gemeente en lokale partners.	2025

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Ontwikkelen van inloopvoorzieningen voor mensen met mentale-gezondheidsproblemen.	Binnen de zorgzame gemeenschappen inzetten op steun en ondersteuning van mensen met mentale gezondheidsproblemen conform het wettelijk kader.	Verminderen van de druk op de GGZ, kortere wachtlijsten en verbetering van de mentale gezondheid van onze inwoners.	Gemeente met lokale partners.	2025
Implementatie van de acties geformuleerd door partners in de pijlers van MWMZ.	Trainingen basisvaardigheden.	Inwoners zijn voldoende zelfredzaam om al dan niet met ondersteuning zich te redden op financieel, taal, reken, digitaal en gezondheidsgebied.	Gemeente en verschillende partners.	Doorlopend
Contracten onafhankelijke client-ondersteuning.	Bepalen op welke wijze OCO na 2025 wordt vormgegeven.	Inwoners kunnen een gratis beroep doen op een coach door het bos van zorg&ondersteuning.	Gemeente en lokale partners.	Q3 2025
Woon- Zorgvisie	Uitvoering geven aan het addendum Woon- Zorgvisie bij de Woonvisie.	De belangrijkste knelpunten op de woningmarkt en in Zorg voor kwetsbare inwoners worden benoemd en daar waar mogelijk van een aanpak voorzien.	Gemeente	2025
Lokale Inclusie Agenda.	Opstellen Lokale Inclusie Agenda.	Beheer en uitvoering Lokale Inclusie Agenda.	Team Beleid	2025
Kind- en Jeugdvisie	Opstellen uitvoeringsprogramma en starten uitvoering.	Voldoen aan de bepalingen van de Hervormingsagenda Jeugd en het jeugdplan vanuit de jeugdwet + het investeren in de jeugd door met de ketenpartners te werken als 1 team.	Gemeente en lokale partners.	2025
Hervormingsagenda Jeugd.	1. Zie punt hierboven 2. Lokale werkagenda	Lokale implementatie van landelijke Hervormingsagenda Jeugd.	Gemeente	2025
Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming.	We vervolgen het lokale implementatieplan en voorbereiding regionaal veiligheidsteam.	Lokale implementatie Toekomstscenario.	Gemeente	2025
Kadernota Inkomen, Ontwikkeling en Werk (2025-2028).	Activiteiten uitzetten in een uitvoeringsagenda 2025.	Planning en prioritering.	Gemeente en Werkplein Drentsche Aa (WPDA).	Q1 2025

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Besteedbaar inkomen.	Pilot met het toetsten op besteedbaar inkomen.	Bereiken van een brede groep inwoners die bestaans-onzekerheid ervaren.	WPDA	Q3 2025
Kadernota "Een Leven met Zekerheid", armoede en schuldhulpverlening (2025-2028).	Activiteiten uitzetten in een uitvoeringsagenda 2025.	Planning en prioritering.	Gemeente, GKB en lokale maatschappelijke partners.	Q1 2025
Herijken inkomensgrenzen toegang tot Meedoen-voorzieningen.	Toegang verhogen tot 130% bijstandsnorm.	Dempen gevolgen armoedeval (werken moet lonen).	Gemeente	Q1 2025
Budget dorpsraden.	Dorpsbudget beschikbaar stellen	Faciliteren van dorpsbelangenverenigingen.	Gemeente	2025-2026
Aanpassen van de verordening Wmo en Jeugd.	De verordening Wmo en jeugd aanpassen aan de herinrichting van de toegang.	Onze uitvoeringspraktijk en regelingen sluiten door deze actie goed op elkaar aan waarbij de regelingen ondersteunend zijn voor de uitvoering.	Gemeente	2025

Indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaario		
		2022	2023	2024
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	668,5	678,6	N.n.b.
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	72,1%	73,2%	N.n.b.
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	213,3	192,6	N.n.b.
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	145,7	283,8	N.n.b.
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	12,2%	12,8%	N.n.b.
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,7%	0,8%	N.n.b.
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,3%	0,3%	N.n.b.
Clënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	550,00	530,00	N.n.b.

Meetdatum 05-09-2024

N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten

Taak- veld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	6.076.232	6.807.765	6.891.334	4.633.837	4.629.664	4.454.291
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.862.995	2.208.406	2.040.223	2.212.290	2.439.725	2.661.018
6.3	Inkomensregelingen	11.912.456	13.283.265	12.837.611	13.007.029	13.031.713	13.065.733
6.4	WSW en beschut werk	-327.884	-268.000	-249.000	-249.000	-249.000	-249.000
6.5	Arbeidsparticipatie	462.222	581.721	739.390	741.115	593.377	595.352
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.024.065	1.432.776	1.330.258	1.365.964	1.401.641	1.438.371
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	0	1.544	49.538	50.225	51.532	52.821
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	3.095.278	3.367.112	3.329.788	3.417.783	3.509.923	3.598.833
6.71b	Begeleiding (WMO)	1.988.369	1.890.217	1.856.590	1.886.570	1.919.371	1.968.483
6.71c	Dagbesteding (WMO)	703.615	882.843	882.717	911.620	941.902	966.555
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	458.906	312.900	342.160	380.834	419.657	431.243
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	1.754.288	1.799.043	1.703.668	1.707.203	1.714.408	1.758.580
6.72b	Jeugdhulp behandeling	928.237	1.236.571	1.219.509	1.274.715	1.330.819	1.365.393
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	800.079	836.571	804.418	823.399	844.339	866.741
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	87.491	136.325	140.488	158.583	177.221	182.928
6.73a	Pleegzorg	1.544.123	1.242.817	1.181.954	1.193.483	1.207.992	1.239.579
6.73b	Gezinsgericht	571.130	649.045	659.688	706.656	740.778	760.677
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	727.213	550.000	564.765	608.928	654.871	671.257
6.74a	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	3.239.555	3.000.000	2.870.980	2.901.427	2.937.435	3.010.934
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	636.433	600.000	604.712	638.375	676.449	693.375
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	0	-1.716.520	-843.593	-840.696	-837.722	-834.788
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	8.061	8.076	8.108	8.319	8.527
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.379	0	0	0	0	0
6.82b	Jeugdreclassering	384.971	390.052	371.458	384.591	400.840	415.654
6.82a	Jeugdbescherming	709.053	710.596	685.316	708.661	734.201	757.365
Totaal lasten		38.640.206	39.943.106	40.022.050	38.631.701	39.279.453	39.879.922

Baten

Taak- veld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	6.551.327	4.989.723	4.342.063	230.339	238.257	245.450
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	103.416	0	0	0	0	0
6.3	Inkomensregelingen	6.915.406	7.651.000	7.541.000	7.541.000	7.541.000	7.541.000
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	10.147	10.317	11.338	11.338	11.338	11.338
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	198.493	203.796	208.535	213.291	218.840	224.316
6.71b	Begeleiding (WMO)	1.733	0	0	0	0	0
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	22.168	0	0	0	0	0
6.73a	Pleegzorg	7.015	0	0	0	0	0
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	2.346.068	0	0	0	0	0
Totaal baten		16.155.773	12.854.836	12.102.936	7.995.968	8.009.435	8.022.104

Resultaat voor bestemming	-	-	-	-	-	-
	22.484.433	27.088.270	27.919.113	30.635.733	31.270.018	31.857.818

	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Reserves						
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0

Saldo hoofdstuk	-	-	-	-	-	-
	22.484.433	27.088.270	27.919.113	30.635.733	31.270.018	31.857.818

Hoofdstuk 7 || Volksgezondheid en milieu

Inleiding

Wij willen dat de generaties na ons kunnen leven en werken in een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. We zetten ons daarom in voor hergebruik, ontwikkeling van hernieuwbare energie, zuinig omgaan met fossiele brandstoffen maar ook afvalbeheer, waterbeheer en riolering spelen hierin een belangrijke rol.

Wat willen we bereiken

Tynaarlo is een duurzame gemeente. De gemeente heeft daarom een duurzaamheidsvisie vastgesteld. Een van de vier pijlers uit de Duurzaamheidsvisie is “afval is grondstof”, de circulaire economie oftewel het sluiten van kringlopen. De circulaire economie is een systeem dat bedoeld is om de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren.

In september 2017 heeft de gemeenteraad de Kadernotitie Huishoudelijk Afval 2017 – 2020 vastgesteld. Dit beleid in deze notitie, rond het voorkomen van afval en toewerken naar een circulaire economie staat nog steeds, maar kan een actualisatie gebruiken. Het geactualiseerd beleid is verwerkt in de Afvalstoffenverordening, Verordening vergoeding oud papier en karton en de Verordening vergoeding gebruikte goederen.

Verpakkingsafval (PMD)

Een ingrijpende verandering ten opzichte van de notitie uit 2017 is dat PMD (plastic, metalen drankenkartons) niet langer aan huis wordt ingezameld, maar achteraf uit het restafval wordt gehaald op de verwerkingslocatie. De reden hiervoor is dat veel door de gemeente apart ingezameld PMD op de overslaglocatie wordt afgekeurd. Wanneer we deze afkeur willen voorkomen, zullen we moeten handhaven. Dit wordt niet voorgesteld, omdat we een eenvoudig systeem van afvalinzameling ambiëren. Vanaf 1 januari 2025 zamelen we de ene week GFT (biologisch groenafval) in en de andere week restafval.

Glas, textiel en papier

Glas, textiel en een deel van het papier kunnen worden aangeboden in verzamelcontainers. De rest van het papier wordt door vrijwilligers ingezameld en het overige afval kan op de milieustraat worden aangeboden.

Hernieuwbare energie

In de gemeentelijke Omgevingsvisie wordt op hoofdlijnen beschreven hoe hernieuwbare energie een plek kan krijgen in onze gemeente. Dit beleid op hoofdlijnen wordt uitgewerkt in een beleidskader zon op land middels een participatietraject. Het participatietraject voor de kleine zonneparken start in het najaar van 2024. Voor het sociaal zonnepark voeren we een haalbaarheidsonderzoek uit waarmee we in het najaar van 2024 starten. Na het haalbaarheidsonderzoek bepalen we hoe we het participatietraject voor grotere zonneparken in het zoekgebied vorm geven. Het gemeentelijk beleidskader zon op land kan naar verwachting eind 2025 worden vastgesteld door de gemeenteraad.

Volksgezondheid

Positieve gezondheid blijft de basis van ons lokale gezondheidsbeleid. De inzet is en blijft gericht op een preventieve aanpak. In het kader van het Integraal Zorg Akkoord (hoofdstuk 6) werken we aan het terugdringen van het beroep op (zwaardere) zorg door samen met onze netwerkpartners in te zetten op een gezonde leefstijl van onze inwoners. In 2024 is de projectleider preventieketens (Rookvrije Generatie Tynaarlo, Kansrijke Start en Gezond Gewicht) gestart. In 2025 worden de onderlinge relaties tussen de hoofdstukken 5 (sport & bewegen) en 6 (preventie, sociaal domein) verder verstevigd. Daarnaast wordt de uitvoeringsregeling voor AED's geëvalueerd en eventueel herijkt om op die manier een goede dekking van AED's en burgerhulpverleners in Tynaarlo (en Drenthe) te waarborgen.

Warmtetransitie

In juni 2022 is de Transitievisie warmte door de raad vastgesteld. De visie geeft ons richting bij de realisatie van warmtetransitie. De focus voor de warmtetransitie voor de komende jaren ligt vooral op het helder informeren en begeleiden van inwoners om in actie te komen. We willen ook aansluiten bij de inzet van lokale initiatieven (de lokale kracht), die gericht is op activiteiten rondom energiebesparing

en verduurzaming. Daarnaast is het de wens om van een aantal kleine collectieve warmtekansen de haalbaarheid in kaart te gaan brengen, bijvoorbeeld het gebruik maken van warmte uit oppervlaktewater.

Voor 2023 t/m 2027 zijn extra rijksmiddelen beschikbaar gesteld. Voor een belangrijk deel zijn deze middelen bedoeld voor de aanpak van energiearmoede en een lokale aanpak isolatie gericht op woningen met een laag energielabel. Echter is de gemeente Tynaarlo ook betrokken geraakt bij de uitwerking van maatregel 29. Maatregel 29 betreft een isolatieaanpak en het doel is om vóór 2025 zoveel mogelijk woningen te isoleren in alle gemeenten in de provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo. We zien de uitvoering van Nij Begun als een mooie kans waar onze inwoners flink van zullen profiteren. Er wordt onderzocht hoe de overige rijksmiddelen in aansluiting op maatregel 29 kunnen worden ingezet voor 2025 en verder.

Uitvoering Water- en Rioleringsplan en klimaatbeleid

De uitvoering van het Gemeentelijk Water en Rioleringsplan ligt op schema. De rioolvervanging en afkoppeling van regenwater in de Hoofdweg in Eelde is voltooid, het vergelijkbare project in Westlaren is volop in uitvoering. De winter 2023-2024 was de natste was uit de Nederlandse (meet)geschiedenis. Dat heeft ook in Tynaarlo voor veel overlast gezorgd. In Midlaren, Eelde, Zeegse leidt dit tevens tot nieuwe projecten om de woonomgeving klimaatrobust te houden.

In 2025 start de uitvoering van de Lokale Uitvoerings Agenda klimaatbeleid (LUA). De uitvoering van klimaatbeleid krijgt hiermee een bredere basis, waarbij we ook inwoners, bedrijven en het onderwijs betrekken, en maatregelen op particulier terrein gaan stimuleren. Er wordt zoveel mogelijk afstemming gezocht met ander beleid en projecten. Via de website Duurzaam Tynaarlo en het stimuleren van lokale initiatieven worden de eerste stappen gezet naar een klimaatneutraal Tynaarlo in 2050.

Wat gaan we ervoor doen

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Nascheiden plastic verpakkingen en verbeteren registratie inzameling restafval.	Restafvalcontainers omwisselen.	Zorgvuldige afvalscheiding en adequate registratie.	REMONDIS NEDERLAND BV, SSI SCHÄFER en ATTERO WIJSTER.	1 april 2025
GFT-emmertjes en naaldenboxen tegen kostprijs verstrekken.	Inzamelmiddelen bestellen en communiceren dat het beschikbaar is.	Zorgvuldige afvalscheiding en betere dienstverlening.	Gemeente Tynaarlo	Doorlopend
(Ondergrondse) verzamelcontainers plaatsen voor papier, glas, textiel, GFT en restafval.	Plaatsen van ca. 25 containers. Dit loopt de jaren daarna op naar in totaal 93 containers.	Zorgvuldige afvalscheiding en betere dienstverlening.	Diverse partijen, aanbesteding volgt nog.	Doorlopend
Direct afrekenen restafval op de milieustraat.	Plaatsen pinpalen.	Betere dienstverlening.	Precia Molen BV	Eind 2025
Versterken circulaire economie.	Onderzoek hoe kringloopinitiatieven te faciliteren door de gemeente.	Zorgvuldige afvalscheiding en betere dienstverlening.	Nog niet bekend	Eind 2025
Versterken circulaire economie.	Vergoeding gebruikte goederen verhogen.	Kringloopwinkels beter faciliteren.	Gemeente Tynaarlo	Eind 2025
Versterken circulaire economie.	Faciliteren kringloop initiatieven, zoals Repaircafés en gratis inname grofvuil voor stimuleren hergebruik.	Zorgvuldige afvalscheiding en betere dienstverlening.	Diverse partijen	Eind 2025

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Pilot verruimen openingstijden milieustraat voor de duur van 1 jaar.	Communiceren en organiseren dat de milieustraat vaker open is.	Zorgvuldige afvalscheiding en betere dienstverlening.	Gemeente Tynaarlo	Eind 2025
Kerstbomen inzamelen via kringloop-organisaties.	Communiceren en faciliteren.	Zorgvuldige afvalscheiding en betere dienstverlening.	Kringloop-organisaties of vrijwilligers.	Doorlopend
Dagpas afval.	Werkproces maken.	Zorgvuldige afvalscheiding en betere dienstverlening.	Gemeente Tynaarlo	Doorlopend
Apart tarief voor grofvuil.	Werkproces maken.	Zorgvuldige afvalscheiding en betere dienstverlening.	Gemeente Tynaarlo	Doorlopend
Versterken aanpak lokaal gezondheidsbeleid gericht op gezondheidsbevordering.	Bestendigen samenwerkingen op de thema's middelengebruik en gezond gewicht.	Voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op (zwaardere) zorg.	Projectleider preventieketens, buurtsportcoaches, adviseur gezonde leefstijl + hun netwerk (lokaal en regionaal).	2025
Regionale samenwerking op gezondheidsbevordering.	Uitvoering geven aan werkagenda IZA - Coalitie Gezondheid & Leefstijl.	Regionale samenwerking om lokale ambities te versterken.	Provincie, gemeenten en breed scala aan samenwerkingspartners in provincie Drenthe (thans in Drenthe Samen Gezond in Beweging).	2025
Integrale aanpak gezondheidsbevordering.	Uitvoering PVA GALA en Sportakkoord	Draagt bij aan Meer Welzijn, Minder Zorg.	Gemeente + stakeholders	2027
Opstellen beleidskader zon op land.	Participatief ontwikkelen beleidskader zon op land.	Goede landschappelijke en maatschappelijke inpassing zonneparken.	Gemeente	Eind 2025
Energietransitie	Faciliteren opzetten lokale energie-coöperaties.	Lokale kracht ontwikkelen voor de energietransitie.	Gemeente onderzoekt de mogelijkheden als onderdeel van het participatietraject beleidskader zon op land.	Eind 2025
Sociaal zonnepark	Uitvoeren haalbaarheids-onderzoek sociaal zonnepark.	Onderzoek vormt basis voor besluit over realisatie sociaal zonnepark.	Gemeente	2025

Indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo		
		2022	2023	2024
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	88	N.n.b.	N.n.b.
Hernieuwbare elektriciteit	%	63,1%	N.n.b.	N.n.b.

Meetdatum 05-09-2024

N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
7.1	Volksgezondheid	1.807.211	1.949.191	1.992.996	1.936.685	1.791.777	1.848.572
7.2	Riolering	2.233.142	2.328.737	2.730.188	3.489.261	4.029.264	3.903.034
7.3	Afval	2.525.074	2.975.407	3.307.650	3.378.151	3.461.413	3.531.776
7.4	Milieubeheer	1.523.278	2.366.032	2.615.466	2.787.374	2.838.795	2.885.699
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	491.763	591.002	623.226	641.573	662.026	677.044
Totaal lasten		8.580.468	10.210.369	11.269.524	12.233.043	12.783.276	12.846.126

Baten

Taakveld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
7.1	Volksgezondheid	270.291	270.867	270.866	204.018	0	0
7.2	Riolering	2.938.024	3.245.495	3.498.360	4.303.422	4.920.021	5.052.724
7.3	Afval	3.329.687	3.633.752	4.029.875	4.049.339	4.130.510	4.207.643
7.4	Milieubeheer	102.988	628.859	628.829	629.000	629.000	629.000
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	414.815	410.914	423.693	436.330	449.292	462.080
Totaal baten		7.055.805	8.189.887	8.851.623	9.622.109	10.128.823	10.351.447

Resultaat voor bestemming	-1.524.662	-2.020.482	-2.417.901	-2.610.934	-2.654.453	-2.494.679
----------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Reserves	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0

Saldo hoofdstuk	-1.524.662	-2.020.482	-2.417.901	-2.610.934	-2.654.453	-2.494.679
------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Hoofdstuk 8 || Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Inleiding

Inleiding

Tynaarlo is een gemeente waar het prettig wonen is. Zo scoort onze gemeente al jarenlang hoog in onderzoeken naar de “beste woongemeente”.

Wij zijn trots op die hoge waardering voor ons woon- en leefklimaat. Wij werken er met onze ondernemers, corporaties en inwoners hard aan om ook in de toekomst een prettige woon- en leefomgeving te bieden aan onze inwoners.

Om Tynaarlo levendig te houden is het belangrijk dat ons woningbestand aantrekkelijk blijft voor jongeren, ouderen, starters en bijzondere doelgroepen. Vraag en aanbod dienen daarvoor zo goed mogelijk op elkaar te worden afgestemd.

Tynaarlo maakt deel uit van de woningmarkt Groningen – Drenthe, Binnen de RGA en daarnaast ook via het Drents Wonen overleg onder regie van de Provincie werken wij dan ook actief samen om die vraag en aanbod zo goed mogelijk af te stemmen en uitvoering te geven aan onze woningbouw ambities zoals o.a. opgenomen in onze Woonvisie en o.a. vertaald in de regionale woondeal.

We constateren dat het aantal sociale woningen onder druk staat. Wij voeren actief het gesprek met corporaties om de sociale woningvoorraad uit te breiden en daarnaast een verduurzaming van in elk geval de bestaande woningvoorraad te bewerkstelligen. Dit vertalen we in meerjarige prestatieafspraken.

Wij zetten ook in 2025 actief in op de verdere ontwikkeling en realisatie van woningbouwlocaties.

Wij nemen onze verantwoordelijkheid ten aanzien van de vluchtelingenproblematiek.

Hierin gaan we zoals in de raad besloten is voor een opvang van 3 tot 5 locaties met maximaal 500 vluchtelingen in de gemeente Tynaarlo. Samen en in afstemming met corporaties zorgen we eveneens voor adequate huisvesting van statushouders. Voor opvang van Oekraïners en enkele andere doelgroepen werken wij aan realisatie van tijdelijke huisvesting voor de middellange termijn.

Wat willen we bereiken

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. De Omgevingswet bundelt een groot aantal wetten en regelingen over de leefomgeving. Doel is om het wetstelsel te vereenvoudigen en overzichtelijker te maken. Het moet makkelijker worden om te zien wat er wel en niet kan en procedures worden over het algemeen sneller. De wet staat ook een meer integrale benadering van het omgevingsbeleid voor en er wordt meer ruimte gegeven aan lokaal maatwerk. Die keuzes zijn vooral te maken in het Omgevingsplan.

De afgelopen jaren hebben we organisatie voorbereid op de komst van de Omgevingswet. We hebben onze digitale systemen en werkprocessen daar op aangepast en de inwerkingtreding is zonder veel problemen verlopen. Op basis van de ervaringen die we opdoen worden de processen waar nodig verder geoptimaliseerd.

Op 1 januari 2024 hebben we ‘automatisch’ een omgevingsplan van rechtswege gekregen. Dat houdt in dat het juridisch kader van de huidige bestemmingsplannen en beheerverordeningen van kracht blijft. Stap voor stap vormen we onze bestemmingsplannen en beheerverordeningen om naar een gemeentebreed Omgevingsplan. Dat traject moet voor 2032 gereed zijn.

In 2024 zijn we gestart met een traject waarin we een handboek Omgevingsplan en een deelomgevingsplan “wonen” te ontwikkelen. Deze producten zijn in 2025 gereed. Het handboek en het eerste deelomgevingsplan geven ons houvast en richting om tot een gemeentebreed Omgevingsplan te komen.

Op basis van het handboek wordt in 2025 een plan van aanpak (incl. planning en benodigde middelen) gemaakt voor de diverse omzettingen en de daarvoor op te leveren deelproducten om tijdig voor 2032 te komen tot het gemeentebreed Omgevingsplan.

Volkshuisvesting

Wij willen een gemeente zijn die ruimte biedt aan iedereen, dus ook aan mensen met een minder budget. Wij vinden het belangrijk dat ons woningbestand aantrekkelijk blijft voor starters, jongeren, ouderen en bijzondere doelgroepen. Vraag en aanbod dienen zoveel mogelijk op elkaar te worden afgestemd. De eind 2023 vastgestelde Woonvisie en Omgevingsvisie zijn daarbij leidend.

Met de woningcorporaties Stichting Woonborg en Stichting Eelder Woningbouw en hun huurdersorganisaties maken wij Prestatieafspraken op zeven thema's: beschikbaarheid, betaalbaarheid, duurzaamheid, bijzondere doelgroepen, wonen en zorg, kleine kernen en leefbaarheid.

Om tegemoet te komen aan de toenemende vraag en behoefte aan betaalbare woningen vinden wij dat het aantal sociale huurwoningen in onze gemeente vergroot moet worden. Wij voeren daarom actief het gesprek met woningcorporaties om de sociale woningvoorraad uit te breiden zodat goed kan worden ingespeeld op de woonbehoefte. Geven de woningcorporaties nadrukkelijk een positie op onze nieuwe woningbouw ontwikkellocaties en hanteren daarbij een sociale kavelprijs zoals opgenomen in onze Woonvisie.

Daarnaast willen wij verdere verduurzaming van de bestaande woningvoorraad, ook door de woningcorporaties, bewerkstelligen.

Wij zetten actief in op de (verdere) realisatie van woningbouwlocaties Vries Zuid, Ter Borch, Laarhove. Daarnaast willen wij de planuitwerking van de locaties vm. Bladergroenschool en De Kooi in Eelde Paterswolde aan uw raad voorleggen in 2025. Ook gaan wij in 2025 verder met de planvorming voor de locatie aan de Hoofdweg in Eelde Paterswolde waarop het Voorkeursrecht is gevestigd.

We zetten ons in voor het bouwen van 450 woningen in de periode 2020 t/m 2025, zoals ook opgenomen in de verstedelijkingsstrategie en woondeal. Om deze woningbouwopgave te realiseren, zoeken wij de samenwerking met alle partijen in de woningbouwketen, met besef van ieders rol en verantwoordelijkheid.

Wij stimuleren kwalitatief hoogwaardige, functioneel gedifferentieerde en duurzame bouw. Dat betekent dat wij hier zelf in onze planontwikkeling op inspelen en onze woningcorporaties en initiatiefnemers vragen hierin investeringen te doen.

Mits passend binnen ons ruimtelijk beleid (m.n. Omgevingsvisie en Woonvisie) faciliteren wij ruimtelijk planologisch particuliere bouwplaninitiatieven, waarbij onder andere de economische uitvoerbaarheid en het kostenverhaal via een anterieure overeenkomst wordt geborgd.

Huisvesting statushouders

Samen met de woningcorporaties zorgen we voor adequate huisvesting van statushouders. Het is op dit moment onmogelijk om binnen de bestaande afspraken met corporaties aan de taakstelling van huisvesting te voldoen, gezien de hoge taakstelling en het te lage aantal (vrijkomende) sociale huurwoningen.

Naast inzet op vergroten van het structurele aanbod van sociale huurwoningen gaan wij daarom ook de mogelijkheden voor tijdelijke huisvesting / woningen verder oppakken.

Grondbeleid en Grondinventarisatie

Onder andere vanwege de actualisaties van het BBV, de invoering van de Omgevingswet, en jurisprudentie ontwikkelingen zoals het Didam arrestontwikkelingen is het tijd geworden om tot actualisatie van ons Grondbeleid over te gaan.

Hiermee zijn wij in 2024 gestart. In 2025 zullen wij een actuele Nota Grondbeleid ter besluitvorming aan de gemeenteraad aanbieden. Ook de afspraken en uitgangspunten uit de Woonvisie zullen hierin worden betrokken.

Na vaststelling van de Omgevingsvisie is het ook wenselijk de gemeentelijke Grondbedrijf grondpositie (de zgn. NIEGG gronden, zie paragraaf Grondbeleid verderop in deze begroting) tegen het licht te houden en tot actualisatie over te gaan van de nota Grondinventarisatie

Hierbij kijken wij nadrukkelijk naar de beleidsuitgangspunten uit de Omgevingsvisie en de woonvisie. Ook deze actualisatie ronden wij in 2025 af.

Wat gaan we ervoor doen

Ambitie/accenten	Actie 2025	Beoogd effect	Uitgevoerd door	Gereed
Gemeentebreed Omgevingsplan.	Een handboek Omgevingsplan en een plan van aanpak opstellen, alsmede het opstellen van een plan van aanpak (incl. planning en benodigde middelen) gemaakt voor de diverse omzettingen en de daarvoor op te leveren deelproducten om tijdig voor 2032 te komen tot het gemeentebreed Omgevingsplan.	Een gemeentebreed Omgevingsplan dat voldoet aan de eisen van de Omgevingswet.	Gemeente	2025
Kwantitatief uitbreiden en kwalitatief op peil houden dan wel verbeteren van de sociale volkshuis vesting / woning voorraad door onder andere jaarlijks de prestatieafspraken te herzien.	Tussentijds evalueren van de prestatieafspraken.	De beschikbaarheid van sociale huurwoningen voldoende waarborgen en een kwaliteitsverbetering van de woningen te bevorderen.	Corporaties, huurders verenigingen en gemeente.	Meerjarig
Verdere planrealisatie Ter Borch, Vries Zuid, Laarhove.	Verdere gronduitgiftes en bouwrijpmaken.	Woningbouw-ontwikkeling.	Gemeente	Meerjarig
Planvorming locaties (De Kooi, vm. Bladergroenschool) afronden.	Opstellen omgevingsplan.	Woningbouw-ontwikkeling.	Gemeente en SEW	Meerjarig
Op basis van o.a. de kaders Omgevingsvisie en Woonvisie actualiseren gemeentelijk Grondbeleid en Nota Grond inventarisatie.	Opstellen Nota Grondbeleid 2025. Opstellen Nota Grondinventarisatie	Actualiseren instrumenten ten behoeve van locatieontwikkeling en halen doelen van het woonbeleid. Doelmatige inzet gemeentelijke grondpositie.	Gemeente	2025

Indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo		
		2022	2023	2024
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	€ 341	€ 393	€ 409
Demografische druk	%	91,5%	91,6%	92,7%

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo		
		2022	2023	2024
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	€ 690	€ 698	€ 759
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	€ 726	€ 732	€ 792

Meetdatum 05-09-2024

N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

Financiële gegevens (Wat mag het kosten)

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.223.836	1.131.212	1.789.499	1.050.323	1.092.950	1.130.100
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	13.109.301	5.698.237	3.240.705	3.469.860	3.470.102	3.470.340
8.3	Wonen en bouwen	1.981.708	2.487.868	2.381.236	2.060.235	2.077.954	1.983.406
Totaal lasten		16.314.845	9.317.317	7.411.440	6.580.418	6.641.005	6.583.847

Baten

Taakveld	Omschrijving	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
			Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
8.1	Ruimte en leefomgeving	459.074	19.007	0	0	0	0
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	13.953.112	5.564.420	3.131.649	3.131.649	3.131.649	3.131.649
8.3	Wonen en bouwen	982.859	1.906.602	1.023.344	893.701	894.018	894.329
Totaal baten		15.395.046	7.490.030	4.154.993	4.025.350	4.025.667	4.025.978

Resultaat voor bestemming	-919.799	-1.827.288	-3.256.447	-2.555.067	-2.615.339	-2.557.868
----------------------------------	-----------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Reserves	Rekening 2023	Actuele		Meerjaren		
		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0

Saldo hoofdstuk	-919.799	-1.827.288	-3.256.447	-2.555.067	-2.615.339	-2.557.868
------------------------	-----------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Paragrafen

4. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Bij het opstellen van de begroting en jaarrekening dienen de voorzienbare en kwantificeerbare risico's zo goed mogelijk in beeld te worden gebracht. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing dient ten minste te worden opgenomen:

- Inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- Inventarisatie van de risico's;
- Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- Een kengetal voor de: netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit;
- Een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Beleid over weerstandsvermogen: weerstandscapaciteit en de risico's

De raad heeft op 28 oktober 2014 de nota weerstandsvermogen en risicomangement vastgesteld. De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bij deze begroting is een actualisatie van het inzicht dat in de jaarrekening 2023 (beoordeling: voorjaar 2024) is opgenomen.

De uitkomst van de actualisatie geeft een verhouding tussen de geïnventariseerde risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit is gebaseerd op de inzichten die bij het opstellen van de jaarrekening beschikbaar zijn.

We richten we ons in de paragraaf weerstandsvermogen op de risico's na correctie met een omvang groter dan € 250.000. De kleine(re) risico's tellen wel mee voor de totale risico-omvang, maar zijn niet meer toegelicht. Hiermee komt de focus meer te liggen op de risico's die grote gevolgen kunnen hebben voor onze gemeente. De kleinere risico's zijn benoemd en worden intern beoordeeld en besproken.

Voor veel voorzienbare risico's worden beheersmaatregelen getroffen om het effect van het optreden van een risico zo klein of voorspelbaar mogelijk te maken. De 'bruto' risico's worden door het treffen van maatregelen daarom kleinere, zogenaamde 'netto' risico's. Deze 'netto' risico's dienen door het weerstandsvermogen volgens de eerdergenoemde verhouding opgevangen te kunnen worden.

De risico's worden tweemaal per jaar beoordeeld, namelijk bij het opstellen van de begroting en van de jaarstukken. Bij deze beoordeling geven we aan of het risico hoger of lager is geworden ten opzichte van de voorgaande beoordeling.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten te dekken.

Deze weerstandscapaciteit bestaat uit een tweetal elementen:

- 1) Weerstandscapaciteit in de exploitatiesfeer
 - onvoorzien incidenteel en structureel;
 - onbenutte belastingcapaciteit.
- 2) Weerstandscapaciteit in de vermogenssfeer
 - algemene reserve calamiteiten (Arca);
 - algemene reserve grote investeringen (Argi).

Tabel Weerstandscapaciteit Tynaarlo (bedragen in duizenden euro's)
(standen op basis van inzichten 01-09-2024)

Weerstandscapaciteit exploitatie (x € 1.000)

Hieronder de stand per 01-09-2024

Onvoorzien

Onvoorzien incidenteel

34

*Onbenutte belastingcapaciteit *1*

OZB tot normtarief (artikel 12)

4.748

Totaal weerstandscapaciteit exploitatie

4.782

Weerstandscapaciteit vermogen (01-01-2025)

Algemene Reserve Calamiteiten (Arca)

9.542

Algemene Reserve Grote investeringen (Argi)

23.745

Totaal weerstandscapaciteit vermogen

33.287

Totale weerstandscapaciteit

38.069

*1 Het bedrag aan onbenutte belastingcapaciteit is berekend op basis van de tarieven OZB 2024 en de laatst bekende WOZ-waarde afgezet tegen het zogenaamde artikel-12-tarief.).

Beoordeling omvang van de risico's

Hoe komen we tot de benodigde weerstandscapaciteit?

Bij iedere begroting en jaarrekening beoordelen en actualiseren wij de risico's. We gaan eveneens na of er nieuwe risico's zijn bijgekomen en/of risico's vervallen. Van de risico's die we lopen vindt een inschatting plaats van de omvang en van de kans dat het risico zich voordoet. Bij het bepalen van de omvang is ook van belang of het om een structureel risico gaat of een incidenteel risico. Afhankelijk van de mogelijkheden om de risico's te beheersen vindt vervolgens een correctie naar beneden plaats. Alle risico's na correctie(s) tellen wij op. Het totaal daarvan vormt de benodigde weerstandscapaciteit.

De risicobeoordeling is gebaseerd op de inzichten die in het najaar van 2024 beschikbaar zijn en al gedane berekeningen bij het opstellen van de jaarrekening 2023 (beoordeling: voorjaar 2024). Voor de grondexploitaties maken we jaarlijks een actuele exploitatie opzet, die wordt voorzien van een risicoanalyse, conform het BBV. De informatie die uit deze risicoanalyse per grondexploitatie komt, bevat specifieke informatie per complex en past daardoor minder in de standaardmethode.

Toelichting op risico's (na demping door beheersmaatregelen) groter dan € 250.000

Grondexploitaties € 3.600.000

(risico inschatting is ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023, voorjaar 2024)

Wij hanteren voor de inventarisatie van de risico's voor grondexploitaties en de afdekking van deze risico's de richtlijnen van de Commissie BBV. Hierbij is het o.m. niet langer toegestaan algemene posten onvoorzien en risico's op te nemen in de grondexploitaties. Daarnaast dient de zogenaamde "percentage of completion-methode" te worden gehanteerd voor het nemen van winsten vanuit grondexploitaties.

Om het juiste bedrag aan te nemen winst te kunnen bepalen dienen de risico's bij deze methode van winstnemen te worden gesplitst in projectgebonden risico's en macro-economische risico's.

De te nemen winsten dienen gecorrigeerd te worden met alleen de projectgebonden risico's de macro-economische risico's dienen te worden afgedekt binnen het weerstandstandsvermogen.

Wij hanteren de RISMAN-methode voor het bepalen van projectgebonden risico's teneinde op een verantwoorde manier winst te kunnen nemen. De macro-economische risico's worden bepaald met behulp van een Monte-Carlosimulatie van de geconsolideerde grondexploitaties.

De macro-economische risico's worden voor 100% afgedekt binnen het weerstandstandsvermogen. Het risico is ten opzichte van de stand bij de begroting 2024 afgenomen met € 1,25 miljoen.

Voor de berekende risico's is een bestemmingsreserve gevormd. Deze is gebaseerd op de laatste actualisatie van de grondexploitaties.

Naast deze berekening is de invulling van projectteams een risico.

De lopende projecten van het grondbedrijf (locatieontwikkelingen met bijbehorende grondexploitaties) kennen momenteel, nog een goede bemensing/bezetting van de voor realisatie van het project benodigde disciplines. Binnen het project WVA zal in dat verband nog een slag moeten worden gemaakt.

Benodigd weerstandsvermogen verbonden partijen € 1.019.000
(risico inschatting gewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023, voorjaar 2024)

Elke verbonden partij heeft een bepaald weerstandsvermogen nodig. In niet alle gevallen is dit benodigde weerstandsvermogen bij de verbonden partijen aanwezig. Hiervoor nemen we het ontbrekende gedeelte van het weerstandsvermogen op in onze risicoparagraaf.

Decentralisaties sociale domein € 1.042.650
(risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023, voorjaar 2024)

De opgenomen risico-inschatting was direct gerelateerd aan de inmiddels gerealiseerde taakstelling in het sociaal domein van afgerond € 1,6 miljoen. We zijn momenteel bezig met het realistisch begroten van de uitgaven en inkomsten in het sociaal domein. Hierbij hebben we te maken met een aantal onzekerheden zoals de effecten van de Hervormingsagenda jeugd, de effecten van de toenemende vergrijzing en de verandering in systematiek van het onderdeel beschermd wonen. Omdat we de financiële effecten en bijbehorende risico's hiervan nog niet goed in beeld hebben, laten we voornamelijk het risicobedrag ongewijzigd.

Daarnaast geldt in zijn algemeenheid dat er verschillen kunnen ontstaan als gevolg 'open einde regelingen', waardoor een toename van de vraag naar zorg, of de noodzaak voor duurdere zorg leidt tot hogere uitgaven. Tevens hebben we door ervaring geleerd dat het voor kan komen dat een inwoner met extreme zorgvraag plotseling een groot effect heeft op de uitgaven. De omvang van de risico's is daarmee niet direct en volledig te beïnvloeden.

Gevolgen van een lokale ramp € 250.000
(risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023, voorjaar 2024)

De kans op een lokale ramp is klein, maar kan wel grote gevolgen hebben. Het risico na correctie is niet gewijzigd en blijft € 250.000. Overigens is dit een zo specifiek en vaak uniek risico dat de daadwerkelijke omvang veel groter kan zijn en dat in die situaties bezien moet en kan worden of ook op landelijke fondsen of steun gerekend kan worden.

Project Accommodatiebeleid Zuidlaren € 630.000
(risico inschatting is ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023, voorjaar 2024)

De kostenramingen zijn in 2022 bijgesteld. Sindsdien zijn er echter verdere prijsstijgingen geweest. Op basis van de resultaten van de aanbestedingen/tenders Goudenregenlaan en De Zwet is, om de kostenstijgingen op te vangen, een voorstel voor aanvullend krediet ingediend via de perspectievennota. Het bedrag ter dekking van de risico's kan derhalve ongewijzigd blijven t.o.v. voorgaande jaren.

Voor diverse verwachte/beoogde locatieontwikkelingen (bijv. herontwikkeling Bladergroenschoollocatie) en andere projecten is de invulling van het projectteam nog steeds een risico. Omdat invulling ook via detachering zal plaatsvinden is, gelet op de marktomstandigheden, het een risico dat invulling niet direct kan plaatsvinden waardoor vertraging kan ontstaan. Invulling via detachering gaat meestal gepaard met hogere inhuurkosten. Dit risico wordt ondervangen door hier in de kredietaanvraag per project rekening mee te houden.

Schade ten gevolgen datalekken en cyber risico's € 450.000
(risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023, voorjaar 2024)

Datalekken

Binnen gemeenten worden veel persoonsgegevens verwerkt. Op grond van Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) zijn gemeenten verantwoordelijk voor goed en veilig beheer van deze gegevens en zijn ze aansprakelijk voor schade die ontstaat door eventuele datalekken. Bovendien kan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) forse boetes opleggen als persoonsgegevens “op straat komen te liggen” en/of de beveiligingsmaatregelen niet op orde zijn. Om dat te beheersen worden intern de standaarden van de BIO - de Baseline Informatiebeveiliging Overheden – gehanteerd.

Cyber risico's

Het kan gaan om schades door operationele systeemstoringen, maar ook om verlies van data, aansprakelijkheid en cybercrime door hacking, systeeminbraak, gegevensdiefstal en DDoS-aanvallen. Financiële gevolgen daarvan kunnen bijvoorbeeld extra kosten voor herstel, aansprakelijkheid en boetes zijn.

Samen met de functionarissen voor Informatiebeveiliging en Privacy worden de risico's en de beheersmaatregelen telkens tegen elkaar afgewogen.

Omvang weerstandsvermogen

De omvang van het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Ratio's kunnen beschouwd worden als indicatie.

De ratio voor het weerstandsvermogen wordt aldus berekend:

$$\text{Ratio van het weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} \text{ oftewel: } \frac{38.069.000}{8.433.650}$$

De ratio van het weerstandsvermogen is 451%.

Het verloop van het weerstandsvermogen ziet er als volgt uit:

Verloop weerstandsvermogen Bedragen in € x 1.000	B 2023	JR 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Stand Argi op 31-12	17.575	18.674	14.921	23.745	22.058	16.162	17.161
Stand Arca op 31-12	7.897	7.897	9.542	9.542	9.542	9.542	9.542
BR. Grondexploitaties 31-12	0	3.351	2.100	0	0	0	0
Onvoorzien incidenteel	34	34	34	34	34	34	34
Onbenutte belastingcapaciteit	4.190	4.861	4.861	4.748	4.748	4.748	4.748
Weerstandscapaciteit	29.696	34.817	31.458	38.069	36.382	30.486	31.485
Benodigde capaciteit	9.744	8.292	9.542	8.434	8.434	8.434	8.434
Ratio	304%	420%	330%	451%	432%	362%	373%
Ratio excl. onb. Belastingcap.	261%	361%	279%	395%	375%	305%	317%

De waarderingstabel uit de vastgestelde nota weerstandsvermogen en risicomangement is als volgt:

Ratio	Betekenis
>200%	Uitstekend
140%-200%	Ruim voldoende
100%-140%	Voldoende
80%-100%	Matig
60%-80%	Onvoldoende
<60%	Ruim onvoldoende

Het weerstandsvermogen in deze begroting heeft een ratio van 451%. Inbegrepen in deze berekeningsmethodiek is het meetellen van de onbenutte belastingcapaciteit, zijnde 4,7 miljoen, terwijl de totale OZB-opbrengsten in de huidige situatie ongeveer € 6,8 miljoen bedragen. Concreet gaat het dan dus om een verhoging van OZB van 69%. Het effectueren van deze ruimte is bovendien niet op korte termijn te realiseren. De ratio weerstandsvermogen zonder rekening te houden met de onbenutte belastingcapaciteit bedraagt 395%. Hiermee is de conclusie dat Tynaarlo op grond van de hierboven opgenomen waarderingstabel 'uitstekend' scoort op deze ratio. Ten opzichte van de jaarrekening 2023 en de begroting 2024 is de BR. Grondexploitaties buiten het weerstandsvermogen gelaten omdat het geen onderdeel uitmaakt van de "algemene reserves".

Nog steeds constateren wij dat er sprake is van gestegen kosten op verschillende terreinen, wereldwijd heerst een tendens van stijgende inkooprijzen, onder meer ingegeven door globale schaarste. De Russische invasie van Oekraïne in februari 2022 werkt hierbij als versterkende factor. Het is en blijft nog de vraag in welke mate en voor welke periode dit financiële gevolgen voor ons heeft/zal hebben; wij zullen dit blijven monitoren.

*Naast de grotere risico's zoals eerder in deze paragraaf benoemd, is er ook nog een bedrag meegenomen voor kleinere risico's (< € 250.000). Samen zijn dit ongeveer een 20-tal risico's die zijn ingeschat op € 1,4 miljoen (ongewijzigd ten opzichte van de jaarrekening 2023, voorjaar 2024).

Kengetallen

We zijn verplicht tot het opnemen van een zestal kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en deze kengetallen te beoordelen. In onderstaande tabel staan de kengetallen:

Kengetallen	B 2023	JR 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
Netto schuldquote	84%	25%	87%	91%	115%	109%	100%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	79%	19%	83%	85%	110%	104%	96%
Solvabiliteitsratio	36%	53%	37%	40%	34%	34%	35%
Structurele exploitatieruimte	2,72%	4,28%	2,45%	0,35%	-3,88%	-5,49%	-5,83%
Grondexploitaties	12%	0,43%	0%	16%	16%	15%	13%
Belastingcapaciteit	80%	78%	78%	80%	80%	80%	80%

Netto schuldquote

Een goed kengetal om de hoogte van de schuld te beoordelen is de netto schuld als aandeel van de baten: de netto schuldquote. Om goed inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote weergegeven zonder en met correctie voor verstrekte leningen. In de VNG-handreiking 'Houdbare Gemeentefinanciën' is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan het begrotingstotaal (<100%) dit als voldoende kan worden bestempeld en boven de 130% als onvoldoende. Onze netto schuldquote valt in deze begroting in de categorie voldoende.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio wordt berekend door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee het bezit gefinancierd is met eigen vermogen. In de VNG-handreiking 'Houdbare Gemeentefinanciën' is aangegeven dat wanneer een solvabiliteitsratio hoger is dan 30% dit als voldoende kan worden bestempeld en lager dan 20% als onvoldoende. Onze

solvabiliteitsratio valt in deze begroting in de categorie voldoende. De afwijking ten opzichte van de jaarrekening is voornamelijk het gevolg van een afname van het eigen vermogen als gevolg van onttrekkingen aan reserves en een toename van het balanstotaal als gevolg van investeringen en het daarmee samenhangende aantrekken van vreemd vermogen.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is een maatstaf voor het verschil tussen structurele baten en lasten met in achtneming van beperkingen en verruiming van de exploitatie door dotaties en onttrekkingen aan reserves. De maatstaf geeft aan welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Er is geen VNG-norm voor het niveau van dit kengetal. Een positief getal geeft aan dat er meer structurele baten dan lasten zijn. Dat duidt in de basis op houdbare financiën. Voor het jaar 2025 is deze maatstaf positief, maar vanaf het "ravijnjaar" 2026 zien wij dit negatief worden.

Grondexploitaties

Dit percentage geeft informatie over de boekwaarde van bouwgronden in exploitatie (BIE) in verhouding tot de totale gemeentelijke baten. Er is geen VNG-norm voor de hoogte van deze ratio. Hoe lager de ratio hoe minder de relevantie van negatieve waardeontwikkeling van de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) en BIE voor de begroting en daarmee een lager risico voor de gemeente. Wij hebben met name bij Vries en in Zuidlaren relatief grote grondposities. Dat komt terug in dit percentage. De afwijking ten opzichte van de jaarrekening is voornamelijk het gevolg van in exploitatie nemen van Laarhove.

Belastingcapaciteit

Dit percentage geeft de hoogte van de gemiddelde lasten per meerpersoonshuishouden uit hoofde van OZB, rioolheffing en reinigingsheffing weer ten opzichte van het landelijk gemiddelde. We zitten onder het landelijke gemiddelde (100%).

Samenhang kengetallen

De relatief grote grondpositie zien we terugkomen in de verschillende kengetallen. We hebben relatief veel vreemd vermogen (leningen) om deze gronden te financieren. Een grote grondpositie maakt ons kwetsbaar(der) voor negatieve waardeontwikkelingen en rentestijgingen. Om nadelige schommelingen op gronden op te vangen en risico's af te dekken, nemen we dan ook een bedrag mee van € 3,6 miljoen (ongewijzigd ten opzichte van de jaarrekening 2023, beoordeling: voorjaar 2024) in de benodigde weerstandscapaciteit.

Risico's gerangschikt naar invalshoek	Kans	Risico-kans in %	Risico-omvang	Som	Beheersingsmaatregel	Correctie factor	Risico na correctie (Jaarrekening 2023)	Risico na correctie (Begroting 2025)
Grondexploitaties. Voor een toelichting op deze risico's wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid en de paragraaf Weerstandsvermogen.					Zie tekstuele toelichting. Risico afwijkend bepaald.		3.600.000	3.600.000
Benodigd weerstandsvermogen verbonden partijen.	Voorstelbaar en waarschijnlijk dat dit voorkomt.		Gebaseerd op weerstandsvermogen verbonden partijen	**	Begrotingen van gemeenschappelijke regelingen worden na vaststelling door de raad in de begroting opgenomen. Tussentijds wordt de ontwikkeling van de resultaten van gemeenschappelijke regelingen gemonitord. Bij de voortgangsrapportage worden aanpassingen, indien noodzakelijk, opgevoerd.		877.000	1.019.000
Decentralisaties in het sociale domein met uitsluitend het risico van het niet realiseren van de taakstelling. Anderzijds de plotseling extra last van nieuwe cliënten met zware zorgvraag kunnen snel leiden tot significante onvoorziene kosten.	Mogelijk en voorstelbaar dat dit voorkomt.	70%	1.655.000	3.475.500 *	We hebben in deze begroting de best mogelijke inschatting gemaakt.	70%	1.042.650	1.042.650
De gevolgen van een lokale ramp.	Ongewoon en komt zelden voor.	10%	2.500.000	250.000		0%	250.000	250.000
Project Accommodatiebeleid Zuidlaren; tToename in bouwkosten door stijgende prijzen.	Voorstelbaar en waarschijnlijk dat dit voorkomt.	70%	1.500.000	1.050.000	Keuzes te maken en in contracten uitgaan van aanneemsommen. Risico kan verkleind worden, maar voor Zuidlaren is de fase van bestekken aanbesteden nog niet gerealiseerd. Daar zit nog het risico.	40%	630.000	630.000

Risico's gerangschikt naar invalshoek	Kans	Risico-kans in %	Risico-omvang	Som	Beheersingsmaatregel	Correctie factor	Risico na correctie (Jaarrekening 2023)	Risico na correctie (Begroting 2025)
Cyber risico's	Mogelijk en voorstelbaar dat dit voorkomt.	30%	2.500.000	750.000	De systemen worden/zijn ingericht volgens uitgangspunten Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO) en Tynaarlo is aangesloten bij de Informatiebeveiligingsdienst (IBD). Daarbij hebben we met (cloud)leveranciers verwerkersovereenkomsten waarin harde afspraken staan opgenomen hoe veilig met onze gegevens om te gaan. Verder monitoren we diverse processen vanuit ICT, is onze firewall up to date en hebben applicatiebeheerders periodiek overleg met de leveranciers (ook omtrent veiligheid).	40%	450.000	450.000
Overige risico's na correctie met een omvang kleiner dan € 250.000							1.442.000	1.442.000
TOTAAL=benodigde weerstandscapaciteit							8.291.650	8.443.650

* Berekende risicosom = (risicokans x risico-omvang) x 3 als gevolg van het structurele karakter van het risico. Uitgangspunt hierbij is dat deze risico's maximaal drie jaar gedekt worden uit het weerstandsvermogen.

** Het risico is bepaald aan de hand van het benodigde weerstandsvermogen van de afzonderlijke verbonden partijen.

5. Financiering

Inleiding

Deze paragraaf behandelt onderwerpen die behoren tot het treasurybeleid van onze gemeente. Treasury kan worden omschreven als het inzichtelijk hebben van de in- en uitgaande geldstromen en de beheersing van de hieraan verbonden risico's en het rapporteren hierover. De uitvoering van de treasuryfunctie dient op een prudente wijze de publieke taak en vindt plaats binnen de wettelijke kaders, zoals die in de wet Fido (Financiering decentrale overheden) zijn vastgelegd. In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal.

Algemene ontwikkelingen

Liquiditeitenplanning

Aan de hand van de voorliggende begroting stellen we de meerjarige liquiditeitsplanning op, waarin dan ook de investeringsplanning en het nieuwe beleid uit deze begroting wordt meegenomen. Dit inzicht is nodig om de financieringsbehoefte zo goed mogelijk te kunnen bepalen.

Renteverwachtingen

De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). Naast het beleid van de ECB zijn ook andere macro-economische effecten van belang voor de renteontwikkeling. Zoals de oorlog in Oekraïne, de problemen in de leveringsketens als gevolg van de oorlog en de inflatiecijfers.

In September heeft de ECB de rente weer verlaagd met 0,25%. De verwachting is dat er ook in 2025 nog een aantal verlagingen plaats zullen vinden. In deze begroting gaan we uit van 3,5% rente voor langlopende leningen en 1% rente voor kortlopende leningen. De verwachting is dat eventuele nieuwe leningen binnen deze rentes kunnen worden afgesloten.

Treasurybeheer

Renterisicobeheer

In de wet Fido is een kasgeldlimiet en een renterisiconorm gegeven om de invloed van (externe) rentewijzigingen op de financiële resultaten van de gemeente te beperken.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is opgenomen om een grens te stellen aan de korte financiering. Dit is financiering met een looptijd van één jaar en korter.

De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage (8,5%) van het totaal van de jaarbegroting van de gemeente bij aanvang van het jaar. Voor 2025 zijn de jaarlasten, voor mutaties met reserves, begroot op 108,2 miljoen.

Berekening kasgeldlimiet Begroting 2025

Begrotingstotaal	€ 108.181.000
Vastgesteld %	8,5%
Kasgeldlimiet	€ 9.195.000

We verwachten in 2025 binnen de kasgeldlimiet te blijven. Indien de kasgeldlimiet gedurende 3 kwartalen wordt overschreden, zal een langlopende lening moeten worden aangetrokken. Hieronder wordt een prognose gegeven voor de kasgeldlimiet per kwartaal.

Bedragen X 1.000		1e kw 2025	2e kw 2025	3e kw 2025	4e kw 2025
1	saldo vlottende passiva	14.000	14.000	14.000	14.000
2	saldo vlottende activa	9.000	9.000	9.000	9.000
3	Verschil (2-1)	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
4	Toegestane kasgeldlimiet	9.195	9.195	9.195	9.195
	ruimte (4-3)	4.195	4.195	4.195	4.195

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft tot doel het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld (schuld met een rente typische looptijd van één jaar of langer) door o.a. het aanbrengen van spreiding in de looptijden in de leningenportefeuille. De gemeente loopt risico als nieuwe leningen worden aangetrokken, of als een renteherziening van toepassing is. De norm wordt berekend door een in de uitvoeringsregeling Fido vastgesteld rente-percentage van 20% te vermenigvuldigen met het begrotingstotaal.

In de volgende tabel wordt het renterisico voor de komende vier jaren bepaald, terwijl de renterisiconorm betrekking heeft op het jaar 2025.

Renterisico	2025	2026	2027	2028
Renteherziening	0	0	0	0
Betaalde aflossingen	808.000	5.822.000	836.000	5.891.000
Renterisico	808.000	5.822.000	836.000	5.891.000
Renterisiconorm:				
Begrotingstotaal per 1-1	108.181.000			
Door ministerie vastgesteld percentage	20%			
Renterisiconorm	21.636.000			
Onderschrijding	20.828.000			

Uit bovenstaande tabel blijkt dat onze gemeente voor 2025 binnen de renterisiconorm blijft.

Kredietrisicobeheer

De kredietrisico's doen zich voor bij de verstrekte geldleningen. In onderstaande tabel is aangegeven aan welke risicogroep leningen zijn verstrekt en welke zekerheden zijn overeengekomen.

Risicogroep	Met/zonder hypothecaire zekerheid	Restantschuld X € 1.000,--	%
Stichting Eelder Woningbouw	Zonder	4.527	79,8
Sport en overig	Zonder	893	15,7
Lening Glasvezel	Zonder	254	4,5
Totaal		5.674	100,0

Gemeentefinanciering

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren beperkt de eigen beleggingsmogelijkheden van de gemeente. Hiervoor is een wettelijke limiet ingesteld van 2% van het begrotingstotaal. Als we meer geld hebben dan het drempelbedrag roomt het Rijk dit af en stroomt dit in de 'schatkist' van het Ministerie van Financiën. Voor de gemeente Tynaarlo komt 2% in 2025 neer op een drempel van € 2.164.000.

Financiering

De financiering van gemeentelijke activiteiten is gebaseerd op integrale financiering. De totale financieringsbehoefte van de gemeente is de graadmeter. Bij de huidige renteontwikkeling wordt eerst de ruimte die de kasgeldlimiet geeft optimaal benut om kort geld aan te trekken voor o.a. voorfinanciering van investeringen. Het moment van consolidatie van kort geld naar lang geld hangt onder meer af van de renteontwikkelingen op de korte en lange termijn en de ruimte binnen de kasgeldlimiet.

De looptijd van de geldlening wordt bepaald door de aard van de te financieren investeringen, de resterende looptijd van de bestaande leningen en de te betalen rentepercentages bij de verschillende termijnen van de leningen. Bij het aantrekken van geldleningen wordt bij tenminste 2 financiële instellingen een offerte gevraagd.

Relatiebeheer

Het totale betalingsverkeer vindt plaats via de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Rabobank. Het betalingsverkeer tussen het rijk en de gemeente en de betalingen aan derden vindt geheel plaats via de BNG.

Saldi- en Kasbeheer

Elke dag worden de saldi van bankrekeningen geraadpleegd en indien nodig worden de saldi van de overige rekeningen afgeroomd ten gunste van de BNG rekening.

Daarnaast wordt debet-saldi bij de BNG weggewerkt middels het aantrekken van kasgeld. Uitgangspunt daarbij is het minimaliseren van de rentekosten en het maximaliseren van de rente-opbrengsten. Geldkassen worden aangetroffen bij de afdeling Publiekszaken, de sporthalen en bij de Zuidlaardermarkt. De gemeente voert een actief debiteuren- en crediteurenbeheer, gericht op het snel incasseren van vorderingen en een correct betalingsgedrag door het betalen op de uiterste vervaldag.

Informatievoorziening

In de jaarrekening wordt verslag gedaan van de treasuryfunctie.

De in deze Financieringsparagraaf aangehouden indeling zal hierbij worden aangehouden.

Toerekening van rente

Onderstaande overzicht geeft aan hoe het saldo van betaalde rente over externe financiering en ontvangen rente over externe financiering wordt toegerekend aan de grondexploitaties en de taakvelden.

<u>Geen rente over het eigen vermogen</u>		
Renteschema (x 1.000)		
Externe rentelasten over korte en lange financiering	€	1.254.823
Externe rentebaten	€	-15.957
Totaal door te rekenen externe rente	€	1.238.866
Rente die aan grondexploitaties moet worden doorberekend	€	-145.576
Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld toegerekend moet worden	€	-223.983
Rentebaat van doorverstrekte leningen indien daarvoor een specifieke lening is aangetrokken	€	-223.983
		€ -145.576
Saldo door te rekenen externe rente	€	1.093.290
Rente over eigen vermogen	€	-
Rente over voorzieningen	€	-
		€ -
De aan taakvelden toe te rekenen rente	€	1.093.290
De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	€	1.208.816
Rente resultaat op taakveld treasury	€	-115.526

Bestaande opgenomen geldleningen

Staat van opgenomen geldleningen per 31 december 2025										
Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Datum raadsbesluit	Lening nummer	O S R	Jaar van laatste aflossing	Rente percentage	Restantbedrag van de geldlening per 31/12/2024	Opgenomen geldleningen 2025	Rente 2025	Aflossing 2025	Restantbedrag van de geldlening per 31/12/2025
FINANCIERING ALGEMEEN										
15.000.000	B&W25-02-03	BNG 96734	s	2053	4.860	12.558.279		601.903	193.610	12.364.669
4.000.000	B&W29-11-05	BNG101002	s	2030	3.820	960.000		35.768	160.000	800.000
777.434		BNG 400090747		2029	5.940	389.966	0	19.221	69.261	320.705
19.777.434	Totaal					13.908.245		656.892	422.871	13.485.374
FINANCIERING WONINGBOUW										
11.560.187	B&W25-07-06	BNG 102047	s	2036	5.110	4.527.740		223.983	385.340	4.142.400
11.560.187	Totaal					4.527.740	0	223.983	385.340	4.142.400
FINANCIERING GRONDEXPLOITATIE										
5.000.000		bng 40112077		2028	990	5.000.000		49.500	0	5.000.000
5.000.000		bng 40113179		2026	-150	5.000.000		-7.500	0	5.000.000
5.000.000		bng 40113180		2029	90	5.000.000		4.500	0	5.000.000
15.000.000	Totaal					15.000.000	0	46.500	0	15.000.000
46.337.621	ALGEMEEL TOTAAL					33.435.985	0	927.375	808.211	32.627.774

6. Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de gemeentelijke belastingen, retributies/bestemmingsheffingen en het kwijtscheldingsbeleid.

De lokale heffingen zijn, naast de doeluitkeringen van het rijk en de algemene uitkering van het gemeentefonds, een belangrijke bron van inkomsten. De lokale heffingen vallen in twee groepen uiteen: belastingen en retributies/bestemmingsheffingen.

Belastingen

Kenmerkend aan belastingen is dat er geen direct aanwijsbare tegenprestatie tegenover staat. Met andere woorden: de inwoner draagt bij aan de algemene middelen van de gemeente, waaruit een gedeelte van de uitgaven wordt betaald.

Retributies en bestemmingsheffingen

Bij retributies en bestemmingsheffingen is wel sprake van een indirecte relatie tussen de heffing en de gemeentelijke taak. De geraamde opbrengsten mogen niet hoger zijn dan de geraamde kosten voor de uitoefening van de taak van de gemeente. Voorbeelden van retributies zijn: leges, marktgelden, standplaatsgelden, begraafrechten en voor een deel van de gemeente (Bosgebied Zeegse) reinigingsrecht. Voorbeelden van bestemmingsheffingen zijn: de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Besluit begroting en verantwoording

Het Besluit begroting en verantwoording (BBV) stelt eisen aan de inrichting van de paragraaf lokale heffingen. In het BBV is opgenomen dat wordt ingegaan op:

1. De geraamde inkomsten;
2. Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
3. Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van de tarieven en heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan de berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
4. Een aanduiding van de lokale lastendruk;
5. Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Met de informatie in deze paragraaf wordt voldaan aan de eisen van het BBV.

Inkomsten

Omschrijving	Geraamde inkomsten 2025
OZB woningen	€ 5.171.415
OZB niet-woningen	€ 1.584.940
Afvalstoffenheffing	€ 3.746.889
Rioolheffing	€ 3.469.813
Forensenbelasting	€ 72.697
Toeristenbelasting	€ 516.732
Begraafrechten (lijkbezorgingsrechten)	€ 484.174
Omgevingsvergunningen	€ 887.943

Beleidsuitgangspunten

In het coalitieakkoord “Iedereen hoort erbij en doet ertoe!” zijn de hoofdlijnen van het beleid voor de periode 2022 tot en met 2026 uiteengezet. Ten aanzien van de verschillende heffingen worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- OZB: het streven is de lasten voor inwoners en ondernemers niet meer dan trendmatig te laten stijgen;
- Afvalstoffen- en rioolheffing: kostendekkend niveau;
- Leges: in principe kostendekkend;
- Heffingskorting gemeentelijke belastingen: er zal nagegaan worden of dit instrument, dat momenteel in 5 gemeenten wordt toegepast, ook voor onze gemeente ingevoerd kan worden.

De volgende uitgangspunten hanteren we voor de begroting 2025:

Omschrijving	Uitgangspunten 2025 en verder:
OZB tarief woningen	Trendmatige aanpassing van 2%
OZB tarief eigenaar niet-woning	Trendmatige aanpassing van 2%
OZB tarief gebruiker niet-woning	Trendmatige aanpassing van 2%
Forensenbelasting	Trendmatige aanpassing van 2%
Toeristenbelasting	De tarieven voor 2025 worden niet gewijzigd ten opzichte van hert voorgaande jaar.
Afvalstoffenheffing	Kostendekkend, met eventueel inzet voorziening
Rioolheffing	Kostendekkend, met eventueel inzet voorziening
Lijkbezorgingsrechten	Tarieven indexeren conform reguliere prijsindexatie van de gemeentelijke begroting.
Leges	Toewerken naar kostendekkend, consistent met voorgaande jaren, niet-gemaximeerde, niet-kostendekkende tarieven verhogen met 5%.

Onroerendezaakbelasting (OZB)

De onroerendezaakbelasting is de belasting die inwoners betalen over hun eigen woning of over het bedrijfspand dat men huurt of bezit. De belasting geldt ook voor panden in aanbouw en voor (onbebouwde) grond. De inkomsten uit onroerendezaakbelasting gaan naar de algemene middelen van de gemeente en kunnen voor verschillende doeleinden worden gebruikt.

Vergelijking onroerendezaakbelasting gemeenten in Drenthe (op basis van tarieven voor 2024)

Gemeente	Gemiddelde WOZ waarde koopwoningen €	OZB tarief woningen %	OZB tarief eigenaren niet-woningen %	OZB tarief gebruiker niet-woningen %
Aa en Hunze	396.000	0,0933	0,2271	0,1026
Assen	338.000	0,1456	0,4645	0,3763
Borger-Odoorn	341.000	0,1592	0,1592	0,1302
Coevorden	347.000	0,1390	0,2292	0,1910
De Wolden	455.000	0,0859	0,2034	0,1666
Emmen	303.000	0,1369	0,3402	0,2762
Hoogeveen	330.000	0,1446	0,3289	0,2506
Meppel	369.000	0,1140	0,4460	0,3270
Midden-Drenthe	376.000	0,0976	0,2560	0,2049
Noordenveld	417.000	0,0952	0,0952	0,1518
Tynaarlo	458.000	0,0832	0,1745	0,1095
Westerveld	446.000	0,0945	0,1947	0,1293

Bron: www.coelo.nl: Atlas lokale lasten 2024

Leges en heffingen

Onder de naam retributies heft de gemeente tarieven voor diverse vormen van gemeentelijke dienstverlening. Bij retributies is sprake van een directe relatie tussen de heffing en de gemeentelijke taak. De geraamde opbrengsten mogen niet hoger zijn dan de geraamde kosten voor het uitvoeren van de taak. Belastingplichtig is de aanvrager van de dienst, dan wel degene voor wie de dienst is verleend. Bij bestemmingsheffingen is de relatie tussen dienst en heffing minder strak.

Gemeenten moeten bij het bepalen van de kostendekkende heffingen voldoen aan het BBV. Van belang is dat het gaat om de ramingen van baten en lasten ten tijde van het vaststellen van de verordeningen. Kruissubsidiëring tussen de verschillende belastbare feiten in de belastingverordening is mogelijk. Het is mogelijk dat de gemeenteraad een bepaald tarief hoger vaststelt dan de gemeentelijke kosten, om daarmee een ander tarief bewust lager te houden dan de gemeentelijke kosten. Een aldus bepaalde tariefstelling mag volgens de wetgever echter niet in strijd komen met algemene rechtsbeginselen en evenmin mag sprake zijn van willekeur of onredelijke heffing.

Daarnaast zijn de bepalingen in de financiële verordening gemeente Tynaarlo 2023 van toepassing. Hierin is opgenomen dat bij de toerekening van overheadkosten aan de leges en heffingen uitgegaan dient te worden van het aandeel in de totale overheadkosten op basis van urenbesteding.

Legesverordening

Het uitgangspunt is dat de tarieven van de gemeentelijke dienstverlening kostendekkend zijn. Er zijn tarieven (veelal burgerzaken) die wettelijk gemaximeerd zijn.

De bij de legesverordening behorende tarieventabel bestaat, aansluitend op de opzet van de nieuwe modelverordening van de VNG, uit drie hoofdstukken:

- Hoofdstuk 1 omvat de algemene dienstverlening zoals de burgerlijke stand, reisdocumenten, rijbewijzen, opvragen van gegevens uit de basisregistratie of stukken van het gemeentearchief.
- Hoofdstuk 2 heeft betrekking op de omgevingsvergunningen op basis van de met ingang van 1 januari 2024 inwerking tredende Omgevingswet.
- Hoofdstuk 3 bestaat uit vergunningen die onder de werking van de Europese Dienstenrichtlijn vallen, zoals drank- en horecavergunningen, evenementen, standplaatsen en registratie kinderopvang.

Voor de diensten die onder de Europese Dienstenrichtlijn vallen geldt dat ze per paragraaf niet meer dan kostendekkend mogen zijn. De kosten zijn inclusief overhead, waarbij de overhead verdeeld is op basis van het aantal uren dat aan de verschillende hoofdstukken besteed is.

De kostendekkendheid van de totale legesverordening is 86,85%. Onderstaand een overzicht van de kostendekkendheid van de verordening en de daarbij behorende hoofdstukken:

Totale legesverordening	Totale kosten	Opbrengsten	Kosten-dekking
Totaal	€ 2.101.838	€ 1.825.383	86,85%

Hoofdstuk 1

Per paragraaf in hoofdstuk 1 van de tarieventabel is sprake van de volgende kostendekking:

Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening	Totale kosten	Opbrengsten	Kosten-dekking
Burgerlijke stand	€ 119.753	€ 59.531	49,71%
Reisdocumenten	€ 699.282	€ 651.901	93,22%
Rijbewijzen	€ 122.761	€ 105.333	85,80%
Basisregistratie personen	€ 16.236	€ 10.955	67,47%
Overige publiekszaken	€ 7.509	€ 4.333	57,71%
Gemeentearchief	€ 102	€ 76	74,51%
Muziek- en collectevergunningen	€ 1.189	€ 428	36,00%
Bijzondere wetten	€ 51.950	€ 35.479	68,29%
Diversen	€ 30.092	€ 16.853	56,00%
	€ 1.048.873	€ 884.889	84,37%

Hoofdstuk 2

Bij de omgevingsvergunningen is sprake van de volgende mate van kostendekking:

Hoofdstuk 2 Dienstverlening in het kader van de Omgevingswet	Totale kosten	Opbrengsten	Kosten- dekking
Activiteiten m.b.t. bouwwerken	€ 579.969	€ 697.002	120,18%
Activiteiten m.b.t. cultureel erfgoed	€ 6.022	€ 1.873	31,11%
Milieubelastende activiteiten	€ 12.984	€ 13.588	104,65%
Aanlegactiviteiten	€ 56.591	€ 22.290	39,39%
Overige activiteiten	€ 48.163	€ 4.335	9,00%
Maatwerkvoorschriften bij bouwwerken	€ 4.160	€ 4.355	104,66%
Overige tarieven	€ 24.232	€ 23.891	98,59%
Modaliteiten	€ 234.238	€ 123.507	52,73%
	€ 966.359	€ 890.841	92,19%

Hoofdstuk 3

Ten aanzien van titel 3 van de tarieventabel is tenslotte sprake van de volgende mate van kostendekking:

Hoofdstuk 3 Dienstenrichtlijn	Totale kosten	Opbrengsten	Kosten- dekking
Horeca	€ 18.054	€ 15.982	88,52%
Organiseren evenementen	€ 38.627	€ 15.502	40,13%
Landelijk Register Kinderopvang	€ 29.924	€ 18.169	60,27%
	€ 86.605	€ 49.653	57,33%

Volgens de Europese Diensten Richtlijn (EDR) mogen de baten in de paragrafen van dit hoofdstuk niet hoger zijn dan de lasten. Wij voldoen hieraan.

Begraafrechten (lijkbezorgingsrechten)

Het oppervlak van de begraafplaatsen bestaat voor 28% uit graven voor onbepaalde tijd. In de op 11 juni 2019 door de gemeenteraad vastgestelde notitie "Begraven in Tynaarlo" is voorgesteld 28% van de lasten te corrigeren voor graven met rechten voor onbepaalde tijd. Dit percentage dient iedere vier jaar herijkt te worden.

Na de correctie bedragen de lasten € 663.983 en de baten € 421.964 (inclusief mutatie voorziening), waarmee de kostendekkendheid in 2025 uitkomt op 64%.

BEGRAAFRECHTEN								
	Totale lasten	Overhead	Correctie 28%	Eind totaal lasten	Opbrengsten rechten	Inzet voorziening	Overige opbrengsten	Kosten dekking
Begraafrechten	623.226	298.973	-258.216	663.983	484.174	-62.210	1.729	64%

Rioolheffing

Conform de uitgangspunten uit het eind 2022 vastgestelde Gemeentelijk water- en rioleringsplan (GWRP) 2023-2027 stijgen de tarieven jaarlijks met 5% (plus indexatie) naar een kostendekkend tarief (zonder inzet voorziening). Huishoudens betaalden in 2024 € 188,90 per jaar. Het tarief in 2025 zal naar verwachting € 203,70 bedragen. De definitieve tarieven zullen bij het behandelen van de gemeentelijke belastingverordeningen eind 2024 vastgesteld worden.

RIOOLHEFFING							
	Totale lasten	Overhead	BCF BTW	Opbrengsten heffing	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Kosten dekking
Rioolheffing	2.490.188	612.838	395.334	3.469.813	3.498.360	28.547	100%

De rioolheffing is 100% kostendekkend, met inzet van de voorziening riolering, voor een bedrag van € 835.468.

Afvalstoffenheffing

Voor 2025 worden de volgende tarieven voorzien:

Inzameling huishoudelijk afval:

- Kilotarief € 0,15 per kilo (2024: € 0,18)
- Aanbiedtarief € 1,50 per keer (2024: € 3,00)
- Vastrecht € 180 (2024: € 155)

Ondergrondse containers:

- Kleine inworp (een bak van 30 liter) € 0,27 per keer (2024: € 0,54)
- Grote inworp (een bak van 60 liter) € 0,54 per keer (2024: € 1,08)
- Vastrecht € 180 (2024: € 155)

Rolcontainers:

- Kilotarief € 0,15 per kilo (2024: € 0,18)
- Vastrecht € 180 (2024: € 155)

Milieustraat:

- Kilotarief € 0,15 per kilo (2024: € 0,18)

Voor de rolcontainers wordt geen aanbiedtarief in rekening gebracht. Dit vanwege het feit dat de aanbieders in deze containers niet kunnen differentiëren in hun aanbiedgedrag. Het restafval en de GFT-fractie kunnen niet gescheiden aangeboden worden.

Omdat de PMD-container niet meer gratis kan worden aangeboden, wijzigen de variabele tarieven voor het aanbieden van restafval (verlaging) ter compensatie voor de gestegen hoeveelheid aangeboden afval door de inwoners. De begrote totale inkomsten uit het variabel tarief blijven daarmee onveranderd ten opzichte van het vorige jaar. Voor het vastrecht stijgt het tarief van € 155 naar € 180 in 2025. Dit wordt met name veroorzaakt door inflatie, het wegvallen van de mogelijkheid om een deel van de kosten te verrekenen met de voorziening reiniging (deze is eind 2024 naar verachting uitgeput) en minder inkomsten Verpact.

De definitieve tarieven zullen bij het behandelen van de gemeentelijke belastingverordeningen eind 2024 vastgesteld worden.

AFVALSTOFFENHEFFING							
	Totale lasten	Overhead	BCF BTW	Opbrengsten heffing	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Kosten dekking
Afvalstoffenheffing	3.111.372	460.430	458.073	3.746.889	4.029.875	282.986	100%

De afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend.

Vergelijking woonlasten in de gemeenten in de provincie Drenthe

Heffingen en woonlasten *meerpersoonshuishoudens* 2024 op basis van de gemiddelde woningwaarde van een koopwoning

Gemeente	Afvalstoffenheffing €	Rioolheffing €	Woonlasten €
Aa en Hunze	265	165	800
Assen	267	179	939
Borger-Odoorn	238	265	1.046
Coevorden	324	228	1.036
De Wolden	241	236	868
Emmen	284	236	934
Hoogeveen	287	159	923
Meppel	218	183	822
Midden-Drenthe	239	239	844
Noordenveld	281	298	976
Tynaarlo	222	189	792
Westerveld	302	220	943

Bron: www.coelo.nl: Atlas lokale lasten 2024

Heffingen en woonlasten *éénpersoonshuishoudens* 2024 op basis van de gemiddelde woningwaarde van een koopwoning

Gemeente	Afvalstoffenheffing €	Rioolheffing €	Woonlasten €
Aa en Hunze	199	165	734
Assen	193	179	865
Borger-Odoorn	198	265	1.005
Coevorden	269	228	981
De Wolden	171	212	774
Emmen	252	236	902
Hoogeveen	204	159	840
Meppel	218	183	822
Midden-Drenthe	194	239	799
Noordenveld	240	298	935
Tynaarlo	188	189	759
Westerveld	208	220	849

Bron: www.coelo.nl: Atlas lokale lasten 2024.

Uit bovenstaande vergelijking kan worden afgeleid dat de woonlasten in de gemeente Tynaarlo tot de laagste in Drenthe behoren.

Kwijtscheldingsbeleid

Belastingplichtigen met een minimuminkomen kunnen kwijtschelding van gemeentelijke afvalstoffenheffing en rioolheffing aanvragen. Ook wordt de onroerendezaakbelasting kwijtgescholden. Door het wegvallen van de gebruikersbelasting voor woningen komt dit laatste maar in een beperkt aantal gevallen voor.

Kwijtschelding afvalstoffenheffing

Geschat wordt dat in 2025 voor € 70.000 aan afvalstoffenheffing wordt kwijtgescholden.

Kwijtschelding rioolheffing

Geschat wordt dat in 2025 voor € 58.000 aan rioolheffing wordt kwijtgescholden.

Kwijtschelding onroerende zaakbelasting

Geschat wordt dat in 2025 voor € 200 aan OZB wordt kwijtgescholden.

7. Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

Werkplein Drentsche Aa, Veiligheidsregio Drenthe, Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Drenthe, Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe, Meerschop Paterswolde, Recreatieschap Drenthe en Publiek Vervoer.

Vennootschappen en coöperaties

Groningen Airport Eelde, NV Holding Enexis, Waterleidingmaatschappij Drenthe en Bank Nederlandse Gemeenten.

Verenigingen en stichtingen

Vereniging Drentse Gemeenten, Vereniging Nederlandse Gemeenten en Vereniging van gemeenten aandeelhouders Essent Noord-Nederland (VEGANN).

Overige verbonden partijen

Vrijwillig samenwerkingsverband Regio Groningen-Assen, Regeling zonder meer Noordmidden-Drentse samenwerking.

Gerelateerde partijen

Stichting Zwembaden Tynaarlo, Stichting Biblionet en Stichting Baasis.

Verbonden partij	Belang Tynaarlo op totale begroting	Bijdrage (-) / ontvangst (+) 2025	Bijdrage (-) / ontvangst (+) 2024*
Gemeenschappelijke regelingen			
Werkplein Drentsche Aa (WPDA)	17 %	-4.235.000	-3.747.000
Veiligheidsregio Drenthe (VRD)	5,8 %	-1.940.267	-1.940.267
Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD)	4,7 %	-1.425.947	-1.341.068
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)	4,6 %	-1.237.565	-1.187.317
Meerschapp Paterswolde	14,5 %	-125.249	-118.464
Recreatieschap Drenthe	6,25 %	-64.889	-62.975
Publiek Vervoer	2,31 %	-30.216	-21.346
Totaal Gemeenschappelijke regelingen		-€ 9.059.133	-€ 8.418.437
* = geactualiseerde begroting 2024			
Vennootschappen en coöperaties			
NV Groningen Airport Eelde	14 %	-120.000	-120.000
NV Holding Enexis	0,19 %	275.552	225.552
NV Waterleiding Maatschappij Drenthe	2,31 %	0	0
Bank Nederlandse Gemeenten NV	0,08 %	99.730	108.108
Totaal vennootschappen en coöperaties		€ 255.282	€ 213.660
Stichtingen en verenigingen			
Vereniging van Drentse gemeenten (VDG)	7,5 %	-24.000	-23.000
Vereniging van Nederlandse gemeenten (VNG)	0,08 %	-67.000	-66.000
Vereniging van gemeenten aandeelhouders Essent Noord-Nederland (VEGANN)	0,19 %	-340	-340
Totaal stichtingen en verenigingen		-€ 91.340	-€ 89.340
Overige verbonden partijen			
Regio Groningen-Assen	4,5 %	-300.003	-300.003
Noordmidden-Drentse samenwerking (NMD)	14 %	-138.807	-139.089
Totaal overige verbonden partijen		-€ 438.810	-€ 439.092
Totale bijdrage		-€ 9.334.001	-€ 8.733.209

Overzicht gemeenschappelijke regelingen

Werkplein Drentsche Aa (WPDA), GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 4.235.000	€ 590.000*	€ 800.000*	€ 13.111.000*	€ 11.273.000*	€ 0*
Doel	Uitvoeren van taken op het gebied van Werk en Inkomen, waaronder de Participatiewet en de Wet sociale werkvoorziening.				
Bestuurlijk belang	Collegeregeling met afvaardiging van de wethouders van de gemeenten Assen, Aa en Hunze en Tynaarlo.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt in 2024 € 4.235.000 bij. De bijdrage van de gemeente Tynaarlo is 17% van de totale begroting van WPDA, die van Assen 70% en Aa en Hunze 13%.				
Ontwikkelingen/risico	De bedrijfsvoeringskosten in de begroting 2025 nemen toe vanwege extra formatie voor het Centrum voor Werk, Inkomen en Ontwikkeling, een nieuwe woonwerkregeling voor WPDA, invoering van traineeships en kosten voor herstructurering van de IT-omgeving en informatiehuishouding.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2023 van de WPDA.				

Veiligheidsregio Drenthe, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 1.940.267	€ 3.150.000*	€ 2.453.000*	€ 25.993.000*	€ 26.326.000*	€ 728.951*
Doel	Uitvoeren van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.				
Bestuurlijk belang	Collegeregeling met afvaardiging van de burgemeesters van de twaalf Drentse gemeenten.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 5,8 % bij aan de begroting middels een jaarlijkse bijdrage voor 2024 € 1.940.267.				
Ontwikkelingen/risico	De begroting 2025 van de VRD kent een indeling naar (i) brandweezorg, (ii) crisisbeheersing/GHOR en (iii) bedrijfsvoering.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2023 van de VRD.				

Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 1.425.947	€ 3.801.000*	€ 3.931.000*	€ 7.230.000*	€ 8.085.000*	€ 1.951.000*
Doel	Bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van de inwoners van Drenthe.				
Bestuurlijk belang	Collegeregeling met afvaardiging van de wethouders van de Drentse gemeenten.				
Financieel belang	Het belang van Tynaarlo in de GGD bedraagt ca. 4,7%. In 2025 draagt de gemeente € 1.425.947 bij aan de GGD voor jeugdgezondheidszorg van 4 tot 18 jaar, overige programma's en Veilig Thuis Drenthe. De bijdrage 2025 voor VTD is € 398.695.				
Ontwikkelingen/risico	Per 1 januari 2025 is de gemeenschappelijke regeling van GGD Drenthe aangepast op basis van het besluit om de governance van het domein van zorg en veiligheid in Drenthe onder te brengen bij GGD Drenthe. De wijziging houdt in dat de organisatiestructuur van GGD Drenthe wijzigt. Er worden twee bestuurlijke adviescommissies geïntroduceerd, één voor het domein van zorg en veiligheid en één voor publieke gezondheid, beide ressorterend onder één algemeen bestuur. In de bestuurlijke adviescommissie zorg en veiligheid en in het algemeen bestuur zullen vanaf dan, naast wethouders, ook burgemeesters zitting nemen. Tevens zal het Zorg- en Veiligheidshuis Drenthe voor wat betreft de bedrijfsvoering worden ondergebracht binnen de gewijzigde gemeenschappelijke regeling.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2023 van de GGD.				

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 1.237.565	€ 155.000*	€ 661.000*	€ 5.787.000*	€ 5.109.000*	€ 349.000*
Doel	Provinciale samenwerking (gemeente en provincie) ter behartigen van de belangen op het gebied van milieuvoorschriften.				
Bestuurlijk belang	College- Statenregeling met afvaardiging van wethouders uit de Drentse gemeenten en de gedeputeerde van de provincie Drenthe.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 4,6 % bij aan de begroting 2025 met een bijdrage van € 1.237.565.				
Ontwikkelingen/risico	De begroting 2025 bevat de volgende ontwikkelingen: - De personele groei stabiliseert na 2025: Sinds 2021 wordt via een meerjarig gemeentelijk groeimodel op basis van de herijking Drentse Maat in 2021 en de nu vertaalde impact van de Omgevingswet de uitvoering op een adequaat niveau gebracht. Op basis van deze afspraken vindt in 2025 een laatste bijstelling plaats voor het gemeentelijk toezicht. Daarmee zijn de huidige beleidsuitgangspunten zo goed mogelijk vertaald in de organisatie en de begroting. - Het gewogen indexcijfer van het CPB en CAO-ontwikkelingen. Dit vormt het grootste deel van de toename. - De stapsgewijze afname van de meerjarige Rijksuitkering energietoezicht per 2025. - De grote incidentele inzet voor het leren werken met de Omgevingswet komt te vervallen in 2025.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2023 van de RUD.				

Meerschop Paterswolde, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 125.249	€ 602.000*	€ 484.000*	€ 1.781.000*	€ 2.190.000*	-€ 20.646*
Doel	Behartigen van gemeenschappelijke belangen op het gebied van openluchtrecreatie.				
Bestuurlijk belang	Gecombineerde regeling met afvaardiging vanuit de raden en de colleges van de gemeenten Groningen en Tynaarlo.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 14,5% bij aan de begroting in 2025 met € 125.249.				
Ontwikkelingen/risico	In de begroting 2025 is gerekend met extra bijdragen vanuit de SOK met waterschap Noorderzijlvest en het samenwerkingsplan waternavel en een extra dotatie aan de voorziening Groot Onderhoud.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2023 van het Meerschop Paterswolde.				

Recreatieschap Drenthe, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 64.889	€ 1.169.872*	€ 1.607.032*	€ 1.293.278*	€ 879.033*	€ 142.254*
Doel	Behartigen van gemeenschappelijke belangen op het gebied van recreatie en toerisme.				
Bestuurlijk belang	Gecombineerde regeling met afvaardiging van raden en colleges van de Drentse gemeenten en Ooststellingwerf.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt in 2025 voor 6,25% bij aan de begroting met een bedrag van € 64.889.				
Ontwikkelingen/risico	Het Recreatieschap heeft gronden, die in erfpacht waren uitgegeven, verkocht aan de erfpachters. Een deel van de opbrengst komt binnen vanaf 2024 in (16) jaarlijkse termijnen. Deze opbrengst hangt samen met de exploitatie van een windmolen op de verkochte locatie. In de begroting wordt deze bate verantwoord in de post "bijzondere bate" ter grootte van € 13.500.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2023 van het Recreatieschap.				

Publiek Vervoer, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 30.216	€ 430.000*	€ 353.000*	€ 228.000*	€ 82.000*	€ 53.086*
Doel	Vervoer van inwoners met een beperking in Groningen en Drenthe.				
Bestuurlijk belang	Samenwerkingsorganisatie van de gemeenten in de provincies Drenthe en Groningen en het dagelijks bestuur van het ov-bureau Groningen-Drenthe.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 2,31 % bij aan de begroting in 2025 met een bedrag van € 30.216.				
Ontwikkelingen/risico	In 2025 wordt de aanbesteding van het nieuwe vervoerscontract afgerond. Hiervoor is een incidentele extra bijdrage nodig.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2023 van Publiek Vervoer Groningen – Drenthe.				

Overzicht vennootschappen en coöperaties

NV Groningen Airport Eelde					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 120.000	€ 9.538.000*	€ 9.326.000*	€ 5.300.000*	€ 3.029.000*	-€ 212.088*
Doel	Uitoefening van een luchtvaartbedrijf.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder				
Financieel belang	De gemeente Tynaarlo bezit 14% van het aandelenkapitaal.				
Ontwikkelingen/risico	De luchthaven heeft in de hoofdinfrastructuur toegevoegde waarde voor Noord-Nederland. Als aandeelhouder volgen wij nauwlettend welke voorstellen en keuzes er omtrent de exploitatie van de luchthaven worden gemaakt. Wij kijken daarbij nadrukkelijk naar veiligheid, maar ook naar de mogelijke gevolgen van keuzes voor onze inwoners en onze economie. Wij vinden het geen kerntaak van de gemeente om aandeelhouder te zijn.				
Veranderingen in het belang	In juli 2024 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om het 14% aandelenbelang te vervreemden (onder de voorwaarde dat Groningen Airport Eelde NV zelf de door de gemeente Tynaarlo aangeboden aandelen verkrijgt en de Algemene Vergadering instemt met het verkrijgen van de aandelen) en de financiële bijdrage aan de zogenoemde Nedab-kosten van GAE vanaf 2027 te beëindigen.				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn ontleend aan het jaarverslag 2023 van Groningen Airport Eelde.				

NV Holding Enexis					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ 275.552	€ 5,4 miljard*	€ 5,3 miljard*	€ 4,0 miljard*	€ 5,1 miljard*	€ 72 miljoen*
Doel	Netbeheerder voor gas- en elektriciteit.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder				
Financieel belang	0,19% van het aandelenkapitaal (285.485 aandelen). De gemeente Tynaarlo ontvangt dividend naar rato van het aantal aandelen.				
Ontwikkelingen/risico	De energietransitie heeft gevolgen voor de activiteiten en het investeringsniveau van het bedrijf. Netwerken moeten worden uitgebreid en verzaamd. Enexis heeft door middel van aandeelhoudersleningen haar eigen vermogen versterkt om de uitbreiding van het netwerk voor de energietransitie te kunnen financieren. Onze gemeente heeft daar geen bijdrage aan geleverd.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de gepubliceerde resultaten uit het jaarverslag 2023 van Enexis Holding NV.				

NV Waterleidingmaatschappij Drenthe					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ 0	€ 53,2 miljoen*	€ 56,4 miljoen*	€ 166,1 miljoen*	€ 182,8 miljoen*	€ 3,2 miljoen
Doel	Drinkwatervoorziening voor de inwoners van Drenthe.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. 45 stemmen van de 1946 in totaal. Dus 2,31%.				
Financieel belang	De gemeente Tynaarlo bezit 45 (2,31%) van de in totaal 1946 aandelen. De aandelen hebben een nominale waarde van €2.250.				
Ontwikkelingen/risico	Het grondwater, waar WMD drinkwater van maakt, raakt meer en meer vervuild. Omdat deze stoffen moeilijk te verwijderen zijn moet het water aanvullend worden gezuiverd door middel van geavanceerde nieuwe zuiveringstechnieken om er drinkwater van te maken.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2023 van de WMD.				

Bank Nederlandse Gemeenten NV					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ 99.730	€ 4,6 miljard*	€ 4,7 miljard*	€ 107 miljard*	€ 111 miljard *	€ 254 miljoen*
Doel	Met gespecialiseerde dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. De gemeente Tynaarlo bezit 43.243 aandelen (0,08%). Elk aandeel heeft een nominale waarde van € 2,50 per aandeel.				
Financieel belang	De gemeente Tynaarlo ontvangt dividend naar rato van het aantal aandelen.				
Ontwikkelingen/risico	Vanuit bancair oogpunt was 2022 een goed jaar met gezonde financiële resultaten. BNG Bank heeft 12,3 miljard euro aan nieuwe langlopende leningen gerealiseerd.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2023 van de BNG.				

Overzicht stichtingen en verenigingen

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 67.000	€ 51,7 miljoen*	€ 56,3 miljoen*	€ 112,8 miljoen*	€ 118,8 miljoen*	€ 2,8 miljoen*
Doel	De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is de organisatie die alle gemeenten in Nederland en de overzeese gebieden verbindt. De vereniging heeft als doel om de lokale overheid te versterken, zodat gemeenten haar inwoners optimaal kunnen bedienen.				
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft stemrecht in de ledenvergaderingen van de VNG.				
Financieel belang	Voor 2024 wordt € 53.490 bijgedragen aan de VNG.				
Ontwikkelingen/risico	Geen				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn ontleend aan het financieel jaarverslag 2023 van de VNG.				

Vereniging Drentse Gemeenten (VDG)					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 24.000	€ 76.000*	€ 66.000*	€ 547.000*	€ 500.000*	€ 6.000*
Doel	De Vereniging van Drentse gemeenten (VDG) is een provinciale afdeling van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en is een belangrijk en gewaardeerd platform met vier functies: kennis en expertise, netwerken en ontmoeten, afstemmen en samenwerken, en interne en externe verbindingen realiseren.				
Bestuurlijk belang	De burgemeesters van de Drentse gemeenten zijn lid van het algemeen bestuur.				
Financieel belang	Voor 2024 draagt de gemeente € 0,67 per inwoner bij aan de VDG. Daarnaast voert de VDG nog andere projecten uit waarvoor ze apart een factuur versturen (o.a. veteranendag, onderwijsmonitor, procesbegeleiding Drents Zorglandschap).				
Ontwikkelingen/risico	Geen				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2022 van de VDG.				

Vereniging van gemeenten aandeelhouders Essent Noord-Nederland (VEGANN)					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 340	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Doel	Vertegenwoordigen van de belangen van de (kleine) aandeelhouders van Essent.				
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de algemene ledenvergadering.				
Financieel belang	Het financiële belang in de vereniging is minimaal. Er wordt contributie aan de VEGANN betaald op basis van € 0,01 per inwoner.				
Ontwikkelingen/risico	Geen				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	-				

Overzicht overige verbonden partijen

Convenant Regio Groningen-Assen					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 300.003	€ 4,7 miljoen*	€ 3,7 miljoen*	€ 4,9 miljoen*	€ 3,1 miljoen*	-€ 0,9 miljoen*
Doel	Deelnemers onderschrijven de inzet op integrale ontwikkeling en versterking van de regio via inzet op de pijlers: Economie, Mobiliteit en Wonen.				
Bestuurlijk belang	Stuurgroep met bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit de provincies en deelnemende gemeenten.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 4 % bij aan de begroting.				
Ontwikkelingen/risico	Geen				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2022 van Regio Groningen – Assen.				

Regeling zonder meer Noordmidden-Drentse samenwerking (NMD)					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-€ 138.807	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Doel	De vijf gemeenten uit Noord- en Midden Drenthe (NMD) kopen samen ondersteuning in op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdwet.				
Bestuurlijk belang	De 'regeling zonder meer' is een gemeenschappelijke regeling, een vorm van samenwerking die in de wet geregeld is. De vorm van deze regeling is een set afspraken over publiekrechtelijke samenwerking. De verantwoordelijkheden van de colleges en gemeenteraden veranderen niet en de medewerkers blijven in dienst van de eigen gemeente.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 14 % bij aan de begroting.				
Ontwikkelingen/risico	Geen				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	-				

8. Kapitaalgoederen

In deze paragraaf geven wij u inzicht in het beheer en onderhoud van onze kapitaalgoederen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud daarvan is medebepalend voor het voorzieningenniveau en de uitstraling van de gemeente.

Algemene financiële kaders met betrekking tot kapitaalgoederen

Financiële verordening

Op 12 mei 2020 is onze financiële verordening door de raad vastgesteld. In deze verordening gaat artikel 15 specifiek in op kapitaalgoederen. Dit artikel draagt het college op ten minste eens in de vier jaar onderhoudsplannen openbare ruimte en onderhoud gebouwen aan de gemeenteraad ter vaststelling aan te bieden. Met de ingang van de Omgevingswet is de verplichting tot het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan vervallen. Artikel 3.14 van de Omgevingswet stelt: "Het college van burgemeester en wethouders kan ter invulling van de taak, bedoeld in artikel 2.16, eerste lid, onder a, onder 1° tot en met 3°, een gemeentelijk rioleringsprogramma vaststellen."

Met het oog op beheersing van de lokale lastenontwikkeling is het logisch om van een dergelijk onverplicht programma op te stellen.

Nota activeren, waarderen en afschrijven 2020

De nota activeren, waarderen en afschrijven 2020 is vastgesteld door de raad op 12 mei 2020. In deze nota staat hoe we financieel omgaan met investeringen en met onderhoudslasten.

Beheer openbare ruimte (BOR)

De verankering van de kwaliteit vindt plaats in het zogenaamde stuk Beheer Openbare Ruimte (BOR). Dit stuk is in februari 2002 door de raad vastgesteld en in 2015 geactualiseerd. Met de keuze van de raad voor het scenario "sober en degelijk" zijn toen voor de verschillende gebieden in de openbare ruimte kwaliteitsniveaus vastgelegd. Deze niveaus gelden nog steeds, maar worden geüpdatet en verwerkt in beheerplannen.

Jaarlijks wordt de staat van onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte (groen en wegen), door een externe partij, doorgelicht. De algemene conclusie is dat we de buitenruimte wat betreft groen en wegen op een afgesproken basisniveau wordt onderhouden.

Beheerplannen

We werken aan nieuwe beheerplannen voor de onderdelen, weg- en groenonderhoud, kunstwerken en verlichting, welke aan uw raad zullen worden aangeboden. Hoewel deze plannen nog niet zijn afgerond en vastgesteld vormen ze met de vastgestelde kwaliteit in de BOR stukken en de bekende hoeveelheden de basis voor de begroting. De beheerplannen geven in hoofdzaak aan, wat beheren we buiten, wat idealiter de beheerkosten per onderdeel zijn en hoeveel budget er beschikbaar is. Dit gezien in een langjarige periode. Na vaststelling door de raad worden de plannen jaarlijks herzien en hierover wordt verantwoording afgelegd.

Beleid

Nr.	Onderhoudsactiviteit	Beleidskader	Beheerplan	Beschikking over een voorziening (ja/nee)	Korte toelichting (o.a. jaar van herziening nota en/of plan, looptijd plan)
1a.	Wegen	Beheer Openbare Ruimte (BOR)	Wegen SPV	Nee	Het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (als opvolger van het FWK) wordt in Q4 van 2024 in het college besproken en daarna aan de raad aangeboden.
1b.	Wegenbeheerplan	Beheer Openbare Ruimte (BOR)		Nee	Gereed in 2024 als beheerplan.
2.	Openbare verlichting	Licht in de openbare ruimte		Nee	Gereed in 2024 als beheerplan.
3.	Kunstwerken en beschoeiing.	Beheer Openbare Ruimte (BOR).		Nee	Gereed in 2024 als beheerplan.
4.	Riolering	Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) Lokale Adaptatiestrategie	Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan Gemeente Tynaarlo Lokale uitvoeringsagenda Klimaatbeleid	Ja	In december 2022 is het GWRP 2023-2027 door de raad vastgesteld. De LUA wordt in september 2024 aan de raad voorgelegd.
5.	Groen	Beheer Openbare Ruimte (BOR) Landschapsontwikkelingsplan. Invasieve exoten Biodiversiteit Bomenstructuurplan, Monumentale en herdenkingsbomen, Groene Dorpenplan, Speelruimteplan, Over hoeken (verkoop snippergroen). Beheerplan Groen.	FSC Bosplan	Nee	In 2024 wordt het bomenbeleid herzien. Gereed in 2024.
6.	Gebouwen	Sober en doelmatig.	Ultimo	Ja	Wordt jaarlijks voor de komende 10 jaar vastgesteld.

Wegbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten

De lengte van het gemeentelijk wegennet bedraagt ca. 470 km. Het aantal km fietspad bedraagt 109 km. Aan zandwegen is 44 km in onderhoud. De lengte van de te onderhouden voetpaden bedraagt 185 km. Daarnaast zijn er nog 76 vaste bruggen en een sluis.

De verandering van het klimaat en intensiteiten van de regenbuien zijn met name bij de zandpaden zichtbaar. In en na een natte periode is er meer schade (diepe uitspoeling) aan de zandpaden en overlast voor omgeving. Er moet vaker worden hersteld. Als voorbeeld gelden Hunebedpad in Midlaren en Oude Coevorderweg in Zuidlaren. Aan het Hunebedpad is inmiddels een goot aangelegd. Er wordt in de komende jaren gekeken of het huidige beheer budget toereikend is.

	Km	M ²	Aantal
<i>Asfaltwegen binnen de bebouwde kom</i>	94	491.497	610
<i>Asfaltwegen buiten de bebouwde kom</i>	163	654.680	357
<i>Fietspaden</i>	109	238.384	665
<i>Voetpaden</i>	185	372.112	2989
<i>Zandwegen</i>	44	162.246	80
<i>Totaal asfalt</i>	315	1.290.443	1384
<i>Totaal elementenverharding</i>	392	1.266.203	8516
<i>Lichtmasten</i>			8393

De wegen en voetpaden die onder groen vallen zijn niet in deze tabel opgenomen. Jaarlijks bijwerken van de data zorgt voor wat schommelingen in de aantallen.

Consequenties voortvloeiende uit het beleidskader

Met de beschikbare middelen voeren we op de meest efficiënte wijze het onderhoud aan de wegen uit. Hierbij kijken we naar functie van het wegvak, type verharding, intensiteiten, enz. De weginspectie (CROW methode) wordt uitgevoerd na de winter door eigen personeel, waarbij er conform de aanbestedingsregels aanbesteed wordt.

Wijziging op beleidskader

Binnen het taakveld 2.1 (hoofdstuk 2) kennen we de onderdelen (onderhoud wegen, bruggen, onkruidbestrijding, openbare verlichting, gladheidbestrijding en vergunningen).

In de huidige systematiek waarop de wijze van het wegbeheer wordt uitgevoerd, wordt in het gekozen niveau (basis) rekening gehouden met verschillende onderdelen. Hierbinnen vallen o.a.: wettelijke kaders, verkeersveiligheid, Klimaat adaptief (RAS) en duurzaamheid, milieu, materiaalkeuzes en financiën. Bekeken zal worden of de aspecten veiligheid, functionaliteit en levensbestendigheid een hogere prioriteit kunnen krijgen.

Fietspaden

We hebben ruim 109 kilometer fietspad in onze gemeente. Dit gaat van doorgaande paden tot aan kleine recreatieve schelpenpaden. In 2019 hebben we onze ambitie in beeld gebracht, dit is geactualiseerd in 2021 in het Fietspaden en Wegen Knelpuntenplan (FWK). Dit plan is samen met onze inwoners opgesteld en aan de raad voorgelegd. Het FWK is opgenomen in het Strategisch Plan Verkeersveiligheid.

Budgetten wegen

Omschrijving	2023 Rekening	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting
Onderhoud wegen	1.566.858	2.093.400	2.140.620	2.182.514	2.199.711	2.248.455
Kapitaallasten wegen	213.338	225.800	298.707	365.198	516.198	515.740
Onderhoud verlichting	123.788	115.800	118.883	121.975	125.148	128.280
Kapitaallasten verlichting	126.887	128.800	129.323	189.241	212.643	235.844
Totaal	2.030.871	2.563.800	2.687.533	2.858.928	3.053.701	3.128.319

Bedragen afgerond op € 1.000

Lichtmasten

Middels het nieuwe technische beheersplan 'Licht in de openbare ruimte' wordt voor de periode 2025/2029 de nieuwe lijn uitgezet hoe technisch om te gaan met verlichting in de openbare ruimte.

Binnen het huidige onderhoudsbudget (hoofdstuk 2.1) worden geen vervangingen van armaturen/lampen en lichtmasten uitgevoerd. Dit budget wordt enkel gebruikt voor het dagelijks onderhoud, verhelpen storingen en veiligstellen bij calamiteiten. Voor het terugdringen van het energieverbruik zullen er meer grootschalige vervangingen moeten plaats vinden waarbij extra geïnvesteerd zal moeten worden. Hiervoor is een beheerplan opgesteld voor vijf jaar, voor de afgelopen jaren waren middelen beschikbaar gesteld, voor de komende jaren moeten er opnieuw middelen worden gevoteerd.

In het kader van 'licht waar het licht moet zijn en donker op plekken waar het kan', worden waar mogelijk lichtmasten verwijderd voor besparingen op energie- en onderhoudskosten. Jaarlijks worden, naast het regulier onderhoud en het oplossen van storingen, lichtmasten vervangen en (verouderde) armaturen met hogere vermogens verwijderd. Als vervanging wordt voor passende led armaturen gekozen.

Samen met gemeente Midden Drenthe en gemeente Noordenveld is gezamenlijk een beheercontract opgesteld en daarnaast een bestek vervaardigd voor het dagelijks onderhoud en de grote vervangingen. Deze zijn inmiddels ieder voor zich aanbesteed.

Kunstwerken en beschoeiing

Basisgegevens/uitgangspunten

	Meter	Aantal
Betonbruggen		60
Houten bruggen		16
Sluizen		1
Stalen beschoeiing	3317	
Kunststof beschoeiing	1475	
Houten beschoeiing	4145	
Betonnen beschoeiing	90	

Beleidskader

Voor het onderhoud wordt jaarlijks een onderhoudsprogramma opgesteld. De gemeenteraad heeft in februari 2002, en dit in 2015 bestendigd, besloten om voor de kunstwerken en beschoeiing uit te gaan van een basis kwaliteitsniveau, inhoudende sober en doelmatig onderhoud. Het reguliere onderhoud bestaat uit het schoonmaken en desgewenst schilderen van de bruggen, vervangen van enkele planken en het repareren van betonerosie.

Wijziging op beleidskader

Geen

Toekomst

Er heeft in 2018, 2019 en 2020 een externe inspectie plaatsgevonden van alle bruggen waarbij zowel het onderhoud op de korte als de middellange termijn inzichtelijk is gemaakt. Uit deze inspectie blijkt dat de huidige budgetten op de korte en middellange termijn (drie jaar) voldoende zijn voor het onderhouden van de bruggen en de beschoeiingen. Onderhoud bestaat uit schilderen, planken vervangen, coaten beton, betonreparatie en incidenteel vervangen van lichte houten beschoeiingen.

Door gewijzigde regelgeving is bij een deel van de bruggen de draagkracht onvoldoende volgens de huidige eisen. De afgelopen jaren is er aanvullend onderzoek naar gedaan. Dit zijn kostbare onderzoeken, omdat er van de bestaande bruggen weinig aanleggegevens bekend zijn. Inmiddels zijn 6 betonnen bruggen uit de jaren 50 en 60 doorgerekend. Hieruit bleek de draagkracht niet conform de huidige normen te zijn. Drie van deze bruggen zijn reeds vervangen (Oude Dijk, Nieuwe Dijk en Zwetdijk) De bruggen in de Kibbelslaglaan en de Bunnerveenseweg worden in 2024 en 2025 vervangen, en de voorbereiding voor de vervanging van de brug in de Knijpe is gestart.

Budgetten kunstwerken en beschoeiing

Omschrijving	2023 Rekening	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting
Onderhoud	323.640	422.700	443.945	416.728	421.926	413.032
Kapitaallasten	14.807	32.700	29.020	76.808	127.963	154.623
Totaal	338.447	455.400	472.965	493.536	549.889	567.655

Bedragen afgerond op € 1.000

Rioolbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten

In de gemeente ligt ruim 354 km vrij vervalriolering, 132 km persleiding, 440 drukunits, 87 rioolgemalen, 7 randvoorzieningen en 7 IBA's (Individuele Behandeling Afvalwater). In totaal zijn 15.538 percelen aangesloten op het gemeentelijk rioelstelsel. In 2025, gaan we weer een aantal riolen, gemalen vervangen dan wel renoveren (jaarlijks terugkerend).

	Km	Aantal
<i>Rioolaansluitingen</i>		15.538
<i>Rioolgemalen</i>		87
<i>Randvoorzieningen</i>		7
<i>Trottoir- en straatkolken</i>		17.484
<i>Vrij vervalriolering</i>	354	
<i>Drukleiding</i>	132	
<i>Individuele Behandeling Afvalwater</i>		7
<i>Drukunits</i>		440

Beleidskader

Het Gemeentelijk Water en Riolerings Plan (GWRP) is de weerslag van de wettelijke verplichting dat de gemeenten een rioleringsnota moeten hebben. Deze nota bepaalt de normen voor de kwaliteit van het milieu, het onderhoud en nieuwe ontwikkelingen van het rioelstelsel en wordt eens in de vier jaar geactualiseerd.

Onder de Omgevingswet is het GWRP formeel een Gemeentelijk Water- en Riolerings Programma geworden

In december 2022 heeft de raad de huidige versie van het GWRP vastgesteld. Onderdeel in het GWRP is de planning van uitvoering en de hoogte van de heffing.

Als de planning van uitvoering wordt bijgesteld, heeft dit gevolgen voor de heffing. Het financiële component wordt daarop afgestemd. Jaarlijks wordt de rioelheffing bepaald en afgestemd op de werkelijke uitgaven.

In het huidige GWRP zijn de ontwikkelingen met betrekking tot de Omgevingswet, stresstesten en klimaatadaptatie meegenomen.

We voldoen in de hele gemeente op rioleringsgebied aan het waterkwaliteitsspoor dan wel de basisinspanning. Voor 2025 staat er een aantal rioelvervangingen op de planning. De uitvoering van Westlaren lopen door tot en met 2026. De voorbereidingen voor de aanpassing van de Dorpsstraat in Tynaarlo worden in 2024 uitgevoerd. Uitvoering, afhankelijk van de nutsbedrijven, wordt nu voorzien in 2024/2025. In Eelde wordt in 2025 een afkoppelleiding gelegd tussen het centrum en de waterberging in Spierveen.

Klimaatadaptatie

In 2023 is de Lokale Adaptatiestrategie door de raad vastgesteld. In dit document worden de kaders geschetst voor we omgaan met de gevolgen van het veranderende klimaat in Tynaarlo. Voor het onderdeel wateroverlast is dit een nadere uitwerking van het GWRP. Het gaat ook over hitte, droogte, overstromingsrisico, bodemdaling en verzilting. De Lokale Adaptatiestrategie is in 2024 uitgewerkt in een Lokale Uitvoeringsagenda. Deze agenda is in september 2024 in de raad vastgesteld en is inmiddels in uitvoering.

Budgetten riolering

Omschrijving	2023 Rekening	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting
Onderhoud	623.209	617.500	739.136	725.553	742.559	821.379
Kapitaallasten*	1.020.122	1.065.300	1.158.476	1.396.201	1.586.022	1.574.398
Totaal	1.643.331	1.682.800	1.897.612	2.121.754	2.328.581	2.395.777

* excl. nog geplande investeringen GRP. De financiën zijn in vergelijking tot eerdere jaren beter toegespitst op acties uit het GWRP. Dat resulteert in wat hogere kosten.

Bedragen afgerond op € 1.000

Groenbeheer

Het totaal te beheren areaal groen is 606 ha, waarbij de volgende onderverdeling van toepassing is:

	Ha	Aantal
Cultuurlijke beplanting	90	
Natuurlijke beplanting	154	
Intensief gras (gazon)	74	
Extensief gras (berm, bloemenweide)	235	
Begraafplaatsen	20	
Sportvelden	33	
Speelplaatsen		105
Speeltoestellen		469
Sporttoestellen		103
Zandbakken		12

Beleidskader

De verankering van de kwaliteit van het groenbeheer vindt plaats in het zogenaamde stuk Beheer Openbare Ruimte (BOR). Dit stuk is in februari 2002 door de raad vastgesteld en in 2015 geactualiseerd. Met de keuze van de raad voor het scenario "sober en degelijk" zijn toen voor de verschillende gebieden in het groen de kwaliteitsniveaus vastgelegd. Deze niveaus gelden nog steeds, maar worden geüpdatet en verwerkt in beheerplannen.

Het beheerprogramma GBI Groen stelt ons in staat om de planning ten aanzien van groenonderhoud te optimaliseren en te differentiëren, zodat er efficiënter kan worden gewerkt. Hierbij valt te denken aan de uitvoeringsplannen, maar ook het schouwen met betrekking tot de kwaliteitsniveaus.

Tevens kunnen voor andere beleidsvelden de kosten voor groenonderhoud worden berekend.

Tynaarlo ligt met 174 m2 groen per inwoner ruim boven het landelijk gemiddelde van 47 m2. Hierdoor zijn de kosten van onderhoud openbaar groen hoger, maar het vele groen geeft ook de meerwaarde als groene long aan. Tynaarlo kenmerkt zich door een landschap met veel bomen, gras en hagen. Als gemeente hebben we een aantal bossen in ons bezit. De beheerskosten van bossen zijn laag.

BOR

We onderhouden onze buitenruimte op een BOR-basis niveau (gazons worden op een laag niveau beheert), conform de afspraken met de raad. Door mechanisatie en omvormingen kunnen we met minder budget de uitbreiding van arealen en minder eigen personeel het BOR-basis niveau nog steeds halen. In de afgelopen jaren is er jaarlijks geschouwd.

Speelvoorzieningen

Op 16 februari 2010 is het Speelruimteplan Gemeente Tynaarlo vastgesteld. Daar waar we nieuwe speelplaatsen aanleggen of toestellen vervangen wordt dit op een participatieve wijze gedaan. Het huidige budget is toereikend om aan de vraag van nieuwe speelvoorzieningen te voldoen.

Biodiversiteit

In 2021 is het beleidsplan 'bevorderen biodiversiteit in de gemeentelijke openbare ruimte' vastgesteld. Daarmee is structureel € 35.000,- beschikbaar gesteld voor de uitvoering. Afgelopen jaren zijn op meerdere locaties diverse werkzaamheden uitgevoerd. Van nieuwe aanleg tot gewijzigd beheer. Vele locaties vragen eerst afstemming met de bewoners en vergt dus tijd. Komende jaren gaan we door met het plannen maken om de openbare ruimte vriendelijker te maken voor de flora en fauna. Denk hierbij o.a. aan aanpassingen in het maaibeheer, gefaseerd uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden, inzaaien van inheemse bloemenmengsels, aanplanten van inheemse beplanting en het aanleggen van natuurvriendelijke oevers.

Bij het opstellen van nieuwe onderhoudscontracten wordt extra aandacht gegeven aan de voorgestelde beheermaatregelen ter bevordering van de biodiversiteit zoals beschreven in het beleidsplan. Bij ruimtelijke plannen worden kansen om biodiversiteit te bevorderen volop benut. Ook gaan we weer meewerken aan diverse (particuliere) gebiedsprojecten waar biodiversiteit vaak een rol speelt.

Invasieve exoten

Onze natuur houdt geen rekening met landsgrenzen. Steeds vaker zien we nieuwe dieren of planten Nederland binnenkomen. Soms hebben ze meerwaarde, soms zijn het ook plagen omdat hier (nog) geen natuurlijke vijanden aanwezig zijn. In 2020 is het beleid invasieve exoten vastgesteld. Dit beleid beschrijft welke invasieve exoten we in Tynaarlo hebben of kunnen krijgen en wat de beste manier is om ze te beheren en te beheersen. Hierbij wordt met name aansluiting gezocht bij de wettelijke taken van de gemeente. De gemeente is in samenwerking met Meerschapp Paterswolde, de provincies en de waterschappen een pilot gestart met als doel tot een betere beheersing van invasieve waterplanten in Ter Borch en het gebied Paterswoldsemeer te komen. Dit heeft in Ter Borch geleid tot een samenwerking met de bewoners van de wijk, om tot een meer integrale aanpak te komen.

Budgetten groen

Omschrijving	2023 Rekening	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting
Onderhoud	1.035.255	1.204.200	1.205.037	1.236.374	1.268.542	1.300.283
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal	1.035.255	1.204.200	1.205.037	1.236.374	1.268.542	1.300.283

Bedragen afgerond op € 1.000

Gebouwenbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten

De totale vastgoedlijst van de gemeente kent in 2025 103 registraties in 14 verschillende taakvelden van de begroting.

Deze 103 registraties zijn als volgt onderverdeeld:

- 64 gebouwen niet door de gemeente onderhouden omdat:
 - of de gemeente hier geen eigenaar van is, of omdat de gebouwen en grond zijn verpacht en daarmee tijdelijk vervreemd, of de gebruiker het recht van opstal heeft waardoor de gebruiker de eigenaar van het opstal is,
 - of omdat volgens een overeenkomst tussen de gebruiker en de gemeente al het onderhoud voor rekening is (en wordt uitgevoerd door de gebruiker),
 - of omdat het schoolgebouwen betreft (15 stuks) waarvoor de schoolbesturen verantwoordelijk zijn voor het onderhoud.
- 33 gebouwen welke via de voorziening "onderhoud gebouwen" worden onderhouden;
- 6 gebouwen die wij tijdelijk in beheer en onderhoud hebben (ondergebracht in taakveld 0.3)., Het onderhoud voor deze gebouwen wordt betaald uit de post "gebouwen in eigendom en tijdelijk beheer" totdat besluitvorming over de lange termijn van deze gebouwen genomen is en duidelijk is of deze gebouwen structureel in onderhoud bij de gemeente komen of niet. Dit is mede

afhankelijk van de beleidskeuzes welke ondermeer in het Accommodatiebeleid 2.0 zullen worden gemaakt.

De vastgoedportefeuille van de 39 (33 + 6) te onderhouden gebouwen is als volgt verdeeld over de taakvelden binnen de begroting

Taakveld	Taakveld omschrijving	Gebouwsort	Aantal
0.3	Beheer overige gebouwen en grond	Woningen en woonwagens	10
0.4	Overhead	Gemeentehuis	1
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	Brandweerposten	3
4.2	Onderwijs huisvesting	Multifunctionele accommodaties	3
5.2	Sport	Sportaccommodaties	6
5.5	Cultureel erfgoed	Kerktorens en molens	4
5.6	Media Bibliotheek	Bibliotheek	1
5.7	Openbaar groen en recreatie	Toiletgebouw	1
6.1	Samenkracht/burgerparticipatie	Welzijnsaccommodaties	3
7.3	Afval	Gemeentewerf	1
7.5	Begraafplaatsen	Bergingen en aula's	7

Beleidskader

Het doel van het gemeentelijk vastgoed is het ondersteunen en faciliteren van de wettelijke taken, eigen organisatie en beleidstaken. Hiertoe worden de huisvestingscomponent uit beleidsstukken van de verschillende taakvelden (sport, welzijn, cultuur) samengevat in accommodatiebeleid. Het accommodatiebeleid vormt, naast het beleid omtrent huisvesting van de gemeentelijke organisatie en diensten, de basis voor vastgoedbeleid.

Het vastgoedbeleid betreft een doorvertaling van het accommodatie en huisvestingsbeleid naar vastgoedbeleid. Hierin worden de technische, en exploitatie technische keuzes, uitgangspunten en financiële uitwerking opgenomen. In die doorvertaling worden overigens ook andere beleidsambities (zoals duurzaamheids- en inclusiebeleid) betrokken .

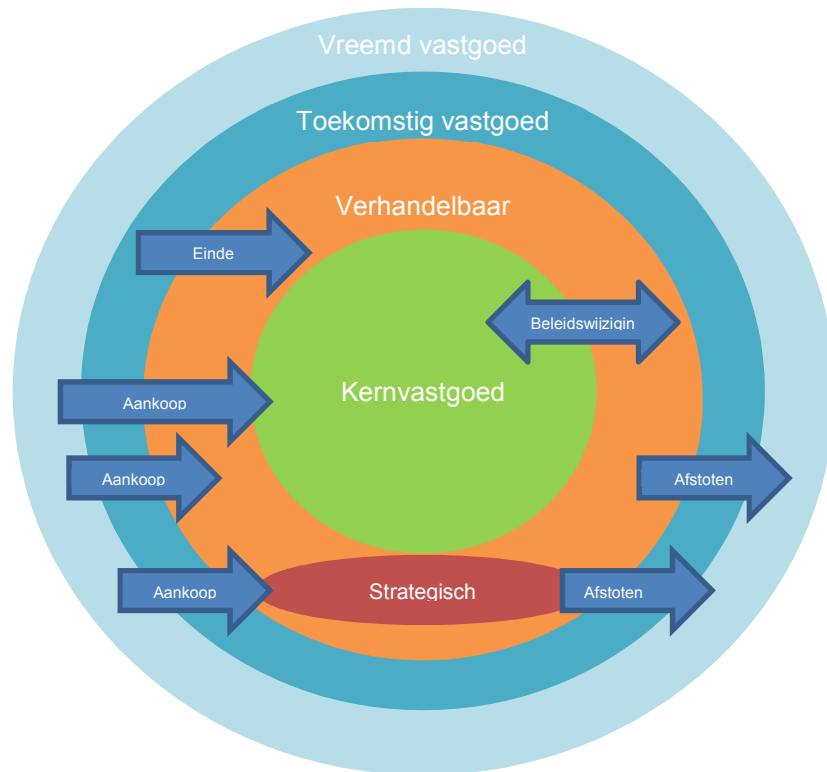
Binnen onze huidige vastgoedportefeuille van 40 panden onderscheiden we kernvastgoed en verhandelbaar vastgoed. Onder kernvastgoed wordt verstaan gebouwen die activiteiten huisvesten waarvoor we een wettelijke of beleidsmatige verplichting hebben en huisvesting van het gemeentelijk apparaat.

Kernvastgoed

Deze gebouwen (momenteel 19 stuks) willen we duurzaam (langdurig) in stand houden, hiervoor gebruiken we de voorziening "Onderhoud gebouwen". Vanwege het langdurig in stand houden zullen deze gebouwen tenminste conform de wet- en regelgeving, verduurzaamd moeten worden. Hier voor is het meerjaren duurzaamheidsplan (MJDP) opgesteld. In sommige gevallen is het financieel technisch beter om vervangende nieuwbouw te realiseren dan om te verbouwen en te verduurzamen. Dit geldt onder andere een voor een aantal sportaccommodaties. Dit is via project accommodatiebeleid ook in planning gezet. Datzelfde geldt voor de brandweerposten (in uitvoering door de VRD) en de gemeentewerf.

Momenteel vallen 19 gebouwen onder kernvastgoed: 3 Multifunctionele accommodaties (ook wel MFA's, deze huisvesten een combinatie van onderwijs sport en welzijn/cultuur activiteiten), 6 binnensportaccommodaties, 1 gemeentehuis, 1 gemeentewerf, 3 brandweerposten en 5 bergingen op de begraafplaatsen.

In 2022 is de VRD begonnen met de vervanging van de brandweerposten. De brandweerpost Eelde en Vries zijn in gebruik genomen. Na bezwaren is in 2024 met de post in Zuidlaren begonnen. De 3 nieuwe brandweerposten worden na gereedkomen overgedragen aan de VRD. De brandweerposten veranderen dan van categorie, van "kernvastgoed" naar "toekomstig vastgoed". Toekomstig vastgoed is vastgoed in eigendom van derden dat bij opheffen of verplaatsen van de activiteit weer onze eigendom wordt. Hiermee gaat het aantal kernvastgoed objecten naar 16 objecten.

Verhandelbaar vastgoed

Begin 2025 vallen 20 gebouwen onder verhandelbaar: 6 woningen, 2 woonwagendplaatsen, 2 kerktorens, 2 molens, 2 aula's, 1 bibliotheek, 3 dorpshuizen, 3 tijdelijke huisvesting onderwijs, 1 toiletvoorziening. Verhandelbaar vastgoed zijn gebouwen die activiteiten huisvesten waar we geen wettelijk of beleidsmatige verplichting voor hebben maar die we wel in stand houden. Deze zouden we dus kunnen afstoten. Dit gebeurt meestal op natuurlijke momenten bijvoorbeeld als de gebruiker vertrekt. Tot die tijd zullen deze gebouwen onderhouden moeten worden dit gebeurt via de voorziening "Onderhoud gebouwen". Ook zullen deze gebouwen, afhankelijk van de verwachte instandhoudingstermijn, verduurzaamd moeten worden.

Van bovenstaande opsomming worden 6 onderhouden via de begrotingspost "gebouwen tijdelijk in beheer en eigendom" onderhouden is omdat nog onduidelijk is of we deze gebouwen houden of afstoten of omdat deze gebouwen in afwachting van gebiedsontwikkeling in ons eigendom zijn. De verdeling van deze 6 gebouwen is als volgt: 3 tijdelijke onderwijshuisvesting, 1 bibliotheek, 1 dorpshuis en 1 toiletgebouw. Met het gereed komen van het nieuw en geactualiseerd accommodatiebeleid wordt verwacht dat dorpshuizen en bibliotheken een beleidsmatige verplichting worden. In dat geval zullen 3 dorpshuizen en de bibliotheek kernvastgoed worden, wat het kernvastgoed naar 19 laat groeien.

In 2022 zouden de 2 aula's afgestoten worden. Dit heeft onder andere vanwege het zogenoemde Didam arrest vertraging opgelopen Het is de bedoeling dat dit nu in 2025 beslag krijgt.

In 2024 is één woningen vrij van huur gekomen en verkocht.

Het aantal objecten in verhandelbaar vastgoed is 19 stuks met de start van 2025 en zal naar verwachting afnemen naar 16 stuks en afhankelijk van het nieuwe accommodatiebeleid naar 13 stuks.

	Start 2025	Na verwachte mutaties in 2025
Kernvastgoed	19	19
Verhandelbaar vastgoed	19	16 of 13
Totaal	40	33 of 33

Onderhoudsniveau

Voor de gebouwen die onderhouden worden via de voorziening is het doel het zo efficiënt mogelijk in stand houden van onze gebouwen zodat een veilige functievervulling in deze gebouwen kan plaatsvinden met zo min mogelijk verstoringen. Het uitgangspunten voor het gebouwenonderhoud is eeuwigdurende instandhouding op het niveau “sober en doelmatig”.

De definitie van onderhoud is dat wat er is in stand wordt gehouden. Verbeteringen en toevoegingen van gebouwonderdelen vallen niet onder “onderhoud”, maar betreffen investeringen en moeten apart gefinancierd worden. Via ons vastgoed registratieprogramma kunnen we het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen op een doeltreffende wijze te plannen en in een meerjaren onderhoudsplanning (MJOP) te zetten. Op basis van de MJOP wordt jaarlijks, met de jaarrekening, doorgerekend of de voorziening en in de begroting opgenomen dotatie nog voldoen. Indien nodig worden dit bijgesteld.

Uitvoering gebouwenonderhoud

Al het geplande noodzakelijk onderhoud aan de gebouwen wordt jaarlijks uitgevoerd volgens de betreffende jaarschijf in de MJOP. Hierbij worden overigens voor uitvoering nogmaals kritisch gekeken naar de noodzaak tot uitvoering. Met name bij gebouwen die op de nominatie staan te worden afgestoten, worden alleen de noodzakelijke onderhoudsactiviteiten uitgevoerd om het functioneren tot het einde van de exploitatie te waarborgen.

Ontwikkelingen

Op het gebied van gemeentelijk vastgoed zijn een aantal ontwikkelingen die invloed hebben op de vastgoedportefeuille en daarmee onderhoudsvoorziening. De mate van invloed kan nu nog niet volledig concreet worden gemaakt qua vertaling naar de onderhoudsvoorziening. Het betreft de volgende ontwikkelingen:

Duurzaamheid

Begin 2020 is het “Meerjaren duurzaamheidsplan gemeentelijke gebouwen” vastgesteld, in het kort MJDP genoemd. Dit plan voorziet in het energieneutraal (0 op de meter) en aardgas loos maken van gebouwen in eigendom van de gemeente die we duurzaam willen exploiteren. In grote lijnen bestaat het plan uit het vervangen van lichtbronnen door LED, het installeren van PV panelen, het op natuurlijke momenten verhogen van de isolatie en het uit faseren van de aardgas verwarmingsinstallatie. In 2023 heeft de raad en het college aangegeven te willen versnellen daarom zijn alle kredieten vanaf 2024 aangevraagd.

In 2024 hebben we de voorbereidingen en voorafgaande noodzakelijke werkzaamheden getroffen (denk aan vervangen dakbedekking, vergroten meterkasten en draagkracht van daken) zover dat we PV panelen kunnen gaan installeren. Tijdens de capaciteitsberekeningen hebben we geconstateerd dat in veel gevallen onze daken te klein zijn voor onze ambitie op locatie de gebouwen energieneutraal te maken (even veel opwekken als verbruiken). Daarnaast is in de meeste gevallen vanwege netcongestie geen terug levering mogelijk. Om toch onze ambitie waar te kunnen maken zijn middelen aangevraagd voor het plaatsen van een gebouw batterij. Doordat we energie inkopen via het zelfleveringsmodel ontstaat ook de mogelijkheid om elders de resterende benodigde energie op te wekken bv in een sociaal zonnepark.

Project accommodatiebeleid

Het project accommodatiebeleid zit in de uitvoeringsfase voor Zuidlaren, de kernen Eelde en Vries zijn gereed. Voor onze vastgoedportefeuille houdt dit in dat we vervangende nieuwbouw plegen voor 1 sporthal (De Zwet) en 2 gymzalen. Naar verwachting zullen deze gebouwen medio 2027 gereed zijn.

Het vernieuwd en geactualiseerd accommodatiebeleid

In afwachting van het vernieuwd en geactualiseerde accommodatiebeleid worden voor het ontwikkelen of afstoten van maatschappelijk vastgoed in principe geen nieuwe stappen gezet. Ook worden hierdoor

een aantal gebouwen die al afgestoten zouden moeten zijn voorlopig in eigendom aangehouden totdat de beleidsactualisatie gereed is, dan wel, indien daar een aanleiding voor is, indien er noodzakelijke separate besluitvorming over moet worden genomen. Deze worden (niet planmatig) onderhouden via de begrotingspost gebouwen tijdelijk in beheer en eigendom.

Cultuurhuizen

Parallel aan het actualiseren van het accommodatiebeleid wordt uitvoering gegeven aan de wens in elke groot kern een cultuurhuis te realiseren. Deze cultuurhuizen kunnen tevens de huisvesting gaan vormen voor activiteiten die nu in oude niet duurzame gebouwen plaatsvinden welke vervolgens afgestoten kunnen worden. In 2025 zal voor het cultuurhuis in Zuidlaren en Eelde het programma duidelijk gaan worden.

Samenvatting

Tynaarlo is al meer dan tien jaar één van de beste woongemeenten van Drenthe. Een titel waar we trots op mogen zijn en die we vast willen houden Dit wordt ingegeven door een hoog aandeel groen per inwoner, de bomen, waaronder monumentale bomen, de hagen en de groenstructuur. Passend hierbij zijn de vele oude gebakken klinkerwegen, zandwegen, oude gebouwen en cultuurhistorie die onze gemeente rijk is.

Al met al wordt er door de werknemers van Tynaarlo hard gewerkt om de buitenruimte aan te laten sluiten bij het met de raad afgesproken BOR-niveau. Maar de uitdaging blijft bestaan.

Riolering technisch heeft de gemeente Tynaarlo e.e.a. goed op orde. Het riooltarief is laag en er zijn minimale rioolknelpunten bij extreme regenval. We voldoen aan de basisinspanning of het waterkwaliteit spoor. Zorgen in de riolering, zitten voornamelijk op financieel gebied. Door vervanging van riolering zullen de kapitaallasten gaan stijgen, waardoor het tarief voor de rioolheffing gaat stijgen. Een onzekere factor zijn de stresstesten en de klimaatadaptaties, vanwege de mogelijke investeringen die voortvloeien uit de resultaten van de testen.

In 2024 zagen we weer een aantal extreme buien over onze gemeente trekken. Dit heeft veel overlast veroorzaakt in bijvoorbeeld Midlaren en Zeegse. We hebben met de aanwonenden gekeken naar de problematiek en gezamenlijk geconstateerd dat de wateroverlast niet door alleen maatregelen op gemeentegrond te realiseren opgelost kan worden. Er is een bureau ingeschakeld dat de gehele omgeving in kaart heeft gebracht en mogelijk oplossingen heeft aangedragen. Voor de bewustwording is dit een goede oplossing gebleken. We moeten het samen oplossen en ook is de conclusie is dat dit soort buien niet altijd in buizen op te vangen zijn. Dat betekent dat je naar de omgeving kijkt en het water daar naar toe brengt waar het geen schade aanricht. We hebben recentelijk een opdracht uitgezet om de gehele gemeente in kaart te brengen. Overlast is helaas niet te vermijden. Ook onze inwoners kunnen hier hun steentje in bijdragen, door diezelfde steentjes minder aan te brengen dan wel anders aan te brengen. We brengen dit onder de aandacht middels het project "Steenbreek".

We gaan het groenonderhoud blijvend oppakken met de werknemers die eerder bij Alescon in dienst waren en nu via de WPDA in onze eigen onderhoudsteams geplaatst zijn. We geven ze bij Tynaarlo een veilige basis.

Een zorg die we delen met meerderde gemeenten om ons heen, zijn de invasieve exoten, bijvoorbeeld de Japanse duizendknoop. Een lastig te bestrijden exoot die zoveel mogelijk wordt gemaaid met de maai-zuig combinatie. Daar waar de machine niet bij kan wordt er met de hand/bosmaaier gemaaid en afgevoerd. Waar nieuwe kleine plekken ontstaan kunnen we die soms nog weghalen met de kraan. En wij hebben een pilot lopen om de Japanse duizendknoop te lijf te gaan met de stroomlans.

Verder constateren we dat door de aandacht voor de Japanse Duizendknoop de bestrijding van de invasieve bereklauw minder aandacht krijgt. Deze plant zie je steeds vaker in bermen en langs randen van weilanden. Mogelijk ligt een sleutel tot het bestrijden van de processierups in het verhogen van de biodiversiteit.

We kunnen onze gebouwen nog steeds goed onderhouden ondanks prijsstijgingen veroorzaakt door de coronacrisis. Met de aanpassingen van de administratie voortkomend uit de accountantscontrole zijn we ook op dit gebied weer actueel en toekomstbestendig. Aandachtspunt blijft het op peil houden van de structurele dekking van de onderhoudskosten. Het verduurzamingsplan, MJDP, voor ons vastgoed loopt vertraging op door het niet honoreren van de aanvraag voor het aanbrengen van PV-panelen op de gebouwen. Op termijn heeft dit invloed op het halen op tijd behalen van de wettelijke doelstellingen verduurzamen.

9. Grondbeleid

9.1 Algemeen

De paragraaf grondbeleid vormt een vast onderdeel van de begroting en verantwoordingscyclus van de gemeente. In deze paragraaf wordt ingegaan op de wijze waarop de gemeente invulling geeft aan haar te voeren grondbeleid. Het kader voor deze paragraaf vormt de nota grondbeleid tezamen met de wettelijke voorschriften zoals met name opgenomen in het BBV en de Omgevingswet (voorheen Wro). Dit betreffen voornamelijk beleidsregels m.b.t. risicomangement, waarderingsgrondslagen, resultaatbepaling, het instellen dan wel liquideren van complexen.

9.2 Ontwikkelingen woningmarkt en bedrijfshuisvesting

De prijsontwikkeling van de woningen in Noord-Drenthe in het tweede kwartaal is t.o.v. een jaar eerder gestegen met 17,5%. De betaalbaarheid van het wonen staat steeds meer onder druk. 65% van de verkochte woningen lag boven de vraagprijs. (NVM Q2 2024)

De transactieprijs van bestaande koopwoningen in Noord-Drenthe ligt in het tweede kwartaal van 2024 gemiddeld 7 procent hoger vergeleken met een jaar eerder. De gemiddelde verkoopprijs van bestaande woningen bedraagt € 437.000.

De gemiddelde prijs van een nieuwbouwwoning is redelijk stabiel gebleven. Kopers betaalden in het 2^e kwartaal 2024 gemiddeld € 475.000. Een toename van ca. 1,5 procent.

Volgens de NVM is de woningmarkt in het tweede kwartaal volop in beweging. Woningen worden sneller verkocht. De prijzen vliegen omhoog door de krappe markt, goede financierbaarheid, inkomensstijgingen en daarmee het vertrouwen van de consument. Er zijn zorgen over de prijsontwikkeling en betaalbaarheid op de langere termijn bij dit krappe aanbod en grote vraag (voorzitter NVM Q2 2024).

Binnen Tynaarlo zien wij ook een grote vraag naar woningbouw kavels. In de bestaande woningmarkt is sprake van een grotere vraag dan dat er aan aanbod is. Nieuwbouw vult dit gat voor een deel. Particuliere kaveluitgifte wordt in vrijwel alle gevallen overschreven en ook de projectmatige woningbouw kavels worden goed verkocht. Dit geldt zowel voor de grotere uitleggebieden aan de rand van de kerndorpen als voor de diverse inbreidingslocaties daarbinnen.

De interne en externe makelaars van de gemeente verwachten dat deze situatie zich voor Tynaarlo ook in 2025 zal voortzetten maar wel met de kanttekening dat er op dit moment steeds minder kavels beschikbaar en in de verkoop zijn.

Wij richten ons op het toevoegen van 900 woningen in onze gemeente in de periode 2020 tot en met 2030. Daarvoor is het beschikbaar hebben en krijgen van voldoende woningbouw (her)ontwikkellocaties belangrijk.

Begin 2023 is derhalve een Voorkeursrecht gevestigd op de naast elkaar gelegen locaties "Rutgers" en "Van Bergen" in Eelde om deze locatie voor toekomstige woningbouw in te kunnen zetten.

Ook particuliere woningbouw initiatieven zijn belangrijk om aan die ambitie invulling te geven.

Met de vaststelling van de het bestemmingsplan Laarhove en de vrijkomende AB-locaties in Eelde-Paterswolde wordt de komende jaren op de vraag ingespeeld. Er bestaat een vraag naar lokale / regionale bedrijventerrein. Op bedrijventerrein Vriezerbrug is hiervoor nog één (zicht)kavel beschikbaar welke inmiddels is verkocht. Daarnaast hebben wij kavels op het (boven)regionale bedrijventerrein Businesspark Ter Borch.

Voor kantoor-, logistiek- en commercieel vastgoed zijn de bruto aanvangsrendementen het tweede kwartaal van 2024 gelijk gebleven. Verder is er een algemene stijging in vierkante meters opname van kantoorruimten en bedrijfsruimten. Voor de winkelruimten is de opname afgenomen. Daarbij stijgt het aanbod van winkelruimte nog steeds door oplopende leegstand. Dit geldt ook voor bedrijfsruimten. Voor de kantoorruimte is het aanbod aan het stabiliseren. De bouwkosten voor commercieel vastgoed zijn iets harder gestegen ten opzichte van het eerste kwartaal 2024.

De uitspraak op 26 november 2022 van de Hoge Raad in de zaak “Didam” brengt met zich mee dat in principe overheidslichamen de gelegenheid moeten bieden aan alle gegadigden om mee te dingen naar de aankoopmogelijkheden van grondpositie van de gemeente. De Hoge Raad heeft hierop alleen de uitzondering op aangegeven indien op grond van objectieve, toetsbare en redelijke criteria slechts één serieuze gegadigde in aanmerking komt voor de aankoop.

Deze uitspraak brengt met zich mee dat wij ons uitgiftebeleid waar nodig hierop hebben aangepast. Deze uitspraak heeft echter geen consequenties op ons grondprijzenbeleid voor de locatieontwikkelingen, aangezien we bij de verschillende toe te passen methodieken altijd al het uitgangspunt van marktconformiteit hanteren, uitgezonderd de met onze woning corporaties overeengekomen sociale kavelprijzen. Een dergelijke uitzondering behoort nog steeds tot de mogelijkheden.

Wij houden de ontwikkelingen zoals hiervoor beschreven nauwlettend in de gaten. Op dit moment geven deze ontwikkelingen geen aanleiding om de lopende alsook de in voorbereiding zijnde gemeentelijk woningbouwplannen bij te stellen.

Zoals bekend hanteren wij vanwege de aangepaste regelgeving in het BBV nu de RISMAN-methode voor het bepalen van de risico's binnen onze grondexploitaties.

Macro-economische risico's worden afgedekt binnen het weerstandsvermogen en projectgebonden risico's worden in mindering gebracht op de te nemen tussentijdse winstnemingen.

Omdat de belastingdienst een andere rentetoerekening aan grondexploitaties hanteert dan de commissie BBV, heeft de commissie BBV nieuwe belangrijke richtlijnen voorgeschreven.

Deze nieuwe richtlijnen zien toe op rentetoerekening van de omslagrente aan de grondexploitaties en niet meer het gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente naar verhouding van het vreemd vermogen/totaal vermogen. Vanaf 1 januari 2025 moeten we voor de toerekening van rente aan grondexploitaties de omslagrente hanteren.

Sinds december 2018 ligt er een vaststellingsovereenkomst (VSO) voor gemeentelijke grondexploitaties. De VSO ziet op de invulling van de belastingplicht voor de vennootschapsbelasting ten aanzien van grondexploitaties. De inhoud van deze VSO is niet landelijk bekend gemaakt. De VSO geeft handvatten en enkele uitgangspunten bij het berekenen van de openingsbalanswaarde en de berekening van de fiscale jaarwinst. De VSO-methodiek gaat in principe uit van een verdeling van de kosten van het jaarlijkse verloop van de m2 in een project.

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 ingegaan. Deze wet bundelt alle regels op het gebied van RO, bouwen, milieu, water, bodem en lucht, veiligheid, gezondheid en infrastructuur. Onze digitale systemen, werkprocessen en medewerkers hebben we voorbereid op deze wet.

In de loop van de komende jaren vormen we onze bestemmings- en beheersplannen om in het Omgevingsplan. Deze omvorming moet voor 2032 zijn afgerond. De in de Omgevingsvisie vastgelegde ruimtelijke visie en beleidsmatige keuzes worden in de Omgevingsplannen uitgewerkt en juridisch verankerd.

9.3 Grondprijzenbeleid

Marktconformiteit is het uniforme uitgangspunt bij het bepalen van (grond)prijzen. Veelal bepalen wij dit aan de hand van advisering waarin de residuele berekeningsmethode is toegepast. De uitgifteprijsberekeningen worden direct voorafgaand aan de daadwerkelijke uitgifte toegepast.

Voor sociale huurwoning kavels voor onze corporaties houden we rekening met het feit dat de woningen langjarig als huurwoning worden ingezet en hebben wij afspraken gemaakt voor een vaste grondprijs met CPI-index per sociale huurwoning welke uitkwam op € 20.500 per 1-1-2023. Per 1-1-2024 was deze prijs € 21.249,-.

Ook voor zogenoemd “snippergroen” (voor particuliere tuinuitbreiding) en voor kavels binnen een ontwikkellocatie bestemd voor realisatie van gemeentelijk maatschappelijk vastgoed, wordt een uitzondering op het principe van marktconformiteit gemaakt. Voor snippergroen geldt, bijzondere omstandigheden daargelaten, een vaste verkoopprijs van € 50,- per m². Voor grond voor maatschappelijk vastgoed binnen een grondexploitatie wordt uitgegaan van € 110,- per m² excl. BTW).

9.4 Voortgang beleidsuitvoering

Ook in 2024 is er een groot aantal bouwplan initiatieven (verzoeken voor de bouw van een of meer woningen) ingediend, wij gaan er dan ook van uit dat ook in 2025 dit het geval zal zijn. Elk verzoek wordt getoetst aan de uitgangspunten van Ruimtelijk Beleid zoals o.a. opgenomen in de Omgevingsvisie, Woonvisie, etc.

Bij de beoordeling van deze verzoeken zijn meerdere vakdisciplines betrokken. De behandeltermijnen hiervan blijven onder druk staan o.a. omdat de inzet van diezelfde disciplines ook benodigd is voor de gemeentelijke ruimtelijke plannen zoals woonwijkontwikkeling en centrumplannen. Ook vraagt de inmiddels inwerking getreden Omgevingswet per 1 januari 2024 en daarmee de overgang van het opstellen van een bestemmingsplan naar een Omgevingsplan naar verwachting in de beginfase meer capaciteitsinzet.

Wij verwachten dan ook dat wij ook komend jaar nadere afwegingen moeten maken qua prioritering en planning van (o.a. woningbouw) projecten en bouwplan initiatieven waarbij wij, naast ons collegeprogramma ook het nieuwe ruimtelijk kader van de Omgevingsvisie, de Woonvisie en de Regionale Woondeal als hulpmiddel voor die afweging zullen inzetten.

De komende periode gaan we in ieder geval verder vorm en inhoud geven aan o.a. de centrumontwikkeling Zuidlaren, planrealisatie Laarhove, planuitwerking locaties De Kooi en Bladergroenschool, en planrealisatie Vries Zuid en Ter Borch.

9.5 Boekwaardes

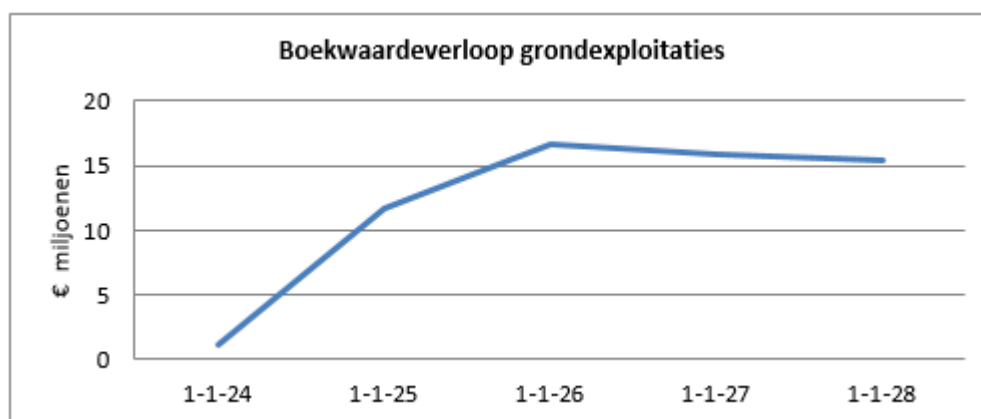
De totale boekwaarde op 1 januari 2024 van alle locatieontwikkelingen (inclusief bedrijventerreinen) is ruim € 1,23 miljoen. Dit is de boekwaarde waarbij is rekening gehouden met de winstnemingen welke zijn verantwoord in de jaarrekening 2023 en de verwachte winstnemingen vanaf 2024. Op basis van de geactualiseerde grondexploitaties per 1 januari 2024 zijn de verwachte winstnemingen vanaf 2024 becijferd op ca. € 4,33 miljoen.

In onderstaande tabel treft u de weergave de boekwaarde en het verwachte verloop daarvan aan.

Overige materiele vaste activa	Boekwaarde 1 januari 2024	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2025	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2026	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2027	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2028
Verspreide Gronden	307.380	276.642	248.978	224.080	201.672
Vriezerbrug Zuid	1.903.299	1.903.299	1.903.299	1.903.299	1.903.299
Loopstukken fase 2	197.709	197.709	197.709	197.709	197.709
Tienelswolde	86.800	86.800	86.800	86.800	86.800
Prins Bernhardhoeve vm erfpachtgronden	375.048	375.048	375.048	375.048	375.048
Aankoop gronden Leyten	3.984.671	467.672	467.672	467.672	467.672
Goudenregenlaan	38.363	38.363	38.363	38.363	38.363
Broekveldt	26.407	26.407	26.407	26.407	26.407
Percelen Brongebied	270.066	270.066	270.066	270.066	270.066
Dagmavo Paterswolde	-34.026	-34.026	-34.026	-34.026	-34.026
Gronden De Bronnen	1.322.193	1.322.193	1.322.193	1.322.193	1.322.193
Totaal	8.477.910	4.930.173	4.902.509	4.877.611	4.855.203

Projecten in exploitatie	Boekwaarde 1 januari 2024	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2025	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2026	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2027	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2028
Ter Borch	-2.991.750	683.783	98.440	12.366	-45.236
Business Park Ter Borch	3.721.354	3.625.964	3.473.108	3.962.802	4.122.802
Vriezerbrug bedrijventerrein	893.167	581.506	269.933	-38.441	0
Vries Zuid	-1.135.373	-1.711.869	-1.589.068	-1.154.030	-644.671
Laarhove	742.181	8.568.181	14.371.181	13.138.181	11.967.181
Totaal	1.229.579	11.747.565	16.623.594	15.920.878	15.400.076

Zoals blijkt uit onderstaande grafiek, laat de totale boekwaarde van de projecten in exploitatie de komende jaren een stijgende lijn zien. Dit komt met name door de investeringen in Laarhove.

Op de balans wordt de boekwaarde van de grondexploitaties als volgt onderverdeeld:

Bouwgrond in exploitatie (BIE): € 1.229.579 – vlottende activa/voorraden

Zie bovenstaande tabel onder projecten in exploitatie voor een specificatie van dit bedrag. Om geen vertekend beeld te creëren is de boekwaarde van Laarhove hierin opgenomen. Halverwege het jaar is de grondexploitatie vastgesteld waardoor deze boekwaarde in eerste instantie nog onder de voorbereidingskosten (immateriële vaste activa) waren opgenomen.

Grondexploitaties in voorbereiding (voormalige NIEGG) € 8.477.910 – materiele vaste activa

Zie bovenstaande tabel onder overige materiele vaste activa voor een specificatie van dit bedrag.

Vorbereidingskosten € 912.155 – immateriële vaste activa

Het totaal geactiveerde bedrag onder immateriële vaste activa (vorbereidingskosten en kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor het centrum Zuidlaren, PBH-voorzijde en overige vrijgekomen locaties per ultimo 2023 is € 696.891. Per medio augustus is deze boekwaarde toegenomen met ruim € 215.000 waardoor de boekwaarde medio augustus 2024 ca. € 0,91 miljoen is.

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 1-1-2024	Uitgaven tot medio augustus 2024	Ontvangen subsidie	Boekwaarde medio augustus 2024
Kosten onderzoek en ontwikkeling Centrumvisie Zuidlaren	143.363	69.685		213.048
PBH-voorzijde	464.931	129.331		594.262
Overige vrijgekomen locaties	88.597	16.248		104.845
totaal	696.891	215.264	0	912.155

Ook de komende jaren zal de aandacht binnen het grondbeleid zich blijven richten op realisatie van de in de woningbouwmonitor en in de Verstedelijingsstrategie voor de komende jaren opgenomen ontwikkellocaties.

Speerpunten voor het grondbeleid zijn:

- Het bewaken en tijdig bijstellen van lopende grondexploitaties gericht op het bereiken van de voor de onderscheiden locatieontwikkelingen vastgestelde beleidsdoelen en het beoogde en/of vastgestelde financiële eindresultaat;
- Implementeren en toepassen uitgangspunten gemeentelijke Woonvisie, regionale Woondeal en Omgevingsvisie;
- Actualisatie Nota Grondbeleid en Nota Grondinventarisatie
- Voortgang in de planvorming en realisatie voor nieuwbouw en herontwikkeling van vrijkomende locaties zoals De kooi en Bladergroenschool
- Het komen tot realisatie van het woningbouwplan Laarhove op basis van het in 2024 vastgestelde bestemmingsplan;
- Het op basis van de raadsbesluitvorming van 31 oktober 2023 (vaststelling Stedenbouwkundig plan voorzijde PBH) starten van twee procedures (voor de twee gebouwen met supermarkt en appartementen en voor het overig deel van de voorzijde) voor ontwikkeling van het complex voorzijde PBH;
- Intake en begeleiding van niet gemeentelijke bouwplaninitiatieven;
- Verdere uitvoering van de belastingplicht voor de VPB;
- Het op basis van de kernwaarden van het Masterplan Centrum Eelde opstellen van een Stedenbouwkundig Plan voor het centrum van Eelde.

9.6 Financiële stand

De financiële vertaling van een locatieontwikkeling in exploitatie vindt plaats in een grondexploitatie. Aan de hand van de actuele inzichten omtrent de van toepassing zijnde beleids- en overige kaders en de diverse planonderdelen worden berekeningen en prognoses opgesteld en uitgevoerd en verwerkt in een grondexploitatie. Uiteindelijk wordt de financiële stand inzichtelijk gemaakt via een berekende eindwaarde en contante waarde. Op deze wijze wordt voldaan aan het Besluit Begroting en Verantwoording vereisten over de informatievoorziening grondbeleid.

Ten minste eenmaal per jaar vindt deze actualisatie plaats.

Het beeld van de huidige actieve grondexploitaties per 1 januari 2024 is als volgt.

- Uit de winstgevende exploitaties wordt aan het einde van de looptijd van deze exploitaties een positief resultaat van ca. € 4,83 miljoen op contante waarde verwacht. Dit bedrag zal via tussentijdse winstnemingen voor verdere bestemming in aanmerking komen.
- Daarnaast voorzien we in de grondexploitatie van Laarhove een tekort van € 2,88 miljoen op contante waarde. Voor dit tekort is een voorziening gevormd. Doordat de aangekochte gronden nu worden opgenomen in de grondexploitatie valt de eerder hiervoor gevormde voorziening vrij voor een bedrag van € 2,55 miljoen.

De eerstvolgende actualisatie van de grondexploitaties krijgt in het eerste kwartaal 2025 zijn beslag en zal dan voorafgaand aan de jaarrekening ter besluitvorming aan uw raad worden voorgelegd.

9.7 Centrumontwikkelingen

In dergelijke projecten is veelal sprake van meer kosten dan opbrengsten voor de planrealisatoren. Hierdoor kunnen niet alle door de gemeente ten behoeve van deze bouwplannen gemoeide kosten op de realisatoren van het bouwplan c.q. de eigenaren in het ontwikkelgebied worden verhaald, dan wel kan er sprake zijn van een negatieve grondexploitatie

Ook is er sprake van gewenste en noodzakelijke investeringen in het openbaar gebied die, omdat ook anderen daarvan profiteren, en e.e.a. ook ten behoeve van het algemeen maatschappelijk nut is, lang niet volledig aan de bouwplaninitiator kunnen worden toegerekend.

Naast de mogelijk beschikbare subsidies is een gemeentelijke investeringsbijdrage in centrumgebiedsontwikkelingen vaak onontkoombaar.

De eerste grove berekeningen voor implementatie van de hoofdlijnen van het Masterplan Centrum Eelde bevestigen dit. Bij de verdere ruimtelijke uitwerking daarvan in een stedenbouwkundig plan kunnen natuurlijk nog wel keuzes worden gemaakt die de hoogte van het tekort verminderen.

Op basis van het op 31 oktober 2023 door de raad vastgestelde Stedenbouwkundig plan voorzijde PBH zal een omgevingsvergunning procedure worden gestart voor de voorzijde PBH, waarbij voor de twee gebouwen voor de supermarkten en daar boven de appartementen een, op de in 2024 gestarte tender-procedure gebaseerde aparte BOPA procedure worden gestart.

De planvorming (incl. bijbehorende SSK-raming) voor de herinrichting van het openbaar gebied in het centrum van Zuidlaren wordt in Q4 2024 afgerond. Uitvoering hiervan kan, na besluitvorming door de gemeenteraad in 2025 starten.

Voor het centrum van Eelde zullen wij op basis van de kernwaarden uit het Masterplan Eelde (en de uitkomst van diverse te starten onderzoeken) in 2025 een stedenbouwkundig plan Centrum Eelde opstellen. Hierin zullen de nieuwe ruimtelijke kaders voor bouwplan(initiatieven) en -ontwikkelingen en de openbare ruimte in het centrum van Eelde worden opgenomen. Zoals hiervoor al aangestipt is de verwachting hierbij dat, vanwege voorziene (vastgoedexploitatie) tekorten, de gemeente een actieve (financiële) bijdrage moet gaan leveren om te komen tot daadwerkelijke realisatie van binnen de nieuwe ruimtelijke kaders passende plannen.

9.8 Verwachte inkomsten en uitgaven grondexploitaties

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het onderhanden werk van de gronden in exploitatie exclusief eventuele toekomstige winstnemingen. In de tabel is onderscheid gemaakt tussen woningbouwlocaties en bedrijventerreinen.

	Boekwaarde 01-01-2024	Inkomsten 2024	Uitgaven 2024	Boekwaarde 31-12-2024	Inkomsten 2025	Uitgaven 2025	Boekwaarde 31-12-2025
Ter Borch	-2.991.750	1.080.000	3.876.792	-194.958	2.130.000	1.037.590	-1.287.368
Laarhove	742.181	0	7.826.000	8.568.181	0	5.803.000	14.371.181
Vries Zuid	-1.135.373	733.284	231.017	-1.637.640	1.001.649	600.348	-2.038.941
subtotaal	-3.384.942	1.813.284	11.933.809	6.735.583	3.131.649	7.440.938	11.044.872
Vriezerbrug Bedrijventerrein	893.167	507.015	35.273	421.425	507.015	28.452	-57.138
Business Park Ter Borch	3.721.354	1.400.000	1.441.307	3.762.661	1.560.000	1.600.248	3.802.909
subtotaal	4.614.521	1.907.015	1.476.580	4.184.086	2.067.015	1.628.700	3.745.771
Totaal	1.229.579	3.720.299	13.410.389	10.919.669	5.198.664	9.069.638	14.790.643

Bovengenoemde geraamde inkomsten en uitgaven zijn gebaseerd op gespecificeerde ramingen zoals opgenomen in de op 9 juli 2024 en 16 juli 2024 door uw raad vastgestelde grondexploitaties.

Voor eventuele af te waarderen of afgewaardeerde gronden wordt/is een voorziening "afwaardering gronden" gevormd. Eventuele verliezen worden afgeboekt ten laste van de in de Algemene Reserve Calamiteiten (Arca). Echter, hiervan is op dit moment geen sprake.

In onderstaand overzicht worden de verwachte kosten en opbrengsten vanaf het jaar 2025 weergegeven. De laatste twee kolommen geven het verwachte resultaat weer aan het einde van de looptijd van het project. Deze gegevens zijn gebaseerd op de grondexploitaties per 1 januari 2024.

	Raming kosten vanaf 2025	Raming opbrengsten vanaf 2025	Eindwaarde 2024*	Netto Contante Waarde 2024*
Ter Borch	3.450.865	5.886.037	3.235.214	3.027.878
Laarhove	19.693.000	24.681.000	-3.580.638	-2.879.775
Vries Zuid	2.183.793	1.690.163	1.262.465	1.181.557
subtotaal	25.327.658	32.257.200	917.041	1.329.660
Vriezerbrug Bedrijventerrein	29.031	507.015	25.031	24.216
Business Park Ter Borch	12.886.540	17.382.051	671.896	608.894
subtotaal	12.915.571	17.889.066	696.927	633.110
Totaal	38.243.229	50.146.266	1.613.968	1.962.770

In de genoemde eindwaarden en netto contante waarden is nog geen rekening gehouden met de verwachte winstnemingen vanaf het jaar 2023.

9.9 Niet in exploitatie genomen (bouw)grond (NIEGG)

Deze gronden zijn meestal anticiperend of strategisch aangekocht. Er is dan nog geen grondexploitatie, maar de verwachting is wel dat de grond dient voor bebouwinguitbreiding. Voor deze grond moet een reëel en stellig voornemen bestaan dat deze in de nabije toekomst wordt bebouwd. Deze verwachting moet zijn gebaseerd op een raadsbesluit. In dit besluit dient de raad inhoud te hebben gegeven aan ambitie en planperiode. NIEGG bevindt zich dan als het ware op de startlijn van de “vervaardigingsfase” vanwege de intenties met de grond.

Vanaf 1 januari 2016 komt de balanscategorie “niet in exploitatie genomen bouwgronden” niet meer voor in het BBV (Besluit Begroten en Verantwoorden). Dit betekent de gemeente deze gronden heeft moeten herrubriceren van de voorraden naar terreinen en gronden bij de materiele vaste activa.

Materiele vaste activa hebben als waarderingsgrondslag verkrijgingsprijs of duurzaam lagere marktwaarde. Inmiddels hebben alle gronden een marktwaardetoets ondergaan en zijn alle gronden gewaardeerd tegen de geldende bestemming of marktwaarde.

Deze nieuwe rubricering heeft tevens tot gevolg dat het met ingang van 1 januari 2016 niet meer is toegestaan om rente of overige kosten toe te rekenen aan deze gronden.

Eventuele voorbereidingskosten voor toekomstige grondexploitaties (bijvoorbeeld kosten van onderzoek en ontwikkeling) mogen onder voorwaarden worden geactiveerd onder de immateriële vaste activa zoals het geval is bij de centrumontwikkeling Zuidlaren (PBH-terrein).

Van de nog niet in exploitatie genomen gronden, nu strategische gronden (MVA) is de gemiddelde boekwaarde per m² als volgt.

Project	Boekwaarde per m ²
Verspreide Gronden	1,73
Vriezerbrug Zuid	4,25
Loopstukken fase 2	3,60
Tienelswolde	3,60
Prins Bernhardhoeve vm erfpacht gronden	22,73
Aankoop gronden Leyten	22,63
Broekveldt	3,60
Percelen Brongebied	2,30
Gronden De Bronnen	4,25

10. Bedrijfsvoering

Wij informeren u in deze paragraaf over de ontwikkelingen in de bedrijfsvoering van de gemeentelijke organisatie.

Organisatieontwikkeling

Zoals in voorgaande begrotingen gemeld, zijn we continu bezig onze organisatie te ontwikkelen om goed in te spelen op ontwikkelingen, kansen en bedreigingen in en voor onze samenleving en daarmee die samenleving nog beter te bedienen. Onze dienstverlening is gericht op onze inwoners, ondernemers en instellingen. Daarnaast willen we in een toenemend krappe arbeidsmarkt een aantrekkelijk werkgever zijn. Om de samenleving goed te bedienen en tegelijkertijd aantrekkelijk te zijn als werkgever is het van belang de verantwoordelijkheden laag in de organisatie te beleggen en de regelruimte voor medewerkers te verruimen. Het vergroot onze slagvaardigheid en het gevoel medewerkers ook daadwerkelijk bij te kunnen dragen aan de samenleving. Dit is één van de belangrijkste uitgangspunten voor de ontwikkeling van de organisatie.

Na besluitvorming over een nieuw organisatieplan en het inrichten van een nieuwe organisatiestructuur in 2022 zijn in 2023 en 2024 de eerste positieve effecten daarvan duidelijk geworden. Aan de uitwerking van het organisatieplan ligt een implementatieplan ten grondslag met 22 projecten. Deze projecten zijn ingedeeld in drie categorieën. Allereerst is er de categorie 'Implementatie Organisatiestructuur'. Deze categorie bestaat uit acties waarmee de gewenste structuur in de organisatie wordt ingevoerd. De tweede categorie is de 'Actielijst Goed Werkgeverschap', deze categorie bevat projecten die tezamen duidelijk maken hoe we willen werken. De derde categorie uit het implementatieplan is de 'Werklijst Gewoon Dóen', zoals de naam aangeeft bestaat deze categorie uit een verzameling acties en kleinere projecten die noodzakelijk zijn. Van het implementatieplan zijn inmiddels 11 projecten afgerond en de andere 11 in verschillende fasen van uitvoering.

Maar daarmee zijn we er niet. Het ontwikkelen van de organisatie is geen afvinkproces, maar een continu proces. Gaandeweg zijn er nieuwe opgaven geconcretiseerd en opgepakt die het beste zijn te categoriseren als 'Verdere professionalisering'. Dit professionaliseren doen we op tal van terreinen, hoewel niet alles tegelijk kan en de ambities vaak hoger zijn dan de beschikbare tijd. Toch, slechts, een aantal voorbeelden: We zijn begonnen met organisatiejaarplannen en een strategisch personeelsplan (SPP), zodat we nog scherper krijgen welk werk er het volgende jaar ligt en welk personeel daarvoor nodig is. Daarnaast trekken we de begroting financieel strak, zoals besproken in de raadsvergadering van 16 juli 2024. Maar tegelijkertijd zijn we bezig het begrotingsdocument zelf opnieuw op te zetten, zodat duidelijker wordt aan welke maatschappelijke doelen de gemeente wil werken en de begroting weer echt de ruggengraat wordt van onze bedrijfsvoering. Ook staan er acties op stapel om verdere professionalisering aan te brengen in de HR-gesprekkencyclus, projectmatig werken, kennis van procedures, opdrachtgeverschap, afspraak=afpraak en dienstverlening.

Externe ontwikkelingen

Terwijl intern gewerkt wordt aan het optimaal laten functioneren van de gemeentelijke organisatie, volgen extern de ontwikkelingen waarmee we geconfronteerd worden zich in rap tempo op. Na de Coronapandemie kwam de opvang van Oekraïense vluchtelingen, direct gevolgd door de bredere asielproblematiek, de oplopende inflatie, woningnood en Nij Begun. Tegelijkertijd komen er vanuit de rijksoverheid voortdurend nieuwe taken en wetten op de gemeenten af. Slechts enkele voorbeelden die (ook) dit jaar onze inzet zullen vragen, zijn: de Wet open overheid (Woo), extra Wmo-, veiligheids- en milieutaken, extra ICT-eisen, de Wet politiegegevens (Wpg), de rechtmatigheidsverantwoording en de invoering van de Omgevingswet. Naast deze inhoudelijke ontwikkelingen merken we als gemeente steeds meer dat de nieuwe verhouding tussen overheid en inwoners een ander soort inzet en soms ook meer inzet van onze medewerkers vraagt. Waar ooit het aanleggen van een weg of het onderhoud van het gemeentelijk groen puur technische taken waren, zijn dit nu onderwerpen waarover inwoners graag mee willen praten en denken. Een verandering die past in de tijd en past bij de visie van het college, maar aanpassing vraagt van medewerkers die soms al decennialang anders gewend zijn. Bij projecten op het terrein van de ruimtelijke ordening is ook al langere tijd een ontwikkeling gaande op dit gebied. Waar eerder de interactie met inwoners vooral verliep via formele juridische lijnen zoals zienswijzenprocedures, werken we nu steeds meer met informelere participatieve vormen. Ook deze ontwikkeling vraagt aanpassingen van onze medewerkers.

Tot slot hebben we als gemeente een weg te vinden in een sterk veranderende markt. Zowel de arbeidsmarkt als de grotere markt van vraag en aanbod van diensten en goederen staan zwaar onder druk. Dit leidt tot grote kostenstijgingen die op allerlei manieren onze bedrijfsvoering raken. Maar daarnaast kunnen sommige ambities, ook wanneer voldoende geld beschikbaar is, simpelweg niet of niet volgens planning worden uitgevoerd door gebrek aan materialen of mensen. Al met al is de gemeentelijke organisatie genoodzaakt vaker haar grenzen aan te geven, ook richting haar eigen bestuurlijk opdrachtgevers raad en college.

Wat betreft de arbeidsmarkt nemen de zorgen alleen maar toe. Op dit moment lukt het gemeente Tynaarlo nog relatief goed om vacatures gevuld en het werk georganiseerd te krijgen. Maar de vooruitzichten zijn somber. Onder andere de Drentse kring van gemeentesecretarissen heeft de handschoen opgepakt om de gemeenten voor te bereiden op wat misschien wel het nieuwe normaal wordt, want de cijfers wijzen niet op tijdelijke krapte, maar juist op een permanent andere arbeidsmarkt. Dat maakt dat alleen grenzen aangeven uiteindelijk niet meer genoeg zal zijn, er moet nagedacht worden over wezenlijke aanpassingen in de bedrijfsvoering van gemeenten.

Uw persoonlijke ambtenaar

We willen deze paragraaf bedrijfsvoering, na de vorige alinea, toch positief en met trots afsluiten. We hebben al eerder de pilot 'Uw persoonlijke ambtenaar' (voorheen: Eigen Ambtenaar) bij u aangekondigd. Helaas heeft de voorbereiding van deze pilot door een samenloop van omstandigheden een jaar stil gelegen. Maar inmiddels is de voorbereiding met volle energie weer opgepakt in het najaar van 2024 en is de planning dat deze pilot op 1 januari 2025 kan starten. De persoonlijke ambtenaar is een medewerker die bij loting wordt toegewezen aan een aantal adressen in de gemeente. De bewoners van die adressen worden hierover geïnformeerd en mogen deze medewerker vervolgens gebruiken als hun 'persoonlijk' aanspreekpunt binnen de gemeente wanneer zij zelf ergens niet uit komen.

11. Wet Open Overheid

Wet open overheid (Woo)

Met de invoering van de Woo wordt het op termijn verplicht om gemeentelijke documenten in 11 categorieën tijdig en actief openbaar te maken. Om dit mogelijk te maken, verplicht de Woo dat de informatiehuishouding op orde wordt gebracht en dat digitale overheidsinformatie duurzaam toegankelijk wordt gemaakt en blijft.

Om de Woo succesvol bij de gemeente Tynaarlo te implementeren, is gekozen voor een projectmatige aanpak waarbij de werkzaamheden over een langere periode worden gespreid. Het doel is om uiterlijk in 2029 een transparante en open gemeente Tynaarlo te realiseren. Hiervoor moeten concrete oplossingen worden gevonden voor drie belangrijke thema's:

1. Informatiehuishouding op orde
2. Actief openbaar maken
3. Duurzame toegankelijkheid

Deze drie thema's zijn nauw met elkaar verbonden en moeten dan ook als zodanig worden aangepakt. Actieve openbaarmaking is immers alleen mogelijk wanneer de documenten duurzaam toegankelijk zijn en de informatiehuishouding op orde is.

Nr.	Documenten	Status
1.	Wet- en regelgeving	Beschikbaar op Overheid.nl
2.	Organisatiegegevens	Beschikbaar op de website Tynaarlo
3.	Raadsstukken	Beschikbaar op de website Tynaarlo (Gemeenteraad)
4.	Bestuursstukken	Beschikbaar op de website Tynaarlo (college B&W)
5.	Stukken van adviescolleges	In ontwikkeling
6.	Convenanten	In ontwikkeling
7.	Jaarplannen en – verslagen	In ontwikkeling – website Tynaarlo (Gemeenteraad)
8.	Woo-verzoeken	Beschikbaar op de website Tynaarlo
9.	Onderzoeken	In ontwikkeling
10.	Beschikkingen	Beschikbaar op Overheid.nl
11.	Klachten	In ontwikkeling

De wet verplicht de gemeente Tynaarlo om documenten in elf categorieën (gefaseerd) actief openbaar te maken. De Woo bepaalt dat deze openbaarmaking elektronisch moet plaatsvinden: "Op een algemeen toegankelijke wijze door middel van een door Onze Minister in stand gehouden digitale infrastructuur." Het Ministerie van BZK zou hiervoor oorspronkelijk een systeem ontwikkelen (PLOOI), maar de ontwikkeling hiervan is voor onbepaalde tijd uitgesteld. Voor de gemeente Tynaarlo betekent dit dat documenten uit de betreffende categorieën voorlopig via de gemeentelijke website openbaar worden gemaakt.

Aangezien PLOOI voor onbepaalde periode is uitgesteld, heeft op advies van het Adviescollege ICT-toetsing, de minister van BZK gekozen voor een eenvoudiger en snellere oplossing: een verwijsindex, de 'Woo-index', met zoekfunctie. De Woo-index verwijst naar documentcollecties die door bestuursorganen, waaronder de gemeente Tynaarlo, op internet zijn gepubliceerd. De zoekfunctie, waarmee gebruikers binnen deze documentcollecties kunnen zoeken, wordt beschikbaar gesteld via overheid.nl. De Woo-index en de zoekfunctie worden ontwikkeld door KOOP (Kennis- en Exploitatiecentrum Officiële Overheidspublicaties).

Om toegang tot de Woo-index en het invoeren van gegevens te waarborgen, moet de gemeente Tynaarlo een Woo-redacteur aanstellen. De Woo-redacteur is verantwoordelijk voor het registreren van de URLs in het Register Openbare Overheidsinformatie (ROO) ten behoeve van de Woo-index. Het is aan de organisatie zelf om te zorgen voor de volledigheid, juistheid en actualiteit van de geregistreerde gegevens.

De Woo verplicht gemeenten om hun informatiehuishouding goed te organiseren en te beheren. De verplichting uit de Archiefwet om documenten in een goede, geordende en toegankelijke staat te bewaren, wordt in de Woo benadrukt. Het op orde brengen van deze informatiehuishouding is een complex en tijdsintensief proces.

Vanaf 1 november 2024 moeten de eerste vijf informatiecategorieën van de Wet open overheid verplicht openbaar worden gemaakt. Voor gemeenten betreft dit de volgende categorieën:

- Wetten en algemeen verbindende voorschriften (art. 3.3, eerste lid, onderdeel a);
- Overige besluiten van algemene strekking (art. 3.3, eerste lid, onderdeel b);
- Organisatie en werkwijze (art. 3.3, eerste lid, onderdeel d);
- Bereikbaarheidsgegevens (art. 3.3, eerste lid, onderdeel e);
- Vergaderstukken van de Staten-Generaal (art. 3.3, tweede lid, onderdeel b) - (niet van toepassing op gemeenten).

Deze verplichting vraagt, net als voor de andere categorieën, om een zorgvuldige voorbereiding en mogelijk aanpassing van de huidige werkwijzen binnen de gemeente Tynaarlo. Om alle te publiceren documenten geschikt te maken voor openbaarmaking, is het noodzakelijk om aandacht te hebben en te houden voor het inrichten van het proces dat dit ondersteunt. Dit betekent dat er aanpassingen nodig zijn in de uitvoering van werkprocessen, specifiek op het gebied van het structureren en publiceren van informatie, om te voldoen aan de eisen van verplichte openbaarheid.

Contactpersoon / Woo-verzoeken

De Woo vereist dat de gemeente een contactpersoon aanwijst. Het college heeft besloten de medewerkers van het team Juridische Zaken als contactpersonen voor de Woo aan te wijzen.

Binnen de afdeling Juridische Zaken worden de ontvangen Woo-verzoeken gecoördineerd en afgehandeld. In 2024 zijn, op het moment van het opstellen van deze paragraaf, 81 Woo-verzoeken afgehandeld, waarvan vrijwel alle binnen de wettelijke termijn. Ter vergelijking: in 2023 werden door het team Juridische Zaken in totaal 46 Woo-verzoeken afgehandeld. Het aanzienlijk hogere aantal verzoeken in 2024 heeft een grote impact gehad op de organisatie. Het verzamelen van alle benodigde documentatie om aan de verzoeken te voldoen, legde een zware druk op het functioneren van verschillende afdelingen. Dit benadrukt de noodzaak om het proces rondom het geschikt maken van documenten voor openbaarmaking verder te optimaliseren.

De bijna verdubbeling van het aantal Woo-verzoeken in 2024 is vooral het gevolg van de plannen voor de vestiging van een WvA in Vries. In 2024 is er één beroepszaak gestart vanwege het niet tijdig beslissen op een Woo-verzoek met betrekking tot de WvA in Vries, en er is één bezwaarprocedure geweest waarbij het besluit ongegrond werd verklaard.

Anonimiseren van documenten

De Woo bevat weigeringsgronden die bepalen of informatie niet openbaar gemaakt mag worden (absolute weigeringsgronden) of kan worden (relatieve weigeringsgronden). Voor het toepassen van deze weigeringsgronden wordt inmiddels binnen de organisatie gebruikgemaakt van een anonimiseringssoftware. Bij het anonimiseren van documenten worden namen, woorden, zinnen en/of alinea's per document aangepast en per document een legenda opgesteld. Ondanks de anonimiseringssoftware moeten tekstgedeelten die geen persoonsgegevens zijn, maar waarop weigeringsgronden van toepassing zijn, apart beoordeeld en handmatig geanonimiseerd worden.

In het besluit moet worden gemotiveerd waarom bepaalde woorden, zinnen en/of alinea's zijn geanonimiseerd. Daarnaast moet ook worden toegelicht waarom bepaalde tekstgedeelten, zelfs zonder persoonsgegevens, niet openbaar gemaakt kunnen worden (dubbele motivering).

Mindset ambtenaren en bestuurders

De Woo streeft naar een cultuurverandering waarbij transparantie centraal staat. Transparantie is essentieel in een democratie, omdat het burgers in staat stelt de overheid te controleren.

Ook persoonlijke beleidsopvattingen zijn in principe openbaar, mits het gaat om feitelijkheden en niet tot individuele personen herleidbaar zijn. Het label 'vertrouwelijk' op een document betekent niet automatisch dat het document niet openbaar mag worden gemaakt.

Het blijft daarom belangrijk om de bewustwording bij ambtenaren en bestuurders te vergroten over de openbaarmaking van documenten. Dit geldt niet alleen voor de documenten zelf, maar ook voor de manier van onderlinge communicatie en de communicatie naar personen buiten de organisatie.

De bewustwording wordt bijvoorbeeld vergroot door tijdens de training 'Hoe werkt de gemeente' specifiek aandacht te besteden aan de Woo en de impact die deze wet heeft op medewerkers en de organisatie. Daarnaast wordt de verantwoordelijkheid voor de afhandeling van een Woo-verzoek gelegd bij de desbetreffende afdeling, ambtenaar of bestuurder. Op deze manier raakt de hele organisatie steeds beter vertrouwd met de Woo.

Financiële details

12. Meerjarenbegroting + balans meerjarig

	2025			2026			2027			2028		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0: Bestuur en ondersteuning	1.320	3.304	-1.984	1.330	2.868	-1.538	1.340	2.825	-1.485	1.350	3.039	-1.689
1: Veiligheid	335	3.598	-3.263	335	3.663	-3.328	335	3.820	-3.485	32	3.612	-3.580
2: Verkeer en vervoer en waterstaat	88	5.228	-5.140	90	5.291	-5.201	91	5.638	-5.547	93	5.769	-5.676
3: Economie	2.316	3.262	-946	2.316	3.283	-967	2.316	3.138	-822	2.316	3.161	-845
4: Onderwijs	400	5.890	-5.489	401	6.323	-5.922	402	6.343	-5.941	404	6.220	-5.816
5: Sport, cultuur en recreatie	1.007	10.410	-9.403	1.003	10.632	-9.629	878	10.881	-10.002	896	11.066	-10.170
6: Sociaal domein	12.103	40.022	-27.919	7.996	38.632	-30.636	8.009	39.279	-31.270	8.022	39.880	-31.858
7: Volksgezondheid en milieu	8.852	11.270	-2.418	9.622	12.233	-2.611	10.129	12.783	-2.654	10.351	12.846	-2.495
8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	4.155	7.411	-3.256	4.025	6.580	-2.555	4.026	6.641	-2.615	4.026	6.584	-2.558
Algemene dekkingsmiddelen	72.334	1.979	70.355	71.958	3.072	68.886	74.164	3.911	70.253	76.480	3.839	72.641
Overhead	1.194	15.705	-14.511	1.225	21.760	-20.536	1.256	16.536	-15.279	1.288	17.356	-16.068
Heffing VPB	0	69	-69	0	70	-70	0	72	-72	0	74	-74
Bedrag onvoorzien	0	34	-34	0	34	-34	0	34	-34	0	35	-35
Saldo van baten en lasten	104.103	108.181	-4.078	100.300	114.442	-14.142	102.947	111.902	-8.955	105.257	113.481	-8.224
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	6.945	1.530	5.415	10.982	1.773	9.208	3.912	1.968	1.944	2.587	2.206	381
Resultaat			1.337			-4.934			-7.011			-7.843

Toelichting meerjarenraming

In dit hoofdstuk presenteren we de financiële begroting 2025-2028. Daarbij gaan we in op de financiële kaders van de begroting, de geprognostiseerde balans en het EMU-saldo.

Baten en lasten

Een overzicht van de baten en lasten per hoofdstuk en taakveld vindt u in hoofdstuk 3 van deze begroting.

Overzicht van incidentele baten en lasten

In de begroting zijn naast structurele gelden ook incidentele gelden opgenomen.

In het hoofdstuk Incidentele baten en lasten in deze begroting staat een overzicht van de incidentele baten en lasten uit de begroting 2025 inclusief de meerjarenraming.

De uitgangspunten waarop de ramingen zijn gebaseerd

Algemeen

De basis voor de begroting is vastgesteld beleid. Dit zijn de vastgestelde begroting 2024, de voortgangsrapportage 2024 en alle structurele effecten uit besluitvorming door de raad tot en met 31 juli 2024. Voor de prijsindex en de index op de loonkosten is aangesloten bij de september-circulaire. De waarderingsgrondslagen voor activa en passiva zijn ongewijzigd en conform de grondslagen zoals die in de jaarrekening 2023 zijn gehanteerd.

De volgende algemene uitgangspunten worden gehanteerd:

- Incidentele mee- en tegenvallers die gedurende het jaar kunnen ontstaan en die geen directe bestemming hebben voegen we toe, of onttrekken we aan de Algemene Reserve Grote Investeringen (Argi);
- Geen nieuw beleid zonder financiële dekking, waarbij structurele lasten worden gedekt door structurele baten;
- Er is sprake van structureel en reëel begrotingsevenwicht, conform de eisen die door de toezichthouder (provincie) aan de (meerjaren)begroting worden gesteld;
- De reservepositie moet ons voldoende weerstandsvermogen garanderen en aan het einde van de huidige bestuursperiode voldoende ruimte bieden aan een nieuw bestuur om keuzes te maken;
- De prijsindex 2024 en verder voor kosten, overgedragen budgetten en voor subsidies aan derden stellen we vast conform de prijsindexeringen per jaarschijf zoals opgenomen in de tabel 'indexeringen'. Deze percentages zijn conform de prijsindex die door het rijk in de septemberrcirculaire 2024 zijn opgenomen.
- Ten aanzien van mutaties in de algemene uitkering worden alleen mutaties in decentralisatie- en integratie-uitkeringen budgettair neutraal verwerkt. Hierbij wordt de uitkering in principe taakstellend voor de taak opgenomen. Voor overige wijzigingen in de algemene uitkering die het gevolg zijn van taakmutaties geldt dat deze als mutatie van de algemene uitkering (algemene dekkingsmiddelen) worden opgenomen;
- Voor het bepalen van de ruimte onder het plafond van het BTW compensatiefonds wordt het advies van het rijk overgenomen waarbij een raming wordt opgenomen die maximaal gebaseerd is op de meest recente, gerealiseerde ruimte onder het plafond.
- We hanteren de genoemde indexeringen zoals opgenomen in de tabel Indexeringen;

Indexeringen

We stellen de meerjarenbegroting op basis van de huidige inzichten en verwachtingen en aannames voor de komende jaren op. De belangrijkste indexeringen en uitgangspunten voor de meerjarenbegroting sommen we hieronder op. In de eerste kolom staat aangegeven wat de indexatie in de begroting 2024 is geweest, in de kolommen daarna geven we aan welke indices tot en met 2028 zijn opgenomen.

Indexeringen	Opgenomen in begroting 2024	2025	2026	2027	2028
Prijnsindex	3,30%	2,70%	2,60%	2,60%	2,50%
Loonkosten (cao, structureel)	6,70%	4,70%	3,80%	4,80%	4,00%
Interne rente	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
Rente lang geld op te nemen	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%
Rente kort geld op te nemen	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
Rente kort geld uit te zetten	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Personeelskosten

De in de begroting opgenomen loonsommen zijn geïndexeerd op basis van bovenstaande percentages. De huidige CAO loopt tot en met 31 maart 2025.

Renteontwikkelingen en treasury

** Interne rente*

De omslagrente (gewogen gemiddelde rente op in- en externe financieringsmiddelen) is berekend op 1,00%. Deze interne rente geldt voor de kapitaallasten. De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente (in euro's) te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa.

Indien de werkelijke rentelasten in euro's die over een jaar aan taakvelden hadden moeten worden doorbelast afwijken van de rentelasten in euro's die op basis van de (voor)gecalculeerde renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend, dan kan de gemeente besluiten tot correctie. Correctie wordt verplicht gesteld indien deze afwijking groter is dan 25%.

Voor het grondbedrijf wordt voor 2025 een percentage gehanteerd van 1,24%. Dit is het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen.

** Rente vast geld op te nemen*

In de begroting 2025 is voor de 'rente vast geld op te nemen' een rentepercentage van 3,5% gehanteerd. Op basis van de inzichten en verwachtingen in de renteontwikkeling is dit percentage niet gewijzigd. Op basis van het voorzichtigheidsprincipe wordt wel rekening gehouden met een risico-opslag en is onderdeel van het rentepercentage van 3,5%.

** Rente kort geld op te nemen*

In de begroting 2025 is voor de 'rente kort geld op te nemen' een rentepercentage van 1% gehanteerd. Op basis van de inzichten en verwachtingen in de renteontwikkeling is dit percentage niet gewijzigd. Op basis van het voorzichtigheidsprincipe wordt wel rekening gehouden met een risico-opslag en is onderdeel van het rentepercentage van 1%.

** Rente kort geld uit te zetten*

In de begroting 2025 is voor de 'rente kort uit te zetten geld' een percentage van 0% gehanteerd. Het uitzetten van kort geld komt eigenlijk niet meer voor sinds de invoering van het schatkistbankieren.

Financiële positie

Investerings

In het hoofdstuk Kredietaanvragen van deze begroting zijn de kredietaanvragen opgenomen.

Arbeidskosten

De loonsom voor de hele interne organisatie in de begroting 2025 is € 27.617.385. Dit is exclusief de loonsom van het college van B&W en de vergoeding voor raadsleden. Het verloop van deze kosten is in een aantal jaren als volgt:

2025	27.617.385
2026	28.618.685
2027	29.949.621
2028	30.717.983

Mutatie met reserves

De mutaties met de reserves zijn gebaseerd op bestaand beleid en bestaan voornamelijk uit:

- 1) onttrekken van gelden uit de reserves voor incidenteel beleid;
- 2) het onttrekken van gelden uit de reserves ter dekking van kapitaallasten.

In het hoofdstuk Mutaties in reserves is aangegeven welke mutaties in de reserves een incidenteel karakter hebben.

Kapitaallasten

Afschrijvingslasten worden, met inachtneming van de afschrijvingstermijnen uit de financiële verordening, berekend op basis van de staat van vaste activa. De boekwaarden per 1-1 vormen de grondslag voor de berekening.

Algemene uitkering

De omvang van de algemene uitkering wordt berekend op basis van de meest recente circulaire (september-circulaire).

Geprognotiseerde balans

Onderstaande balans is opgesteld vanuit de geprognotiseerde staat van vaste activa (staat C), staat van reserves en voorzieningen (staat D), het verloop van boekwaardes van het grondbedrijf en de staat van langlopende leningen (staat E) inclusief de financieringsbehoefte die ontstaat uit voorgaande staten.

Activa x 1.000	JR					
	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
(im) Materiële vaste Activa	115.451	125.947	158.846	172.705	169.339	165.390
Financiële vaste activa kapitaalverstrekkingen	412	412	412	412	412	412
Financiële vaste activa leningen	6.498	6.018	5.538	5.058	4.578	4.098
Totaal vaste activa	122.361	132.377	164.796	178.175	174.329	169.900
Voorraden gronden in exploitatie	487	11.740	16.615	15.920	15.400	13.581
Uitzettingen < 1 jaar	24.869	8.000	6.500	6.500	6.500	6.500
Liquide middelen	508	0	0	0	0	0
Overlopende activa	11.471	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Totaal Vlottende Activa	37.335	28.740	32.115	31.420	30.900	29.081
Totaal Activa	159.696	161.117	196.911	209.595	205.229	198.981
Passiva x 1.000	JR					
	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Eigen vermogen	84.425	83.005	79.009	70.994	69.938	70.074
Voorzieningen	10.359	9.243	7.958	7.751	7.758	7.837
Vaste schulden	46.231	48.869	79.944	97.850	96.533	91.070
Totaal Vaste Passiva	141.015	141.117	166.911	176.595	174.229	168.981
Vlottende schuld	7.344	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Overlopende Passiva	11.337	10.000	20.000	23.000	21.000	20.000
Totaal Vlottende Passiva	18.681	20.000	30.000	33.000	31.000	30.000
	159.696	161.117	196.911	209.595	205.229	198.981

EMU-saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van de gemeente Tynaarlo voor 2025 komt uit op € 41,6 miljoen (tekort). Het betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 41,6 miljoen euro hoger zijn dan de inkomsten. Dit ontstaat door de enorme investeringskredieten die nog moeten worden afgerond.

			2024	2025	2026	2027	2028
Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-480	-480	-480	-480	-480
		Uitzettingen	0	0	0	0	0
	Vlottende activa	Uitzettingen	-16.869	-1.500	0	0	0
		Liquide middelen	-508	0	0	0	0
		Overlopende Activa	-2.471	0	0	0	0
Passiva	Vaste Passiva	Vaste schuld	2.638	31.075	17.906	-1.317	-5.463
	Vlottende passiva	Vlottende schuld	2.656	0	0	0	0
		Overlopende passiva	-1.337	10.000	3.000	-2.000	-1.000
EMU-SALDO			-6.025	-41.555	-21.386	2.838	5.984

13. Algemene dekkingsmiddelen

In het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen wordt een verantwoording aangegeven op de volgende onderdelen

- Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is
- Algemene uitkeringen
- Dividend
- Saldo van de financieringsfunctie

Algemene dekkingsmiddelen	Raming begrotingsjaar (x 1.000)
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	7.346
Algemene uitkeringen	63.881
Dividend	375
Saldo van de financieringsfunctie*	-1.246
Totaal	70.355

* Het saldo van de financieringsfunctie is het saldo van (a) de betaalde rente (last) over de aangegane leningen en over de aangetrokken middelen in rekening courant en (b) de ontvangen rente (baat) over de uitzettingen.

14. Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten per programma	2025	2026	2027	2028
Hoofdstuk 0 Bestuur en ondersteuning				
0.4 Overhead				
Lasten				
Beleidsregisseurs	319.537	331.679	347.600	0
D2023/138 Inh. concernmanager				
M&M	0	0	0	0
Extra impuls concernmanagement	0	0	0	0
Huur batterij voor stroomopslag	30.000	30.000	30.000	0
Invoering participatievormen	25.000	25.000	0	0
Verduurzamen brandstof wagenpark gemeente	35.710	0	0	0
Vervanging groot materieel	40.407	0	0	0
Voorbereidingskrediet en tijdelijke huisvesting	650.000	6.100.000	0	0
Wet open overheid	64.301	61.514	0	0
	1.164.955	6.548.193	377.600	0
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds				
Lasten				
Raming van begrotingswijziging: Integrale voortgangsrapportage 2024	0	0	0	0
Schommelfonds Algemene Uitkering	500.000	500.000	500.000	500.000
	500.000	500.000	500.000	500.000
Baten				
DU) Bibliotheekmiddelen	-102.471	-102.471	0	0
DU) Veilig wonen	-7.062	-7.062	0	0
	-109.533	-109.533	0	0
0.10 Mutaties reserves				
Lasten				
Dekking uitvoeringskosten Omgevingswet	-110.000	0	0	0
Toevoeging Argi i.v.m. vrijval kapitaallasten	786.522	897.287	1.057.620	1.260.124
	676.522	897.287	1.057.620	1.260.124
Baten				
Dekking beleidsregisseurs	-168.318	-230.414	-346.274	0
Dekking loonsommen inburgering	-52.900	-55.439	-57.767	-57.767
Dekking nieuw beleid PPN 2025	-2.055.250	-7.189.000	-789.000	3.000
Dekking opvang Assielzoekers				
Vredestein	-199.000	0	0	0
Dekking uitgaven Oekraïne				
Vredestein	-74.500	0	0	0
Incidenteel nieuw beleid begroting 2023	-45.743	0	0	0
mtsch.kr. bouwstenen samenleving	-71.000	0	0	0
mtsch.kr. huisvesting onderwijs tijdens de bouw	-100.000	-100.000	-100.000	0
mtsch.kr. motie onderzoek rondweg Zuidlaren	-50.000	0	0	0
mtsch.kr. Natuur en Landschap	-100.000	-40.000	0	0
mtsch.kr.				
Omgevingswet/omgevingsvisie	-80.766	0	0	0
mtsch.kr. Sportbeheersysteem	-10.000	0	0	0
mtsch.kr. versnellen ruimtelijke ontwikkeling	-400.000	0	0	0
mtsch.kr. Soorten managementplan	-200.000	0	0	0
Nedab gelden	-120.000	-120.000	0	0
Nieuw beleid begroting 2024	-90.000	-90.000	0	0
Nieuw beleid Coalitieakkoord	-375.000	-225.000	-25.000	0
Nieuw beleid voortgangsrapportage 2023	-255.000	-255.000	-67.000	0
Projectleider Cultuurhuizen	-37.500	0	0	0
Resultaat voortgangsrapportage 2023	-150.000	-100.000	0	0
Toekomstplan Ensemble De Buitenplaats	-62.000	-62.000	-62.000	-62.000
Wet Open Overheid	-64.301	-61.514	0	0
	-4.761.278	-8.528.367	-1.447.041	-116.767
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 0	-2.529.334	-692.420	488.179	1.643.357

Incidentele baten en lasten per programma	2025	2026	2027	2028
Hoofdstuk 1 Veiligheid				
1.2 Openbare orde en veiligheid				
Lasten				
Beleidsmedewerkers Nij Begun	303.000	303.000	303.000	0
Projectgelden digitale weerbaarheid	10.000	0	0	0
	313.000	303.000	303.000	0
Baten				
Financiële bijdrage vanuit Nij Begun	-303.000	-303.000	-303.000	0
	-303.000	-303.000	-303.000	0
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 1	10.000	0	0	0
Hoofdstuk 2 Verkeer en vervoer en waterstaat				
2.1 Verkeer en Vervoer				
Lasten				
Motie onderzoek rondweg Zuidlaren	50.000	0	0	0
Obstakelvrije zones langs buitenwegen	50.000	50.000	0	0
Uitbreiding laadpalen netwerk fietsers	100.000	0	0	0
	200.000	50.000	0	0
2.5 Openbaar vervoer				
Lasten				
Verbeteren fietsenstallingen bij bushaltes	50.000	0	0	0
	50.000	0	0	0
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 2	250.000	50.000	0	0
Hoofdstuk 3 Economie				
3.1 Economische ontwikkeling				
Lasten				
Nedab Bijdrage	120.000	120.000	0	0
	120.000	120.000	0	0
3.4 Economische promotie				
Lasten				
Stimuleren recreatie en toerisma	25.000	25.000	0	0
Versterken vitale vakantieparken	25.000	25.000	0	0
	50.000	50.000	0	0
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 3	170.000	170.000	0	0
Hoofdstuk 4 Onderwijs				
4.2 Onderwijshuisvesting				
Lasten				
Huur batterij voor stroomopslag	60.000	60.000	60.000	0
Mtsch.kr tijdelijk huisvesting tijdens de bouw	100.000	100.000	100.000	0
	160.000	160.000	160.000	0
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken				
Lasten				
Verdubbeling VVE peuters in 2023	90.000	90.000	0	0
	90.000	90.000	0	0
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 4	250.000	250.000	160.000	0
Hoofdstuk 5 Sport, cultuur en recreatie				
5.1 Sportbeleid en activering				
Lasten				
GALA Brede Spuk	19.158	14.973	0	0
	19.158	14.973	0	0
Baten				
GALA Brede Spuk	-19.158	-14.973	0	0
	-19.158	-14.973	0	0
5.2 Sportaccommodaties				
Lasten				
Huur batterij voor stroomopslag	90.000	90.000	90.000	0
Mtsch. kr. Sportverhuursysteem	10.000	0	0	0
	100.000	90.000	90.000	0
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie				
Lasten				
Ondersteuning bij cultuurvisie	126.250	0	0	0
	126.250	0	0	0
5.4 Musea				
Lasten				
Behoud ensemble de Buitenplaats	0	0	0	0
Extra gemeentelijke bijdragen de Buitenplaats	62.000	62.000	62.000	62.000
	62.000	62.000	62.000	62.000
5.5 Cultureel erfgoed				
Lasten				
Vervijderen toiletgebouw Hunzeweg	10.000	0	0	0
	10.000	0	0	0

Incidentele baten en lasten per programma	2025	2026	2027	2028
5.6 Media				
Lasten				
DUJ) Bibiliotheek middelen	102.471	102.471	0	0
	102.471	102.471	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie				
Lasten				
GALA Brede Spuk	14.737	0	0	0
Mtsch. kr Natuur en Landschap	100.000	40.000	0	0
Projectleider visiedocument BVO	75.000	0	0	0
	189.737	40.000	0	0
Baten				
GALA brede Spuk	-14.737	0	0	0
	-14.737	0	0	0
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 5	575.721	294.471	152.000	62.000
Hoofdstuk 6 Sociaal domein				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie				
Lasten				
Dorpsraden	25.000	25.000	0	0
GOO-locatie Vredestein	755.500	0	0	0
mtsch.kr Bouwstenen voor de samenleving	71.000	0	0	0
Onderhoudskosten Ons Doprhuis	50.000	0	0	0
Opvang Oekraïne	1.750.000	0	0	0
Projectleider Cultuurhuizen	100.000	100.000	0	0
Versterken jongerenparticipatie	10.000	10.000	0	0
Voorbereidingskredieten				
Cultuurhuizen	0	300.000	300.000	0
	2.761.500	435.000	300.000	0
Baten				
GOO-locatie Vredestein	-482.000	0	0	0
Opvang Oekraïne	-3.637.000	0	0	0
	-4.119.000	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie				
Lasten				
Kadernota Werk en Inkomen	150.000	150.000	0	0
	150.000	150.000	0	0
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 6	-1.207.500	585.000	300.000	0
Hoofdstuk 7 Volksgezondheid en milieu				
7.1 Volksgezondheid				
Lasten				
GALA brede Spuk	3.684	0	0	0
GALA brede Spuk	239.502	204.018	0	0
Projectleider Preventie	67.500	0	0	0
	310.686	204.018	0	0
Baten				
GALA brede Spuk	-3.684	0	0	0
GALA brede Spuk	-267.182	-204.018	0	0
	-270.866	-204.018	0	0
7.2 Riolering				
Lasten				
Lokale Uitvoeringsagenda				
Klimaatbeleid (LUA)	240.000	220.000	180.000	0
	240.000	220.000	180.000	0
7.4 Milieubeheer				
Lasten				
Energie besparen door blindstroom	70.000	0	0	0
Faciliteren lokale energie cooperaties	25.000	25.000	0	0
Faciliteren sociaal zonnepark	50.000	50.000	0	0
Global Goals	15.000	15.000	15.000	0
	160.000	90.000	15.000	0
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 7	439.820	310.000	195.000	0
Hoofdstuk 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
8.1 Ruimte en leefomgeving				
Lasten				
mtsch. kr Omgevingswet/				
Omgevingsvisie	80.766	0	0	0
Uitvoeringskosten Omgevingswet	110.000	0	0	0
Verplaatsen hoofdveld Zeijen	200.000	0	0	0
Versnellen ruimtelijke ontwikkeling	400.000	0	0	0
	790.766	0	0	0

Incidentele baten en lasten per programma	2025	2026	2027	2028
8.3 Wonen en bouwen				
Lasten				
DUJ Veilig wonen	7.056	7.048	0	0
Inzet subsidie Bouwimpuls	130.000	0	0	0
Leader 2023-2027	67.261	67.261	67.261	0
Soortenmanagementplan	200.000	0	0	0
	404.317	74.310	67.261	0
Baten				
Inzet subsidie Bouwimpuls	-130.000	0	0	0
	-130.000	0	0	0
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 8	1.065.083	74.310	67.261	0
Totale incidentele lasten	8.751.362	10.201.252	3.112.481	1.822.124
Totale incidentele baten	-9.727.572	-9.159.891	-1.750.041	-116.767
Totaal incidentele baten en lasten	-976.210	1.041.361	1.362.440	1.705.357

15. Reserves en voorzieningen

16.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt een geactualiseerd beeld van de reserves en voorzieningen gegeven naar de stand van 1 januari 2025. In het hoofdstuk Mutaties in reserves in deze begroting is een overzicht opgenomen van de incidentele en structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

16.2 Wettelijk kader

Het wettelijk kader is neergelegd in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Het gemeentelijk beleid is opgenomen in de Nota Reserves en Voorzieningen 2020 en de Financiële verordening gemeente Tynaarlo 2023.

16.3 Omvang van de reserves en voorzieningen per 1 januari 2025

Totaaloverzicht

De reservepositie per 1-1-2025 wordt als volgt gecompriemd weergegeven:

Reserves en voorzieningen	Stand per 1 januari 2025
Arca	9.541.650
Argi	23.745.106
Bestemmingsreserves (totaal)	49.718.834
Totaal reserves	83.005.590
Voorzieningen (totaal)	22.164.998
Totaal Reserves en voorzieningen	105.170.588

Algemene reserve calamiteiten (Arca)

De Arca dient als weerstandsvermogen voor de opvang van de gevolgen van calamiteiten en risico's. In de nota weerstandsvermogen 2014 (raad 28 oktober 2014) is dit beleid verwoord. Per 1 januari 2025 is de stand, wat in de Arca beschikbaar is voor risicoafdekking, € 9.541.650

Hieronder is het verloop van de Arca voor de komende jaren opgenomen:

Geprognostiseerd verloop van de Arca van 1-1-2024 t/m 31-12-2028					
	2024	2025	2026	2027	2028
Stand op 1 januari	7.897.395	9.541.650	9.541.650	9.541.650	9.541.650
Aanzuiveren i.v.m. Weerstandsvermogen t.l.v. de Argi	1.644.255	0	0	0	0
Stand op 31 december	9.541.650	9.541.650	9.541.650	9.541.650	9.541.650

Algemene reserve grote investeringen (Argi)

De Argi is bedoeld als:

- Buffer voor opvang van risico's. Dit betekent een onderdeel van het weerstandsvermogen;
- Buffer voor de opvang van tegenvallers in de lopende exploitatie (voortgangsrapportage en jaarrekening);
- Goed rentmeesterschap t.b.v. de toekomst/nieuw bestuur in 2026;
- Budget voor het realiseren van wensen.

Geprognostiseerd verloop van de Argi van 1-1-2024 t/m 31-12-2028					
	2024	2025	2026	2027	2028
Stand op 1 januari	18.674.294	23.745.106	22.058.035	16.162.388	17.160.900
<i>Begrotingswijzigingen</i>					
Incidenteel nieuw beleid begroting 2023 2022	-90.743	-45.743			
Dekking diverse maatschappelijke kredieten	-562.899	-581.000	-40.000		
Resultaatbestemming JR 2023	5.543.000				
Resultaat voortgangsrapportage	2.899.584				
Dekking nieuw beleid WOO	-62.941	-64.301	-61.514		
Aanzuiveren Arca i.v.m. weerstandsvermogen	-1.644.255				
Resultaat integrale voortgangsrapportage 2023	-374.737	-150.000	-100.000		
Diverse voorstellen integrale voortgangsrapportage 2023	-1.990.000	-830.000	-480.000	-92.000	0
Dekking nieuw beleid begroting 2024	-450.000	-90.000	-90.000		
Aanzuiveren reserves				-40.658	-154.015
Dekking nieuwe beleid PPN 2025		-2.105.250	-7.189.000	-789.000	3.000
Kapitaallasten dekking uit Argi	-55.650	-26.000	-25.750	-25.500	-25.250
	3.211.359	-3.892.294	-7.986.264	-947.158	-176.265
<i>Thema: Accommodatiebeleid</i>	792.617	1.067.864	885.700	617.473	265.659
<i>Thema: Beheer en onderhoud wegen</i>	373.624	350.837	307.630	270.577	251.674
<i>Toevoeging vrijval kapitaallasten algemeen</i>	693.212	786.522	897.287	1.057.620	1.260.124
Subtotaal themaboekje en activabeleid	1.859.453	2.205.223	2.090.617	1.945.670	1.777.457
Stand op 31 december	23.745.106	22.058.035	16.162.388	17.160.900	18.762.092

De Argi is de reserve die wordt gebruikt in directe relatie met de exploitatie. Incidentele meevallers die gedurende het jaar ontstaan worden toegevoegd aan deze reserve en incidentele tegenvallers worden onttrokken. Per 1 januari 2025 is de verwachte stand van de Argi € 23.745.106. De financiële ruimte in de Argi bepaalt de ruimte die beschikbaar is voor de invulling van incidenteel nieuw beleid. Hierbij dient ook rekening te worden gehouden met de weerstandsratio. Het college streeft naar een risicoafdekking van minimaal 100%.

Bestemmingsreserves

In het hoofdstuk Mutaties in reserves in deze begroting is een overzicht opgenomen van de bestemmingsreserves.

16. Mutaties in reserves

Incidentele onttrekkingen aan reserves	2025	2026	2027	2028
Dekking beleidsregisseurs	168.318	230.414	346.274	0
Dekking loonsommen inburgering	52.900	55.439	57.767	57.767
Dekking nieuw beleid PPN 2025	2.055.250	7.189.000	789.000	-3.000
Dekking opvang Assielzoekers Vredestein	199.000	0	0	0
Dekking uitgaven Oekraïne Vredestein	74.500	0	0	0
Incidenteel nieuw beleid begroting 2023	45.743	0	0	0
mtsch.kr. bouwstenen samenleving	71.000	0	0	0
mtsch.kr. huisvesting onderwijs tijdens de bouw	100.000	100.000	100.000	0
mtsch.kr. motie onderzoek rondweg Zuidlaren	50.000	0	0	0
mtsch.kr. Natuur en Landschap	100.000	40.000	0	0
mtsch.kr. Omgevingswet/omgevingsvisie	80.766	0	0	0
mtsch.kr. sportbeheersysteem	10.000	0	0	0
mtsch.kr. versnellen ruimtelijke ontwikkeling	400.000	0	0	0
mtsch.kr. soorten managementplan	200.000	0	0	0
Nedab gelden	120.000	120.000	0	0
Nieuw beleid begroting 2024	90.000	90.000	0	0
Nieuw beleid Coalitieakkoord	375.000	225.000	25.000	0
Nieuw beleid voortgangsrapportage 2023	255.000	255.000	67.000	0
Projectleider Cultuurhuizen	37.500	0	0	0
Resultaat voortgangsrapportage 2023	150.000	100.000	0	0
Toekomstplan Ensemble De Buitenplaats	62.000	62.000	62.000	62.000
Wet Open Overheid	64.301	61.514	0	0
Totaal incidentele onttrekkingen aan reserves	4.761.278	8.528.367	1.447.041	116.767

Incidentele toevoegingen aan reserves	2025	2026	2027	2028
Dekking uitvoeringskosten Omgevingswet	-110.000	0	0	0
Toevoeging Argi i.v.m. vrijval kapitaallasten	786.522	897.287	1.057.620	1.260.124
Totaal incidentele toevoegingen aan reserves	676.522	897.287	1.057.620	1.260.124

Structurele onttrekkingen aan reserves	2025	2026	2027	2028
Dekking kap.lstn dekvloer MFA Borchkwartier	0	0	25.000	24.800
Dekking kap.lstn diversen	35.943	110.814	109.925	109.036
Dekking kap.lstn. accommodatiebeleid	698.686	890.658	859.666	861.833
Dekking kap.lstn. centrumontwikkeling Zuidlaren	101.435	101.435	101.435	101.435
Dekking kap.lstn. duurzaamheid	12.083	11.971	11.859	11.747
Dekking kap.lstn. gemeentehuis	354.265	351.682	349.099	346.516
Dekking kap.lstn. huisvesting 2e fase Ter Borch	34.906	34.597	34.288	33.979
Dekking kap.lstn. mechanisatie buitendienst	81.541	45.492	32.985	5.119
Dekking kap.lstn. SV Tynaarlo	10.973	10.890	10.808	10.725
Dekking kap.lstn. rotonde de Punt	903	19.500	19.370	19.240
Dekking reserve BCF Riolering en Reiniging	853.407	876.113	910.054	945.524
Totaal structurele onttrekkingen aan reserves	2.184.142	2.453.152	2.464.489	2.469.954

Structurele toevoegingen aan reserves	2025	2026	2027	2028
Reserve BCF Reiniging	458.073	454.790	452.774	468.672
Reserve BCF Riolering	395.334	421.323	457.280	476.852
Totaal structurele toevoegingen aan reserves	853.407	876.113	910.054	945.524

Totaal toevoegingen	1.529.929	1.773.400	1.967.674	2.205.648
Totaal onttrekkingen	6.945.420	10.981.519	3.911.530	2.586.721

Saldo mutaties	-5.415.491	-9.208.119	-1.943.856	-381.073
-----------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-----------------

In de overzichten hieronder zijn per reserve voor de jaren 2025-2028 de verloopoverzichten opgenomen. Het verloop van de Arca en de Argi zijn te vinden in het hoofdstuk Reserves en voorzieningen in deze begroting.

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2025	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2025
----------------------	-------------------------------	----------------	--------------	---------------	------------------

Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie					
Reserve nieuwbouw gemeentehuis	Deze reserve is ingesteld ter dekking van het overgrote deel van de kapitaallasten van de bouw van het nieuwe gemeentehuis in Vries.	6.884.961		354.265	6.530.696
Reserve mechanisatie buitendienst	Deze reserve is ingesteld om vervangingen binnen het wagenpark van gemeentewerken mogelijk te maken. De kapitaallasten die voortvloeien uit de investeringen worden gedekt uit deze reserve.	180.174		81.541	98.633
Reserve Krediet SV Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de realisatie van het kleed- en kantinegebouw voor SV Tynaarlo.	332.268		10.973	321.295
Reserve MFA Zeijen	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Zeijen.	2.288.860		78.536	2.210.324
Reserve MFA Yde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Yde.	2.714.479		95.714	2.618.765
Reserve bedrijfsvoering	Deze reserve is gevormd om investeringen te dekken die een bijdrage leveren aan het (versneld) realiseren van de doelen uit de organisatievisie Koers en die passen binnen het opgestelde collegemanifest. Daarnaast biedt deze reserve dan ook flexibele ruimte om knelpunten qua benodigde productie op te lossen door bijvoorbeeld tijdelijke inzet. De investeringen richten zich op de digitale dienstverlening, vraaggericht werken, flexibilisering en het op orde krijgen van de fysieke leefomgeving buiten.	1.888.726	0	168.318	1.720.408
BR. 2e fase huisvesting Ter Borch	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet 2e fase huisvesting Ter Borch.	472.137		34.906	437.231
BR. Jonglaren flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil Jonglaren.	108.334			108.334

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2025	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2025
BR Jonglaren Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Jonglaren.	235.054			235.054
BR. De Lichtkring flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil de lichtkring.	155.002		65.853	89.149
BR De Lichtkring Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Lichtkring.	441.219		12.489	428.730
BR. Flexibele schil de Schuthoek	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil de Schuthoek.	133.401			133.401
BR De Schuthoek Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Schuthoek.	293.373			293.373
BR. De Tol flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil De Tol.	351.734		2.000	349.734
BR De Tol Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Tol.	653.611		18.210	635.401
BR. Schuilingsoord flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Schuilingsoord.	337.318		97.858	239.460
BR Schuilingsoord Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Schuilingsoord.	773.747		21.762	751.985

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2025	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2025
BR. De Zuidwester flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil De Zuidwester.	195.799		0	195.799
BR De Zuidwester Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Zuidwester.	125.042		3.484	121.558
BR. Het Stroomdal flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Het Stroomdal.	109.808		54.503	55.305
BR. Het Stroomdal Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Stroomdal.	119.966		331	119.635
BR. Harens Lyceum Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Harens Lyceum.	660.651			660.651
BR. (ver)nieuwbouw OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet OBS Oelebred.	1.498.913		45.350	1.453.563
BR. (ver)nieuwbouw De Westerburcht flex	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil (ver)nieuwbouw OBS De Westerburcht.	312.048		36.636	275.412
BR. Flexibele Schil OBS centrum/ Eelde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil OBS Centrum/Eelde.	227.710		38.177	189.533
BR. Tijdelijke huisvesting OBS de Veenvlinder	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet tijdelijke huisvesting de Veenvlinder.	133.168		1.961	131.207

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2025	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2025
BR. Flexibele Schil Menso Altingschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Menso Altingschool.	15.297		14.937	360
BR. Tijdelijk lokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet tijdelijk lokaal Mariaschool.	77.496		15.529	61.967
BR. Speellokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet speellokaal Mariaschool.	59.913		12.006	47.907
BR. Gym de Zwet Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Zwet.	317.707		231	317.476
BR. Gym de Ludinge Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Fledders.	99.825			99.825
BR Goudenregenl Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal Goudenregenlaan.	123.045		752	122.293
BR. Sloop, Asbest, Boekw. De Vijverstee	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS De Vijverstee.	387.279		10.710	376.569
BR. Sloop, Asbest, Boekw. De Holtenhoek	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde CBS de Holtenhoek.	284.451		9.139	275.312
BR. Sloop, Asbest, Boekw. OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS Oelebred.	360.684		7.623	353.061

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2025	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2025
BR. Sloop, Asbest, Boekw. OBS Westerburcht	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS de Westerburcht.	453.370		11.328	442.042
BR. Nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo.	968.400		24.506	943.894
BR. Sloopt 't Punthoes en Bladergroenschool.	Deze reserve is gevormd ter dekking van het maatschappelijk krediet "Sloop 't Punthoes en Bladergroenschool".	585.210		0	585.210
BR Aanleg onderbouw Hockey en Korfbal	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet ter aanleg onderbouw Hockey en Korfbal.	113.169			113.169
BR. Nieuwbouw Kantine	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Nieuwbouw Kantine Hockey en Korfbal	684.381		12	684.369
BR. Kap.Istn dekvloer Borchkwartier	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet vervangen dekvloer Borchkwartier.	565.000			565.000
BR. Kap.Istn Fietspaden wegen en knelpuntenplan	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Fietspaden wegen en knelpuntenplan.	1.882.574		977	1.881.597
BR. Kap.Istn Revitalisering gemeentehuis	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Rivitalisering Gemeentehuis.	170.000		395	169.605
BR. Kap.Istn Veiligheid en Veiligheidsbeleving	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Veiligheid en veiligheidsbeleving.	112.381		5.000	107.381
BR. Kap. Istn Parkeerplaats gemeentehuis	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Parkeerplaats gemeentehuis.	35.840		1.550	34.290

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2025	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2025
BR. Kap. Isten Zonnepanelen gemeentewerf	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Zonnepanelen gemeentewerf.	375.988		2.021	373.967
BR. Nieuwbouw kleedkamers	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Nieuwbouw Kleedkamers Hockey en Korfbal.	266.011			266.011
BR. Aanleg jeu de Boules en verleggen skatebaan	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Aanleg jeu de boules baan en verleggen skatebaan.	79.188			79.188
BR. Procedurekosten sport Zuidlaren.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de procedurekosten voor aanpassing van de bestemmingsplannen met betrekking tot het accommodatiebeleid Zuidlaren.	4.075		0	4.075
Reserve Krediet Rotonde De Punt	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van Rotonde De Punt.	857.188	0	903	856.285
BR. Tijdelijk lokaal Menso Altingschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Tijdelijk lokaal Menso Alting school.	132.057	0	19.050	113.007
Totaal reserves met dekkingsfunctie		30.638.029	0	1.359.536	29.278.492
Bestemmingsreserves met bestedingsfunctie					
Reserve actualisering/digitalisering bestemmingsplannen	Deze reserve is ingesteld om kosten van het project actualisering en digitalisering bestemmingsplannen.	81.257			81.257
Reserve openbare orde en veiligheid	Deze reserve is ingesteld om toekomstige kosten voor openbare orde en veiligheid uit te dekken.	47.040			47.040
Reserve MFA Tynaarlo sportvelden c.q. ontwikkeling locatie van Wijk&Boerma	Deze reserve is gevormd ter afdekking van de saneringskosten van de locatie van Wijk&Boerma. Hiervoor is een maatschappelijk krediet beschikbaar gesteld.	109.440			109.440

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2025	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2025
Reserve combinatiefunctionarissen	Deze reserve is gevormd met niet bestede, beschikbare middelen voor de combinatiefunctionarissen en is bedoeld om de kosten van de combinatiefunctionarissen te dekken voor de periode 2016-2020.	136.624			136.624
Reserve participatiebudget	Deze reserve is bestemd voor de maatschappelijke begeleiding van nieuwkomers en daarnaast voor een extra inspanning om de participatie en integratie van nieuwkomers en andere inwoners te bevorderen.	1.172.824	0	251.900	920.924
Reserve Complex de inloop	Deze reserve is gevormd voor nog te maken kosten woonrijpmaken en ambtelijke inzet.	20.562			20.562
Reserve tijdelijke huisvesting tijdens de bouw	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor tijdelijke huisvesting van het Accommodatiebeleid.	300.000	0	100.000	200.000
BR. Verkiezingen	Egaliseren van de benodigde uitgaven voor het organiseren van verkiezingen.	323	0	0	323
BR Corona Steunpakket	Deze reserve is gevormd met de financiële middelen die wij ontvangen vanuit het 'steunpakket COVID-19' Het doel van de reserve is om voor- en nadelen als gevolg van de maatregelen rondom COVID-19 zoveel mogelijk met deze reserve te verrekenen zodat we zicht houden op toegenomen kosten en lagere inkomsten.	1.286.703		0	1.286.703
BR jeugdsoos Donderen	Deze reserve is gevormd om uitvoering te geven aan de aangenomen motie van 12 juli 2016. De reserve is ter dekking van de incidentele bijdragen aan de jeugdsoos in Donderen zodat de jeugdsoos de komende drie jaren open kan blijven.	1.500			1.500

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2025	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2025
BR Meedoenbanen	Deze reserve is gevormd ter bekostiging van meedoenbanen. De reserve is noodzakelijk om uitvoering te kunnen geven aan het initiatiefvoorstel van de raad.	25.000			25.000
BR investeringsbijdrage GAE	Deze reserve is gevormd ter dekking van de investeringsbijdrage aan Groningen Airport Eelde in de periode van 2017-2026.	376.151	0	120.000	256.151
BR Omgevingswet	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de implementatie van de Omgevingswet en het opstellen van de omgevingsvisie.	190.766	0	190.766	0
BR Asserstraat 21	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de rente en de tijdelijke kosten m.b.t. de aankoop van het perceel Asserstraat 21 te Vries.	13.200			13.200
BR Duurzaamheidsinvesteringen gebouwen	Bij de resultaatbestemming van de jaarrekening van 2018 is besloten om de middelen die in 2018 uit de voorziening onderhoud gebouwen zijn vrijgevallen ad € 213.000, te reserveren in een bestemmingsreserve voor toekomstige investeringen in duurzaamheidsmaatregelen ten behoeve van gemeentelijke gebouwen.	271.195		12.083	259.112
BR Centrumontwikkeling Zuidlaren	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het voorbereidingskrediet centrumplan Zuidlaren.	521.066		101.435	419.631
BR Tussenvoorziening Spoedzoekers	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten die worden gemaakt voor de pilot tussenvoorziening spoedzoekers. Met de pilot worden inwoners met acute huisvestingsbehoefte ondersteund met huisvesting en begeleiding.	300.000			300.000
BR grondexploitaties	In de afgelopen jaren zijn de resultaten op de grondexploitaties positief geweest voor Tynaarlo. De verwachting is dat dit in de toekomst zal veranderen en er een buffer nodig is voor mogelijke tekorten. Voorgesteld wordt om een reserve grondexploitaties in te stellen en deze te 'voeden' met het voordelige resultaat op de grondexploitaties over 2022.	3.031.368			3.031.368

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2025	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2025
BR Grote projecten	De reserve grote projecten is ingesteld om grote projecten zoals de ontwikkeling centrumplannen voor Zuidlaren en Eelde mogelijk te maken.	97.542		37.500	60.042
BR. Flexibele volkshuisvesting Tynaarlo	De BR is gevormd om de kosten met betrekking tot het bouwrijp maken en verder ontwikkelen van het terrein op de locatie achterzijde Prins Bernhard Hoeve in Zuidlaren en overige voorbereidingskosten van het project flexibele volkshuisvesting Tynaarlo.	746.360			746.360
BR. Opvang Oekraïne	Voor de tijdelijke opvang van de Oekraïners zijn aanzienlijk meer middelen van het rijk ontvangen dan er uitgaven waren. De overtollige middelen zijn gereserveerd in deze bestemmingsreserve, zodat deze beschikbaar blijven voor de activiteiten die samenhangen met de opvang van de Oekraïners.	8.267.746		74.500	8.193.246
BR Toekomst de Buitenplaats	Deze bestemmingsreserve ad € 310.000 is gevormd voor de toekomst van de Buitenplaats dat gebruikt kan worden voor door de raad vast te stellen plannen aangaande de Buitenplaats.	248.000	0	62.000	186.000
BR NMD Samenwerking	Door vrijval van het innovatiefonds ontstaat een voordelige afrekening voor Tynaarlo. Dit budget is gereserveerd voor de tijdelijke extra inzet bij de aanbestedingen die moeten plaatsvinden in een nieuw te vormen bestemmingsreserve.	134.000	0		134.000
BR woningbouwontwikkeling Zuidlaren	Deze reserve is ter dekking van de kosten van de voorbereidingen voor de woningbouwontwikkeling in het centrum van Zuidlaren.	1.600.000			1.600.000
BR Bruisende kernen	Deze reserve is gevormd in het kader van de motie Bruisende kernen voor de uitvoering van de verschillende impuls- en verfraaiingmaatregelen die anders niet uitgevoerd worden, door het ontbreken van middelen in de reguliere budgetten.	61.000			61.000
Totaal reserves met bestedingsfunctie		19.039.666	0	950.184	18.089.482

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2025	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2025
Bestemmingsreserve met egalisatiefunctie					
Egalisatiereserve BTW compensatie	Deze reserve is in 2003 ingesteld om de effecten voortvloeiende uit de invoering van het BTW compensatiefonds op te vangen. In 2013 is de laatste tranche vrijgevallen ten behoeve van de exploitatie. Vanaf 2012 worden de jaarlijkse toevoegingen ten laste van reiniging en riolering teruggesluisd naar de exploitatie.	0	853.407	853.407	0
Reserve informatiebeleid	Deze reserve is ingesteld om niet uitgegeven middelen binnen de automatiseringsbudgetten in enig jaar beschikbaar te houden voor grotere uitgaven in enig ander jaar.	41.139		0	41.139
Totaal reserves met egalisatiefunctie		41.139	853.407	853.407	41.139
Totaal bestemmingsreserves		49.718.834	853.407	3.163.127	47.409.113

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2026	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2026
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie					
Reserve nieuwbouw gemeentehuis	Deze reserve is ingesteld ter dekking van het overgrote deel van de kapitaallasten van de bouw van het nieuwe gemeentehuis in Vries.	6.530.696		351.682	6.179.014
Reserve mechanisatie buitendienst	Deze reserve is ingesteld om vervangingen binnen het wagenpark van gemeentewerken mogelijk te maken. De kapitaallasten die voortvloeien uit de investeringen worden gedekt uit deze reserve.	98.633		45.492	53.141
Reserve Krediet SV Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de realisatie van het kleed- en kantinegebouw voor SV Tynaarlo.	321.295		10.890	310.405
Reserve MFA Zeijen	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Zeijen.	2.210.324		77.968	2.132.356
Reserve MFA Yde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Yde.	2.618.765		95.016	2.523.749
Reserve bedrijfsvoering	Deze reserve is gevormd om investeringen te dekken die een bijdrage leveren aan het (versneld) realiseren van de doelen uit de organisatievisie Koers en die passen binnen het opgestelde collegemanifest. Daarnaast biedt deze reserve dan ook flexibele ruimte om knelpunten qua benodigde productie op te lossen door bijvoorbeeld tijdelijke inzet. De investeringen richten zich op de digitale dienstverlening, vraaggericht werken, flexibilisering en het op orde krijgen van de fysieke leefomgeving buiten.	1.720.408	0	230.414	1.489.994
BR. 2e fase huisvesting Ter Borch	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet 2e fase huisvesting Ter Borch.	437.231		34.597	402.634
BR. Jonglaren flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil Jonglaren.	108.334			108.334

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2026	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2026
BR Jonglaren Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Jonglaren.	235.054			235.054
BR. De Lichtkring flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil de lichtkring.	89.149		65.220	23.929
BR De Lichtkring Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De lichtkring.	428.730		12.399	416.331
BR. Flexibele schil de Schuthoek	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil de Schuthoek.	133.401		58.862	74.539
BR De Schuthoek Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Schuthoek.	293.373		8.174	285.199
BR. De Tol flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil De Tol.	349.734		73.667	276.067
BR De Tol Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Tol.	635.401		18.080	617.321
BR. Schuilingsoord flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Schuilingsoord.	239.460		96.935	142.525
BR Schuilingsoord Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Schuilingsoord.	751.985		21.607	730.378
BR. De Zuidwester flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil De Zuidwester	195.799		65.434	130.365

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2026	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2026
BR De Zuidwester Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Zuidwester	121.558		3.459	118.099
BR. Het Stroomdal flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Het Stroomdal	55.305		53.969	1.336
BR. Het Stroomdal Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Stroomdal	119.635		3.370	116.265
BR. Harens Lyceum Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Harens Lyceum	660.651			660.651
BR. (ver)nieuwbouw OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet OBS Oelebred	1.453.563		45.034	1.408.529
BR. (ver)nieuwbouw De Westerburcht flex	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil (ver)nieuwbouw OBS De Westerburcht	275.412		36.290	239.122
BR. Flexibele Schil OBS centrum/ Eelde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil OBS Centrum/Eelde	189.533		37.817	151.716
BR. Tijdelijke huisvesting OBS de Veenvlinder	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet tijdelijke huisvesting de Veenvlinder	131.207		1.945	129.262
BR. Flexibele Schil Menso Altingschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Menso Altingschool	360		0	360
BR. Tijdelijk lokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet tijdelijk lokaal Mariaschool	61.967		15.381	46.586

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2026	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2026
BR. Speellokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet speellokaal Mariaschool	47.907		11.891	36.016
BR. Gym de Zwet Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Zwet	317.476		3.241	314.235
BR. Gym de Ludinge Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Fledders	99.825			99.825
BR Goudenregenl Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal Goudenregenlaan	122.293		3.168	119.125
BR. Sloop, Asbest, Boekw. De Vijverstee	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS De Vijverstee	376.569		10.631	365.938
BR. Sloop, Asbest, Boekw. De Holtenhoek	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde CBS de Holtenhoek	275.312		9.071	266.241
BR. Sloop, Asbest, Boekw. OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS Oelebred	353.061		7.566	345.495
BR. Sloop, Asbest, Boekw. OBS Westerburcht	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS de Westerburcht	442.042		11.244	430.798
BR. Nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo	943.894		24.335	919.559
BR. Sloopt 't Punthoes en Bladergroenschool.	Deze reserve is gevormd ter dekking van het maatschappelijk krediet "Sloop 't Punthoes en Bladergroenschool".	585.210		0	585.210

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2026	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2026
BR Aanleg onderbouw Hockey en Korfbal	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet ter aanleg onderbouw Hockey en Korfbal	113.169			113.169
BR. Nieuwbouw Kantine	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Nieuwbouw Kantine Hockey en Korfbal	684.369		12	684.357
BR. Kap.Istn dekvloer Borchkwartier	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet vervangen dekvloer Borchkwartier	565.000			565.000
BR. Kap.Istn Fietspaden wegen en knelpuntenplan	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Fietspaden wegen en knelpuntenplan	1.881.597		45.000	1.836.597
BR. Kap.Istn Revitalisering gemeentehuis	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Rivitalisering Gemeentehuis.	169.605		7.500	162.105
BR. Kap.Istn Veiligheid en Veiligheidsbeleving	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Veiligheid en veiligheidsbeleving.	107.381		4.960	102.421
BR. Kap. Istn Parkeerplaats gemeentehuis	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Parkeerplaats gemeentehuis.	34.290		1.538	32.752
BR. Kap. Istn Zonnepanelen gemeentewerf	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Zonnepanelen gemeentewerf.	373.967		26.067	347.900
BR. Nieuwbouw kleedkamers	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Nieuwbouw Kleedkamers Hockey en Korfbal	266.011			266.011
BR. Aanleg jeu de Boules en verleggen skatebaan	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Aanleg jeu de boules baan en verleggen skatebaan.	79.188			79.188

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2026	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2026
BR. Procedurekosten sport Zuidlaren.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de procedurekosten voor aanpassing van de bestemmingsplannen met betrekking tot het accommodatiebeleid Zuidlaren.	4.075		0	4.075
Reserve Krediet Rotonde De Punt	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van Rotonde De Punt.	856.285	0	19.500	836.785
BR. Tijdelijk lokaal Menso Altingschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Tijdelijk lokaal Menso Altling school	113.007	0	18.872	94.135
Totaal reserves met dekkingsfunctie		29.278.492	0	1.668.298	27.610.194

Bestemmingsreserves met bestedingsfunctie					
Reserve actualisering/digitalisering bestemmingsplannen	Deze reserve is ingesteld om kosten van het project actualisering en digitalisering bestemmingsplannen.	81.257			81.257
Reserve openbare orde en veiligheid	Deze reserve is ingesteld om toekomstige kosten voor openbare orde en veiligheid uit te dekken.	47.040			47.040
Reserve MFA Tynaarlo sportvelden c.q. ontwikkeling locatie van Wijk&Boerma	Deze reserve is gevormd ter afdekking van de saneringskosten van de locatie van Wijk&Boerma. Hiervoor is een maatschappelijk krediet beschikbaar gesteld.	109.440			109.440
Reserve combinatiefunctionarissen	Deze reserve is gevormd met niet bestede, beschikbare middelen voor de combinatiefunctionarissen en is bedoeld om de kosten van de combinatiefunctionarissen te dekken voor de periode 2016-2020	136.624			136.624
Reserve participatiebudget	Deze reserve is bestemd voor de maatschappelijke begeleiding van nieuwkomers en daarnaast voor een extra inspanning om de participatie en integratie van nieuwkomers en andere inwoners te bevorderen.	920.924	0	55.439	865.485

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2026	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2026
Reserve Complex de inloop	Deze reserve is gevormd voor nog te maken kosten woonrijpmaken en ambtelijke inzet.	20.562			20.562
Reserve tijdelijke huisvesting tijdens de bouw	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor tijdelijke huisvesting van het Accommodatiebeleid.	200.000	0	100.000	100.000
BR. Verkiezingen	Egaliseren van de benodigde uitgaven voor het organiseren van verkiezingen	323	0	0	323
BR Corona Steunpakket	Deze reserve is gevormd met de financiële middelen die wij ontvangen vanuit het 'steunpakket COVID-19' Het doel van de reserve is om voor- en nadelen als gevolg van de maatregelen rondom COVID-19 zoveel mogelijk met deze reserve te verrekenen zodat we zicht houden op toegenomen kosten en lagere inkomsten.	1.286.703		0	1.286.703
BR jeugdsoos Donderen	Deze reserve is gevormd om uitvoering te geven aan de aangenomen motie van 12 juli 2016. De reserve is ter dekking van de incidentele bijdragen aan de jeugdsoos in Donderen zodat de jeugdsoos de komende drie jaren open kan blijven.	1.500			1.500
BR Meedoenbanen	Deze reserve is gevormd ter bekostiging van meedoenbanen. De reserve is noodzakelijk om uitvoering te kunnen geven aan het initiatiefvoorstel van de raad.	25.000			25.000
BR investeringsbijdrage GAE	Deze reserve is gevormd ter dekking van de investeringsbijdrage aan Groningen Airport Eelde in de periode van 2017-2026.	256.151	0	120.000	136.151
BR Omgevingswet	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de implementatie van de Omgevingswet en het opstellen van de omgevingsvisie.	0	0	0	0
BR Asserstraat 21	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de rente en de tijdelijke kosten m.b.t. de aankoop van het perceel Asserstraat 21 te Vries	13.200			13.200

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2026	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2026
BR Duurzaamheidsinvesteringen gebouwen	Bij de resultaatbestemming van de jaarrekening van 2018 is besloten om de middelen die in 2018 uit de voorziening onderhoud gebouwen zijn vrijgevallen ad € 213.000, te reserveren in een bestemmingsreserve voor toekomstige investeringen in duurzaamheidsmaatregelen ten behoeve van gemeentelijke gebouwen.	259.112		11.971	247.141
BR Centrumontwikkeling Zuidlaren	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het voorbereidingskrediet centrumplan Zuidlaren	419.631		101.435	318.196
BR Tussenvoorziening Spoedzoekers	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten die worden gemaakt voor de pilot tussenvoorziening spoedzoekers. Met de pilot worden inwoners met acute huisvestingsbehoefte ondersteund met huisvesting en begeleiding.	300.000			300.000
BR grondexploitaties	In de afgelopen jaren zijn de resultaten op de grondexploitaties positief geweest voor Tynaarlo. De verwachting is dat dit in de toekomst zal veranderen en er een buffer nodig is voor mogelijke tekorten. Voorgesteld wordt om een reserve grondexploitaties in te stellen en deze te 'voeden' met het voordelige resultaat op de grondexploitaties over 2022.	3.031.368			3.031.368
BR Grote projecten	De reserve grote projecten is ingesteld om grote projecten zoals de ontwikkeling centrumplannen voor Zuidlaren en Eelde mogelijk te maken.	60.042			60.042
BR. Flexibele volkshuisvesting Tynaarlo	De BR is gevormd om de kosten met betrekking tot het bouwrijp maken en verder ontwikkelen van het terrein op de locatie achterzijde Prins Bernhard Hoeve in Zuidlaren en overige voorbereidingskosten van het project flexibele volkshuisvesting Tynaarlo	746.360			746.360

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2026	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2026
BR. Opvang Oekraïne	Voor de tijdelijke opvang van de Oekraïners zijn aanzienlijk meer middelen van het rijk ontvangen dan er uitgaven waren. De overtollige middelen zijn gereserveerd in deze bestemmingsreserve, zodat deze beschikbaar blijven voor de activiteiten die samenhangen met de opvang van de Oekraïners.	8.193.246			8.193.246
BR Toekomst de Buitenplaats	Deze bestemmingsreserve ad € 310.000 is gevormd voor de toekomst van de Buitenplaats dat gebruikt kan worden voor door de raad vast te stellen plannen aangaande de Buitenplaats	186.000	0	62.000	124.000
BR NMD Samenwerking	Door vrijval van het innovatiefonds ontstaat een voordelige afrekening voor Tynaarlo. Dit budget is gereserveerd voor de tijdelijke extra inzet bij de aanbestedingen die moeten plaatsvinden in een nieuw te vormen bestemmingsreserve.	134.000	0		134.000
BR woningbouwontwikkeling Zuidlaren	Deze reserve is ter dekking van de kosten van de voorbereidingen voor de woningbouwontwikkeling in het centrum van Zuidlaren.	1.600.000			1.600.000
BR Bruisende kernen	Deze reserve is gevormd in het kader van de motie Bruisende kernen voor de uitvoering van de verschillende impuls- en verfraaiingmaatregelen die anders niet uitgevoerd worden, door het ontbreken van middelen in de reguliere budgetten.	61.000			61.000
Totaal reserves met bestedingsfunctie		18.089.482	0	450.845	17.638.637

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2026	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2026
----------------------	-------------------------------	----------------	--------------	---------------	------------------

Bestemmingsreserve met egalisatiefunctie					
Egalisatiereserve BTW compensatie	Deze reserve is in 2003 ingesteld om de effecten voortvloeiende uit de invoering van het BTW compensatiefonds op te vangen. In 2013 is de laatste tranche vrijgevallen ten behoeve van de exploitatie. Vanaf 2012 worden de jaarlijkse toevoegingen ten laste van reiniging en riolering teruggestuurd naar de exploitatie.	0	876.113	876.113	0
Reserve informatiebeleid	Deze reserve is ingesteld om niet uitgegeven middelen binnen de automatiseringsbudgetten in enig jaar beschikbaar te houden voor grotere uitgaven in enig ander jaar.	41.139		0	41.139
Totaal reserves met egalisatiefunctie		41.139	876.113	876.113	41.139
Totaal bestemmingsreserves		47.409.113	876.113	2.995.256	45.289.970

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie					
Reserve nieuwbouw gemeentehuis	Deze reserve is ingesteld ter dekking van het overgrote deel van de kapitaallasten van de bouw van het nieuwe gemeentehuis in Vries.	6.179.014		349.099	5.829.915
Reserve mechanisatie buitendienst	Deze reserve is ingesteld om vervangingen binnen het wagenpark van gemeentewerken mogelijk te maken. De kapitaallasten die voortvloeien uit de investeringen worden gedekt uit deze reserve.	53.141		32.985	20.156
Reserve Krediet SV Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de realisatie van het kleed- en kantinegebouw voor SV Tynaarlo.	310.405		10.808	299.597
Reserve MFA Zeijen	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Zeijen	2.132.356		77.399	2.054.957
Reserve MFA Yde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Yde.	2.523.749		94.318	2.429.431
Reserve bedrijfsvoering	Deze reserve is gevormd om investeringen te dekken die een bijdrage leveren aan het (versneld) realiseren van de doelen uit de organisatievisie Koers en die passen binnen het opgestelde collegemanifest. Daarnaast biedt deze reserve dan ook flexibele ruimte om knelpunten qua benodigde productie op te lossen door bijvoorbeeld tijdelijke inzet. De investeringen richten zich op de digitale dienstverlening, vraaggericht werken, flexibilisering en het op orde krijgen van de fysieke leefomgeving buiten.	1.489.994	0	346.274	1.143.720
BR. 2e fase huisvesting Ter Borch	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet 2e fase huisvesting Ter Borch	402.634		34.288	368.346

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
BR. Jonglaren flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil Jonglaren	108.334		1.588	106.746
BR Jonglaren Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Jonglaren	235.054		6.549	228.505
BR. De Lichtkring flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil de lichtkring	23.929	40.658	64.587	0
BR De Lichtkring Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De lichtkring	416.331		12.310	404.021
BR. Flexibele schil de Schuthoek	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil de Schuthoek	74.539		58.296	16.243
BR De Schuthoek Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Schuthoek	285.199		8.115	277.084
BR. De Tol flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil De Tol	276.067		72.991	203.076
BR De Tol Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Tol	617.321		17.950	599.371
BR. Schuilingsoord flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Schuilingsoord	142.525		96.011	46.514
BR Schuilingsoord Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Schuilingsoord	730.378		21.452	708.926

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
BR. De Zuidwester flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil De Zuidwester	130.365		64.811	65.554
BR De Zuidwester Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Zuidwester	118.099		3.434	114.665
BR. Het Stroomdal flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Het Stroomdal	1.336		0	1.336
BR. Het Stroomdal Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Stroomdal	116.265		3.346	112.919
BR. Harens Lyceum Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Harens Lyceum	660.651			660.651
BR. (ver)nieuwbouw OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet OBS Oelebred	1.408.529		44.718	1.363.811
BR. (ver)nieuwbouw De Westerburcht flex	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil (ver)nieuwbouw OBS De Westerburcht	239.122		35.945	203.177
BR. Flexibele Schil OBS centrum/ Eelde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil OBS Centrum/Eelde	151.716		37.456	114.260
BR. Tijdelijke huisvesting OBS de Veenvlinder	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet tijdelijke huisvesting de Veenvlinder	129.262		1.929	127.333
BR. Flexibele Schil Menso Altingschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Menso Altingschool	360		0	360

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
BR. Tijdelijk lokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet tijdelijk lokaal Mariaschool	46.586		15.233	31.353
BR. Speellokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet speellokaal Mariaschool	36.016		11.777	24.239
BR. Gym de Zwet Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Zwet	314.235		3.217	311.018
BR. Gym de Ludinge Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Fledders	99.825			99.825
BR. Goudenregenl Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal Goudenregenlaan	119.125		3.146	115.979
BR. Sloop, Asbest, Boekw. De Vijverstee	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS De Vijverstee	365.938		10.553	355.385
BR. Sloop, Asbest, Boekw. De Holtenhoek	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde CBS de Holtenhoek	266.241		9.003	257.238
BR. Sloop, Asbest, Boekw. OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS Oelebred	345.495		7.510	337.985
BR. Sloop, Asbest, Boekw. OBS Westerburcht	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS de Westerburcht	430.798		11.161	419.637
BR. Nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo	919.559		24.164	895.395

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
BR. Sloopt 't Punthoes en Bladergroenschool.	Deze reserve is gevormd ter dekking van het maatschappelijk krediet "Sloop 't Punthoes en Bladergroenschool".	585.210		0	585.210
BR Aanleg onderbouw Hockey en Korfbal	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet ter aanleg onderbouw Hockey en Korfbal	113.169		6.815	106.354
BR. Nieuwbouw Kantine	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Nieuwbouw Kantine Hockey en Korfbal	684.357		15.190	669.167
BR. Kap.Istn dekvloer Borchkwartier	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet vervangen dekvloer Borchkwartier	565.000		25.000	540.000
BR. Kap.Istn Fietspaden wegen en knelpuntenplan	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Fietspaden wegen en knelpuntenplan	1.836.597		44.700	1.791.897
BR. Kap.Istn Revitalisering gemeentehuis	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Rivitalisering Gemeentehuis.	162.105		7.440	154.665
BR. Kap.Istn Veiligheid en Veiligheidsbeleving	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Veiligheid en veiligheidsbeleving.	102.421		4.920	97.501
BR. Kap. Istn Parkeerplaats gemeentehuis	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Parkeerplaats gemeentehuis.	32.752		1.525	31.227
BR. Kap. Istn Zonnepanelen gemeentewerf	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Zonnepanelen gemeentewerf.	347.900		25.840	322.060
BR. Nieuwbouw kleedkamers	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Nieuwbouw Kleedkamers Hockey en Korfbal	266.011			266.011

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
BR Sloop Opstel Hockey Korfbal	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor de sloop van de huidige opstal met betrekking Hockey en Korfbal	0			0
BR. Aanleg jeu de Boules en verleggen skatebaan	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Aanleg jeu de boules baan en verleggen skatebaan.	79.188			79.188
BR. Procedurekosten sport Zuidlaren.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de procedurekosten voor aanpassing van de bestemmingsplannen met betrekking tot het accommodatiebeleid Zuidlaren.	4.075		0	4.075
Reserve Krediet Ronde De Punt	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van Ronde De Punt.	836.785	0	19.370	817.415
BR. Tijdelijk lokaal Menso Altingschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Tijdelijk lokaal Menso Alting school	94.135	0	18.694	75.441
Totaal reserves met dekkingsfunctie		27.610.194	40.658	1.761.917	25.888.935

Bestemmingsreserves met bestedingsfunctie					
Reserve actualisering/digitalisering bestemmingsplannen	Deze reserve is ingesteld om kosten van het project actualisering en digitalisering bestemmingsplannen.	81.257			81.257
Reserve openbare orde en veiligheid	Deze reserve is ingesteld om toekomstige kosten voor openbare orde en veiligheid uit te dekken.	47.040			47.040
Reserve MFA Tynaarlo sportvelden c.q. ontwikkeling locatie van Wijk&Boerma	Deze reserve is gevormd ter afdekking van de saneringskosten van de locatie van Wijk&Boerma. Hiervoor is een maatschappelijk krediet beschikbaar gesteld.	109.440			109.440
Reserve combinatiefunctionarissen	Deze reserve is gevormd met niet bestede, beschikbare middelen voor de combinatiefunctionarissen en is bedoeld om de kosten van de combinatiefunctionarissen te dekken voor de periode 2016-2020	136.624			136.624

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
Reserve participatiebudget	Deze reserve is bestemd voor de maatschappelijke begeleiding van nieuwkomers en daarnaast voor een extra inspanning om de participatie en integratie van nieuwkomers en andere inwoners te bevorderen.	865.485	0	57.767	807.718
Reserve Complex de inloop	Deze reserve is gevormd voor nog te maken kosten woonrijpmaken en ambtelijke inzet.	20.562			20.562
Reserve tijdelijke huisvesting tijdens de bouw	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor tijdelijke huisvesting van het Accommodatiebeleid.	100.000	0	100.000	0
BR. Verkiezingen	Egaliseren van de benodigde uitgaven voor het organiseren van verkiezingen	323	0	0	323
BR Corona Steunpakket	Deze reserve is gevormd met de financiële middelen die wij ontvangen vanuit het 'steunpakket COVID-19' Het doel van de reserve is om voor- en nadelen als gevolg van de maatregelen rondom COVID-19 zoveel mogelijk met deze reserve te verrekenen zodat we zicht houden op toegenomen kosten en lagere inkomsten.	1.286.703		0	1.286.703
BR jeugdsoos Donderen	Deze reserve is gevormd om uitvoering te geven aan de aangenomen motie van 12 juli 2016. De reserve is ter dekking van de incidentele bijdragen aan de jeugdsoos in Donderen zodat de jeugdsoos de komende drie jaren open kan blijven.	1.500			1.500
BR Meedoenbanen	Deze reserve is gevormd ter bekostiging van meedoenbanen. De reserve is noodzakelijk om uitvoering te kunnen geven aan het initiatiefvoorstel van de raad.	25.000			25.000
BR investeringsbijdrage GAE	Deze reserve is gevormd ter dekking van de investeringsbijdrage aan Groningen Airport Eelde in de periode van 2017-2026.	136.151	0	0	136.151
BR Omgevingswet	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de implementatie van de Omgevingswet en het opstellen van de omgevingsvisie.	0	0	0	0

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
BR Asserstraat 21	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de rente en de tijdelijke kosten m.b.t. de aankoop van het perceel Asserstraat 21 te Vries	13.200			13.200
BR Duurzaamheidsinvesteringen gebouwen	Bij de resultaatbestemming van de jaarrekening van 2018 is besloten om de middelen die in 2018 uit de voorziening onderhoud gebouwen zijn vrijgevallen ad € 213.000, te reserveren in een bestemmingsreserve voor toekomstige investeringen in duurzaamheidsmaatregelen ten behoeve van gemeentelijke gebouwen.	247.141		11.859	235.282
BR Centrumontwikkeling Zuidlaren	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het voorbereidingskrediet centrumplan Zuidlaren	318.196		101.435	216.761
BR Tussenvoorziening Spoedzoekers	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten die worden gemaakt voor de pilot tussenvoorziening spoedzoekers. Met de pilot worden inwoners met acute huisvestingsbehoefte ondersteund met huisvesting en begeleiding.	300.000			300.000
BR grondexploitaties	In de afgelopen jaren zijn de resultaten op de grondexploitaties positief geweest voor Tynaarlo. De verwachting is dat dit in de toekomst zal veranderen en er een buffer nodig is voor mogelijke tekorten. Voorgesteld wordt om een reserve grondexploitaties in te stellen en deze te 'voeden' met het voordelige resultaat op de grondexploitaties over 2022.	3.031.368			3.031.368
BR Grote projecten	De reserve grote projecten is ingesteld om grote projecten zoals de ontwikkeling centrumplannen voor Zuidlaren en Eelde mogelijk te maken.	60.042			60.042

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
BR. Flexibele volkshuisvesting Tynaarlo	De BR is gevormd om de kosten met betrekking tot het bouwrijp maken en verder ontwikkelen van het terrein op de locatie achterzijde Prins Bernhard Hoeve in Zuidlaren en overige voorbereidingskosten van het project flexibele volkshuisvesting Tynaarlo	746.360			746.360
BR. Opvang Oekraïne	Voor de tijdelijke opvang van de Oekraïners zijn aanzienlijk meer middelen van het rijk ontvangen dan er uitgaven waren. De overtollige middelen zijn gereserveerd in deze bestemmingsreserve, zodat deze beschikbaar blijven voor de activiteiten die samenhangen met de opvang van de Oekraïners.	8.193.246			8.193.246
BR Toekomst de Buitenplaats	Deze bestemmingsreserve ad € 310.000 is gevormd voor de toekomst van de Buitenplaats dat gebruikt kan worden voor door de raad vast te stellen plannen aangaande de Buitenplaats	124.000	0	62.000	62.000
BR NMD Samenwerking	Door vrijval van het innovatiefonds ontstaat een voordelige afrekening voor Tynaarlo. Dit budget is gereserveerd voor de tijdelijke extra inzet bij de aanbestedingen die moeten plaatsvinden in een nieuw te vormen bestemmingsreserve.	134.000	0		134.000
BR woningbouwontwikkeling Zuidlaren	Deze reserve is ter dekking van de kosten van de voorbereidingen voor de woningbouwontwikkeling in het centrum van Zuidlaren.	1.600.000			1.600.000
BR Bruisende kernen	Deze reserve is gevormd in het kader van de motie Bruisende kernen voor de uitvoering van de verschillende impuls- en verfraaiingmaatregelen die anders niet uitgevoerd worden, door het ontbreken van middelen in de reguliere budgetten.	61.000			61.000
Totaal reserves met bestedingsfunctie		17.638.637	0	333.061	17.305.576

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
----------------------	-------------------------------	----------------	--------------	---------------	------------------

Bestemmingsreserve met egalisatiefunctie					
Egalisatiereserve BTW compensatie	Deze reserve is in 2003 ingesteld om de effecten voortvloeiende uit de invoering van het BTW compensatiefonds op te vangen. In 2013 is de laatste tranche vrijgevallen ten behoeve van de exploitatie. Vanaf 2012 worden de jaarlijkse toevoegingen ten laste van reiniging en riolering teruggesluisd naar de exploitatie.	0	910.054	910.054	0
Reserve informatiebeleid	Deze reserve is ingesteld om niet uitgegeven middelen binnen de automatiseringsbudgetten in enig jaar beschikbaar te houden voor grotere uitgaven in enig ander jaar.	41.139		0	41.139
Totaal reserves met egalisatiefunctie		41.139	910.054	910.054	41.139
Totaal bestemmingsreserves		45.289.970	950.712	3.005.032	43.235.650

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2028	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2028
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie					
Reserve nieuwbouw gemeentehuis	Deze reserve is ingesteld ter dekking van het overgrote deel van de kapitaallasten van de bouw van het nieuwe gemeentehuis in Vries.	5.829.915		346.516	5.483.399
Reserve mechanisatie buitendienst	Deze reserve is ingesteld om vervangingen binnen het wagenpark van gemeentewerken mogelijk te maken. De kapitaallasten die voortvloeien uit de investeringen worden gedekt uit deze reserve.	20.156		5.119	15.037
Reserve Krediet SV Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de realisatie van het kleed- en kantinegebouw voor SV Tynaarlo.	299.597		10.725	288.872
Reserve MFA Zeijen	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Zeijen	2.054.957		76.830	1.978.127
Reserve MFA Yde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Yde.	2.429.431		93.620	2.335.811
Reserve bedrijfsvoering	Deze reserve is gevormd om investeringen te dekken die een bijdrage leveren aan het (versneld) realiseren van de doelen uit de organisatievisie Koers en die passen binnen het opgestelde collegemanifest. Daarnaast biedt deze reserve dan ook flexibele ruimte om knelpunten qua benodigde productie op te lossen door bijvoorbeeld tijdelijke inzet. De investeringen richten zich op de digitale dienstverlening, vraaggericht werken, flexibilisering en het op orde krijgen van de fysieke leefomgeving buiten.	1.143.720	0	0	1.143.720
BR. 2e fase huisvesting Ter Borch	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet 2e fase huisvesting Ter Borch	368.346		33.979	334.367
BR. Jonglaren flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil Jonglaren	106.746		11.117	95.629

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2028	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2028
BR Jonglaren Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Jonglaren	228.505		6.502	222.003
BR. De Lichtkring flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil de lichtkring	0	63.954	63.954	0
BR De Lichtkring Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De lichtkring	404.021		12.221	391.800
BR. Flexibele schil de Schuthoek	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil de Schuthoek	16.243	41.487	57.730	0
BR De Schuthoek Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Schuthoek	277.084		8.057	269.027
BR. De Tol flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil De Tol	203.076		72.316	130.760
BR De Tol Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Tol	599.371		17.820	581.551
BR. Schuilingsoord flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Schuilingsoord	46.514	48.574	95.088	0
BR Schuilingsoord Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Schuilingsoord	708.926		21.296	687.630
BR. De Zuidwester flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil De Zuidwester	65.554		64.188	1.366
BR De Zuidwester Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Zuidwester	114.665		3.409	111.256

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2028	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2028
BR. Het Stroomdal flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Het Stroomdal	1.336		0	1.336
BR. Het Stroomdal Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Stroomdal	112.919		3.322	109.597
BR. Harens Lyceum Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Harens Lyceum	660.651			660.651
BR. (ver)nieuwbouw OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet OBS Oelebred	1.363.811		44.402	1.319.409
BR. (ver)nieuwbouw De Westerburcht flex	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil (ver)nieuwbouw OBS De Westerburcht	203.177		35.599	167.578
BR. Flexibele Schil OBS centrum/ Eelde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil OBS Centrum/Eelde	114.260		37.096	77.164
BR. Tijdelijke huisvesting OBS de Veenvlinder	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet tijdelijke huisvesting de Veenvlinder	127.333		1.913	125.420
BR. Flexibele Schil Menso Altingschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Menso Altingschool	360		0	360
BR. Tijdelijk lokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet tijdelijk lokaal Mariaschool	31.353		15.085	16.268
BR. Speellokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet speellokaal Mariaschool	24.239		11.663	12.576
BR. Gym de Zwet Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Zwet	311.018		3.194	307.824
BR. Gym de Ludinge Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Fledders	99.825			99.825

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2028	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2028
BR Goudenregenl Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal Goudenregenlaan	115.979		3.123	112.856
BR. Sloop, Asbest, Boekw. De Vijverstee	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS De Vijverstee	355.385		10.474	344.911
BR. Sloop, Asbest, Boekw. De Holtenhoek	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde CBS de Holtenhoek	257.238		8.934	248.304
BR. Sloop, Asbest, Boekw. OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS Oelebred	337.985		7.454	330.531
BR. Sloop, Asbest, Boekw. OBS Westerburcht	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS de Westerburcht	419.637		11.078	408.559
BR. Nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo	895.395		23.992	871.403
BR. Sloop 't Punthoes en Bladergroenschool.	Deze reserve is gevormd ter dekking van het maatschappelijk krediet "Sloop 't Punthoes en Bladergroenschool".	585.210		0	585.210
BR Aanleg onderbouw Hockey en Korfbal	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet ter aanleg onderbouw Hockey en Korfbal	106.354		6.760	99.594
BR. Nieuwbouw Kantine	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Nieuwbouw Kantine Hockey en Korfbal	669.167		15.082	654.085
BR. Kap.Istn dekvloer Borchkwartier	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet vervangen dekvloer Borchkwartier	540.000		24.800	515.200
BR. Kap.Istn Fietspaden wegen en knelpuntenplan	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Fietspaden wegen en knelpuntenplan	1.791.897		44.400	1.747.497

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2028	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2028
BR. Kap.Istn Revitalisering gemeentehuis	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Rivitalisering Gemeentehuis.	154.665		7.380	147.285
BR. Kap.Istn Veiligheid en Veiligheidsbeleving	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Veiligheid en veiligheidsbeleving.	97.501		4.880	92.621
BR. Kap. Istn Parkeerplaats gemeentehuis	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Parkeerplaats gemeentehuis.	31.227		1.513	29.714
BR. Kap. Istn Zonnepanelen gemeentewerf	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Zonnepanelen gemeentewerf.	322.060		25.613	296.447
BR. Nieuwbouw kleedkamers	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Nieuwbouw Kleedkamers Hockey en Korfbal	266.011			266.011
BR. Aanleg jeu de Boules en verleggen skatebaan	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Aanleg jeu de boules baan en verleggen skatebaan.	79.188			79.188
BR. Procedurekosten sport Zuidlaren.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de procedurekosten voor aanpassing van de bestemmingsplannen met betrekking tot het accommodatiebeleid Zuidlaren.	4.075		0	4.075
Reserve Krediet Ronde De Punt	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van Ronde De Punt.	817.415	0	19.240	798.175
BR. Tijdelijk lokaal Menso Altingschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Tijdelijk lokaal Menso Altling school	75.441	0	18.516	56.925
Totaal reserves met dekkingsfunctie		25.888.935	154.015	1.386.000	24.656.950

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2028	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2028
Bestemmingsreserves met bestedingsfunctie					
Reserve actualisering/digitalisering bestemmingsplannen	Deze reserve is ingesteld om kosten van het project actualisering en digitalisering bestemmingsplannen.	81.257			81.257
Reserve openbare orde en veiligheid	Deze reserve is ingesteld om toekomstige kosten voor openbare orde en veiligheid uit te dekken.	47.040			47.040
Reserve MFA Tynaarlo sportvelden c.q. ontwikkeling locatie van Wijk&Boerma	Deze reserve is gevormd ter afdekking van de saneringskosten van de locatie van Wijk&Boerma. Hiervoor is een maatschappelijk krediet beschikbaar gesteld.	109.440			109.440
Reserve combinatiefunctionarissen	Deze reserve is gevormd met niet bestede, beschikbare middelen voor de combinatiefunctionarissen en is bedoeld om de kosten van de combinatiefunctionarissen te dekken voor de periode 2016-2020	136.624			136.624
Reserve participatiebudget	Deze reserve is bestemd voor de maatschappelijke begeleiding van nieuwkomers en daarnaast voor een extra inspanning om de participatie en integratie van nieuwkomers en andere inwoners te bevorderen.	807.718	0	57.767	749.951
Reserve Complex de inloop	Deze reserve is gevormd voor nog te maken kosten woonrijpmaken en ambtelijke inzet.	20.562			20.562
Reserve tijdelijke huisvesting tijdens de bouw	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor tijdelijke huisvesting van het Accommodatiebeleid.	0	0		0
BR. Verkiezingen	Egaliseren van de benodigde uitgaven voor het organiseren van verkiezingen	323	0	0	323
BR Corona Steunpakket	Deze reserve is gevormd met de financiële middelen die wij ontvangen vanuit het 'steunpakket COVID-19' Het doel van de reserve is om voor- en nadelen als gevolg van de maatregelen rondom COVID-19 zoveel mogelijk met deze reserve te verrekenen zodat we zicht houden op toegenomen kosten en lagere inkomsten.	1.286.703		0	1.286.703

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2028	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2028
BR jeugdsoos Donderen	Deze reserve is gevormd om uitvoering te geven aan de aangenomen motie van 12 juli 2016. De reserve is ter dekking van de incidentele bijdragen aan de jeugdsoos in Donderen zodat de jeugdsoos de komende drie jaren open kan blijven.	1.500			1.500
BR Meedoenbanen	Deze reserve is gevormd ter bekostiging van meedoenbanen. De reserve is noodzakelijk om uitvoering te kunnen geven aan het initiatiefvoorstel van de raad.	25.000			25.000
BR investeringsbijdrage GAE	Deze reserve is gevormd ter dekking van de investeringsbijdrage aan Groningen Airport Eelde in de periode van 2017-2026.	136.151	0	0	136.151
BR Omgevingswet	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de implementatie van de Omgevingswet en het opstellen van de omgevingsvisie.	0	0	0	0
BR Asserstraat 21	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de rente en de tijdelijke kosten m.b.t. de aankoop van het perceel Asserstraat 21 te Vries	13.200			13.200
BR Duurzaamheidsinvesteringen gebouwen	Bij de resultaatbestemming van de jaarrekening van 2018 is besloten om de middelen die in 2018 uit de voorziening onderhoud gebouwen zijn vrijgevallen ad € 213.000, te reserveren in een bestemmingsreserve voor toekomstige investeringen in duurzaamheidsmaatregelen ten behoeve van gemeentelijke gebouwen.	235.282		11.747	223.535
BR Centrumontwikkeling Zuidlaren	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het voorbereidingskrediet centrumplan Zuidlaren	216.761		101.435	115.326

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2028	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2028
BR Tussenvoorziening Spoedzoekers	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten die worden gemaakt voor de pilot tussenvoorziening spoedzoekers. Met de pilot worden inwoners met acute huisvestingsbehoefte ondersteund met huisvesting en begeleiding.	300.000			300.000
BR grondexploitaties	In de afgelopen jaren zijn de resultaten op de grondexploitaties positief geweest voor Tynaarlo. De verwachting is dat dit in de toekomst zal veranderen en er een buffer nodig is voor mogelijke tekorten. Voorgesteld wordt om een reserve grondexploitaties in te stellen en deze te 'voeden' met het voordelige resultaat op de grondexploitaties over 2022.	3.031.368			3.031.368
BR Grote projecten	De reserve grote projecten is ingesteld om grote projecten zoals de ontwikkeling centrumplannen voor Zuidlaren en Eelde mogelijk te maken.	60.042			60.042
BR. Flexibele volkshuisvesting Tynaarlo	De BR is gevormd om de kosten met betrekking tot het bouwrijp maken en verder ontwikkelen van het terrein op de locatie achterzijde Prins Bernhard Hoeve in Zuidlaren en overige voorbereidingskosten van het project flexibele volkshuisvesting Tynaarlo	746.360			746.360
BR. Opvang Oekraïne	Voor de tijdelijke opvang van de Oekraïners zijn aanzienlijk meer middelen van het rijk ontvangen dan er uitgaven waren. De overtollige middelen zijn gereserveerd in deze bestemmingsreserve, zodat deze beschikbaar blijven voor de activiteiten die samenhangen met de opvang van de Oekraïners.	8.193.246			8.193.246
BR Toekomst de Buitenplaats	Deze bestemmingsreserve ad € 310.000 is gevormd voor de toekomst van de Buitenplaats dat gebruikt kan worden voor door de raad vast te stellen plannen aangaande de Buitenplaats	62.000	0	62.000	0
BR NMD Samenwerking	Door vrijval van het innovatiefonds ontstaat een voordelige afrekening voor Tynaarlo. Dit budget is gereserveerd voor de tijdelijke extra inzet bij de aanbestedingen die moeten plaatsvinden in een nieuw te vormen bestemmingsreserve.	134.000	0		134.000

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2028	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2028
BR woningbouwontwikkeling Zuidlaren	Deze reserve is ter dekking van de kosten van de voorbereidingen voor de woningbouwontwikkeling in het centrum van Zuidlaren.	1.600.000			1.600.000
BR Bruisende kernen	Deze reserve is gevormd in het kader van de motie Bruisende kernen voor de uitvoering van de verschillende impuls- en verfraaiingmaatregelen die anders niet uitgevoerd worden, door het ontbreken van middelen in de reguliere budgetten.	61.000			61.000
Totaal reserves met bestedingsfunctie		17.305.576	0	232.949	17.072.627

Bestemmingsreserve met egalisatiefunctie					
Egalisatiereserve BTW compensatie	Deze reserve is in 2003 ingesteld om de effecten voortvloeiende uit de invoering van het BTW compensatiefonds op te vangen. In 2013 is de laatste tranche vrijgevallen ten behoeve van de exploitatie. Vanaf 2012 worden de jaarlijkse toevoegingen ten laste van reiniging en riolering teruggesluisd naar de exploitatie.	0	945.524	945.524	0
Reserve informatiebeleid	Deze reserve is ingesteld om niet uitgegeven middelen binnen de automatiseringsbudgetten in enig jaar beschikbaar te houden voor grotere uitgaven in enig ander jaar.	41.139		0	41.139
Totaal reserves met egalisatiefunctie		41.139	945.524	945.524	41.139
Totaal bestemmingsreserves		43.235.650	1.099.539	2.564.473	41.770.716

17. Onvoorzien

In het overzicht van onvoorzien wordt een verantwoording gegeven op het gebruik van het geraamde bedrag voor onvoorzien. De post onvoorzien is als een post in de begroting opgenomen en dient als dekking voor incidentele lasten en structurele lasten voortvloeiend uit nieuw beleid. Onvoorzien wordt verantwoord onder taakveld 0.8: Financiering.

Bestaand beleid is, dat een bedrag van € 33.969 voor incidenteel onvoorzien wordt begroot.

Gedurende het boekjaar worden de stand en het verloop van deze onvoorzien posten iedere twee weken aan de gemeenteraad gerapporteerd, als daar door begrotingswijzigingen aanleiding toe is.

Onvoorzien incidenteel algemeen	€
<i>(kostenplaats 4008300 / 4380100)</i>	
Beschikbaar geraamd 2025	33.969

18. Kredietaanvragen

De investeringskredieten voor 2025 zijn grotendeels opgenomen in de financiële voortgangsrapportage 2024. In deze begroting 2025 is sprake van de volgende aanvullende investeringen en bijbehorende kredietaanvragen.

Onderwijshuisvesting – uitbreiding Obs Westerburcht

Beschikbaar stellen van een krediet van € 295.680 voor de realisatie van voldoende onderwijshuisvesting voor Obs De Westerburcht. De gemeente heeft een wettelijke taak zoals vastgelegd in de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs Gemeente Tynaarlo. De school heeft op basis van groei van het aantal leerlingen op 1 oktober 2023 en een analyse van de leerlingenprognose 2024, recht op zowel permanente als tijdelijke uitbreiding van de huisvesting. De investeringskosten zijn gebaseerd op de normvergoeding inclusief indexering 2025. De kapitaallasten van € 9.240 zijn berekend op basis van een afschrijvingstermijn van 40 jaar, 15% restwaarde en 1% rente.

Vervanging groot materieel gemeentewerf 2025

De totale kredietaanvraag betreft € 289.500. Voorgesteld wordt om de volgende machines te vervangen:

- Werktuigendrager incl. aanbouwdelen voor het borstelen van onkruid op verharding + overige werkzaamheden in de openbare ruimte.
- Maai, verticuteer en bladopvang-machine welke ingezet zal worden op sportvelden, brinken en bermen met beperkte ruimte.
- Eén tractor welke ingezet worden voor het maaien, onderhoud zandpaden, bladruimen, leeg zuigen van rioolputten, gladheidsbestrijding en overige werkzaamheden in de openbare ruimte.
- Eén elektrische Gator (transportmiddel) voor het onderhoud in de dorpen (wijkploeg).

Met bovenstaande investeringen hebben we ons machine- en materieelpark weer op orde en zorgt dit er mede voor dat de openbare ruimte op een efficiënte manier onderhouden kan worden. De structurele kapitaallasten van € 31.845 die volgen uit de voorgenomen investeringen zijn conform voorschriften uit de nota activeren, waarderen en afschrijven gemeente Tynaarlo.

Vervangen Openbare Verlichting

Elk jaar dienen masten en armaturen (naar LED) te worden vervangen welke einde levensduur bereiken. Binnen 4 jaar worden alle PL lamparmaturen vervangen en/of voorzien van ombouwset naar LED. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan nog vast te stellen beleid/beheer plan Openbare verlichting 2024/2028.

Het betreft een aanvraag voor vier investeringskredieten van € 500.000 per jaar voor de jaren 2025 t/m 2028 (totaal € 2 miljoen). De kapitaallasten op grond van de gemeentelijke nota activeren, waarderen en afschrijven bedragen in 2026 € 25.000 en lopen op tot uiteindelijk € 100.000 structureel vanaf 2029 (lineair afschrijven in 25 jaar, rente 1% per jaar).

Inzamelmiddelen en zandpadauto

Het doel van de kredietaanvraag van € 447.000 is financiële middelen beschikbaar te hebben voor het vervangen, toevoegen en verstrekken van inzamelmiddelen: verzamelcontainers voor glas, oud papier en restafval, containerbehuizingen voor gft-containers, bio-emmertjes voor gft, blauwe deksels voor 240 liter containers voor papier en tonnetjes voor injectienaalden. De aanschaf van een zandpadauto is het gevolg van een verplichting om ook op lastige locaties afval in te zamelen.

De kapitaallast/kosten bedragen structureel € 34.270 voor het plaatsen van de putten, de containers en de opbouw van inzamelvoorzieningen, maar ook voor tonnen voor injectienaalden, deksels voor minicontainers en bio-emmertjes. Bij de berekening is uitgegaan van een afschrijvingstermijn van 15 jaar en 1% rente. Voor het dekken van de kosten van een zandpadauto is € 100.000 structureel geraamd. Dekking van de meerkosten komt uit de afvalstoffenheffing.

Vervanging containers milieustraat

De gemeente Tynaarlo wil haar afzetcontainers in goede conditie houden en jaarlijks seriematig vervangen. Door seriematig te vervangen worden forse onderhoudskosten en/of uitval voorkomen. Voorgesteld wordt een krediet beschikbaar te stellen van € 156.000 voor de vervanging van twee perscontainers. één grofvuil container (grofvuil route en ledigen ondergrondse containers) en twee milieustraatcontainers vanaf 2025 tot en met 2027. Door de aanschaf van nieuwe afzetcontainers kunnen we veilig en goed grondstoffen/ afval inzamelen op de milieustraat en afvoeren naar de verwerkers. De kapitaallasten die volgen uit de investeringen ad. € 7.800 worden gedekt uit de afvalstoffenheffing.

Aanleg maatregelen wateroverlast extreme regen

Op diverse plekken in de gemeente is sprake van wateroverlast locatie bij extreem veel regen. Op deze locaties moeten maatregelen genomen worden om de overlast te beperken. Het gaat om o.a. Midlaren (Hunebedpad), Zuidlaren (Coevorderweg, Jardensweg). Hiervoor is een krediet van € 250.000 nodig. Vanaf 2026 is er vervolgens sprake van structurele kapitaallasten € 10.076. De kosten worden verrekend in de tarieven voor opbrengst rioolheffing.

Aanleg regenwaterstructuur Stationsweg, Brink e.o.

In 2025 wordt het winkelgebied van Stationsweg in Zuidlaren heringericht. Voor Zuidlaren is een regenwaterstructuurplan opgesteld voor het apart afvoeren van het regenwater in de kern. Dit is een win-win kans om het gedeelte van de regenwaterafvoer te realiseren. Tevens is er een waterknelpunt bij extreme buien en hitte knelpunt die nu met maatregelen aangepakt kunnen worden. De totale investering van € 1.500.000 leidt tot structurele kapitaallasten van € 52.500. De kosten worden verrekend in de tarieven voor opbrengst rioolheffing..

Verbeteren stelsel Zeegse

In 2023 is het riool gereinigd n.a.v. klachten. Dit blijkt niet voldoende te zijn om de problemen te verhelpen. Er is teveel regenwater aangesloten op het stelsel, er is een wateroverlast knelpunt bij extreme buien, er wordt teveel schoon water afgevoerd naar de zuivering. De investering van €500.000 in 2025 leidt vanaf 2026 tot structurele kapitaallasten van € 17.500. De kosten worden verrekend in de tarieven voor opbrengst rioolheffing.

Motie onderzoek rondweg Zuidlaren

Maatschappelijk krediet van € 50.000 voor onderzoek naar nut en noodzaak rondweg, het weren van doorgaand vrachtverkeer N386 en verbeteren van de doorstroming.

19. Subsidieplafonds

Volgens de Algemene Subsidieverordening (ASV) van de gemeente Tynaarlo kan de raad voor een bepaalde uitvoeringsregeling een subsidieplafond instellen. Een subsidieplafond kan wenselijk zijn om te voorkomen dat we meer subsidie moeten verstrekken dan er middelen beschikbaar zijn. Met het instemmen met deze begroting stemt de gemeenteraad ook in met de voorgestelde subsidieplafonds.

Ook moet bij de vaststelling van een subsidieplafond worden aangegeven op welke wijze het beschikbare bedrag wordt verdeeld. De wijze van verdeling vindt plaats conform de vastgestelde bijbehorende uitvoeringsregelingen (op volgorde van binnenkomst).

Na het instemmen met deze begroting moeten de subsidieplafonds gepubliceerd worden op de elektronische gemeentepagina (www.officielebekendmakingen.nl).

	Kostenplaats	Plafond 2025
Uitvoeringsregeling kunst & cultuur		
Subsidies kunst en cultuur	4503550	€ 12.230
Uitvoeringsregeling maatschappelijke activiteiten		
Activiteiten internationale bewustwording	4601720	€ 7.300
Subsidies maatschappelijke ondersteuning	4601830	€ 61.274
Preventiefonds	4601950	€ 77.471
Uitvoeringsregeling sport		
Subsidiëring aan verenigingen	4501320	€ 13.402
Uitvoeringsregeling bewonersinitiatieven duurzaamheid		
Investeren in een duurzame leefomgeving	4704500	€ 15.000
Uitvoeringsregeling Lokale Energie-Initiatieven		
Lokale energie-initiatieven	4704500	€ 50.000
Uitvoeringsregeling leefbaarheidsfonds		
Subsidies leefbaarheidsfonds	4601360	€ 17.661
Stimuleringsregeling vergroten toegankelijkheid		
Subsidies toegankelijkheid	4601900	€ 20.000
Uitvoeringsregeling musea		
Subsidie activiteiten musea	4504400	€ 12.891
Uitvoeringsregeling huurkosten jeugdsoosaccommodaties		
Tegemoetkoming voor betaalde huurkosten	4601410 / 4601500	€ 29.840

De subsidieplafonds zijn vastgesteld op basis van de subsidiebudgetten die in de begroting ter vaststelling aan de gemeenteraad zijn voorgelegd. Mochten er nog wijzigingen volgen bij deze vaststelling, dan wordt het subsidieplafond in overeenstemming aangepast.

20. Structureel en reëel begrotingsevenwicht

Gedeputeerde Staten van Drenthe hebben in het vastgestelde “Gemeenschappelijk financieel toezichtkader” aangegeven dat de begroting 2025 “structureel en reëel in evenwicht” moet zijn. Dat betekent dat de structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten.

Uit een nadere analyse van de structurele lasten en baten en de incidentele lasten en baten is gebleken dat de begroting voor 2025 materieel sluitend is.

In de hoofdstukken Incidentele baten en lasten en Mutaties in reserves een uitgebreide becijfering van incidentele baten en lasten en de structurele en incidentele toevoegingen en onttrekking aan reserves opgenomen.

Gecomprimeerd ziet het beeld er voor 2025 als volgt uit:

Presentatie van het structurele begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Saldo baten en lasten	-4.078	-14.142	-8.955	-8.224
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	5.415	9.208	1.944	381
Primitief begrotingssaldo na bestemming	1.337	-4.934	-7.011	-7.843
Waarvan incidentele baten en lasten (hoofdstuk 14)	-976	1.041	1.362	1.705
Structureel primitief begrotingssaldo	361	3.893	-5.649	-6.138

Bijlagen

Bijlage 1: Begrippenlijst

A.

Accres

Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-af methodiek).

Activa (vaste)

Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afwijkingen (rechtmatigheid)

Posten die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen (fouten) en posten, waarbij voor het college een onduidelijkheid bestaat over de rechtmatigheid.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering

Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve

Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

B.

Balans

De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten en lasten (stelsel van)

Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering

De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie.

Begroting

Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsonrechtmatigheden (rechtmatigheid)

Hiervan is sprake als het college bij de realisatie van doelen en het realiseren van activiteiten de door de gemeenteraad vastgestelde budgetten voor wat betreft de lasten of investeringsbudgetten overschrijdt (1), toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves die niet door de gemeenteraad zijn vastgesteld (2) en als bij onderschrijdingen van lasten of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten dan begroot de begroting niet tijdig met begrotingswijzigingen is aangepast (3).

Begrotingsresultaat

Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort

Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel

Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit

De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt). Dit is een van de verplichte kengetallen die gemeenten moeten opnemen in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en de jaarstukken.

Benodigde weerstandscapaciteit

Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid

Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve

Naast de algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen (bijvoorbeeld kapitaallasten) waarbij er beperkte sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere de begroting en de jaarstukken van een gemeente aan moeten voldoen.

Bestuurlijk belang

Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW compensatiefonds

Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire

Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

D.

Deelneming

Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Distributieplanologisch onderzoek (DPO)

Van oudsher wordt een distributieplanologisch onderzoek (DPO) gebruikt om inzicht te krijgen in de kwantitatieve uitbreidingsruimte voor een bepaalde branche of winkelcentrum.

Dividend

Een vergoeding die wordt uitbetaald aan de aandeelhouders.

Doeluitkering

Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo

Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften en is verplicht onderdeel van de begroting en de jaarstukken.

Exploitatielasten

Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn op de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.

F.

Financieel belang

Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen

Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente. Het BBV verplicht alle gemeenten een aantal specifieke kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarstukken, waaronder de netto schuldquote en het solvabiliteitsratio.

Financiële rechtmatigheid (rechtmatigheid)

Het voldoen aan wet- en regelgeving bij het uitvoeren van financiële beheershandelingen.

Financieringsmiddelen

Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

Fouten (rechtmatigheid)

Rechtmatigheidsfouten treden op bij financiële beheershandelingen, waarbij de in het normenkader beschreven wet- en regelgeving niet is nageleefd.

Fraude (rechtmatigheid)

Dit omvat opzettelijke handelingen door één of meerdere personen binnen de gemeente, waarbij gebruik wordt gemaakt van misleiding teneinde een onrechtmatig of onwettig voordeel te behalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling

Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds

Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Getrouwheid

Een oordeel van de accountant over of de informatie juist en toereikend/volledig is. Voorts geschikt is voor het doel waarvoor deze wordt verstrekt. En ten slotte of het bij de volksvertegenwoordigers en de burger (gebruikers van de verantwoording) geen ander beeld oproept, dan overeenkomt met de feiten.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie dat is opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en de jaarstukken geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten en daarmee de mogelijke invloed van negatieve waardeontwikkelingen voor de begroting.

H.

Hoofdstuk

Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten, ook wel een programma genoemd.

HR21

Is het functiewaarderingsstelsel van de VNG.

K.

Kapitaalgoederen

Investeringsgoederen met een groot maatschappelijk nut die de gemeente nodig heeft voor de uitvoering van haar taken. Deze goederen hebben doorgaans een hoge vervangingswaarde en gaan meerdere jaren mee. Voorbeelden hiervan zijn wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten

Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

LEADER

Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale of te wel: Samenwerking voor plattelandsontwikkeling. Het is een subsidieprogramma op initiatief van de Europese Commissie.

Leges

Worden geheven ter dekking van de kosten van gemeentelijke dienstverlening. Leges mogen maximaal kostendekkend zijn.

Lokale heffingen

Lokale heffingen zijn, naast de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de doeluitkeringen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. De lokale heffingen vallen uiteen in twee groepen: belastingen en retributies/bestemmingsheffingen. Voorbeelden van belastingen zijn: forensenbelasting en toeristenbelasting. Voorbeelden van (bestemmings)heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geldt dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplan

In het meerjareninvesteringsplan wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming

Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

Misbruik (rechtmatigheid)

Het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen of niet dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

NMD-samenwerking

Samenwerking in Noord- en Midden-Drenthe op het gebied van het sociaal domein.

Normenkader

Het normenkader voor een rechtmatigheidsverantwoording betreft de inventarisatie van de relevante regelgeving, waaronder die van de betreffende gemeente (zoals verordeningen). De inventarisatie beperkt zich tot regelgeving die relevant is voor financiële beheershandelingen. Het normenkader moet actueel worden gehouden en wordt aangepast op basis van nieuwe wet- en regelgeving. Daarom wordt het elk jaar opnieuw vastgesteld.

O.

Onduidelijkheden (rechtmatigheid)

Indien het college het kader van de verslaggeving niet kan aangeven of er sprake is van een rechtmatigheidsfout of niet.

Oneigenlijk gebruik (rechtmatigheid)

Het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan.

Overhead

De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

P.

Paragrafen

Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn verplicht onderdeel van zowel de begroting als de jaarstukken.

Planning & Control cyclus

De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

P.M. post

Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Prestatie-indicator

Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

R.

Rechtmatigheid

Het voldoen aan wet- en regelgeving.

Rechtmatigheidsverantwoording

De rechtmatigheidsverantwoording is een nieuw onderdeel in de jaarrekening, waarin het college vanaf het verslagjaar 2023 aangeeft of er rechtmatigheidsfouten en -onduidelijkheden waren.

Reserve

Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico

De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico

Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing

Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico i.r.t. weerstandsvermogen

De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicomangement

Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

S.

Samenwerkingsverband Drentsche Aa

Samenwerking op het gebied van specifieke onderdelen binnen de bedrijfsvoering tussen de gemeenten Tynaarlo, Aa en Hunze en Assen.

Solvabiliteit

Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Staat C

Staat/overzicht van vaste activa.

Staat D

Staat/overzicht van reserves en voorzieningen.

Staat E

Staat/overzicht van langlopende leningen.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie

Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld

Eenheid waarin de hoofdstukken zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode

Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accres is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accres.

Treasury

Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verantwoordingsgrens

De grens waarboven het college afwijkingen moet melden aan de raad. De raad stelt deze verantwoordingsgrens vast met een maximum van 3% van de totale lasten.

Verbonden partij

Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening

Dit is een reservering (geormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandratio

= Beschikbare weerstandscapaciteit: Benodigde weerstandscapaciteit. Een ratio > 100% kan als voldoende worden beschouwd.

Weerstandvermogen

Het weerstandvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstands-capaciteit.

Bijlage 2: Afkortingenlijst

A .

AED – Automatische externe defibrillator
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
Arca – Algemene Reserve Calamiteiten
Argi – Algemene Reserve Grote Investerings
ASV – Algemene Subsidieverordening
AU – Algemene uitkering (gemeentefonds)
AVG – Algemene Verordening Persoonsgegevens
Awb – Algemene wet bestuursrecht
AZC – Azielzoekerscentrum

B .

BAG – Basisregistratie Adressen
BBP – Bruto Binnenlands Product
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording
BHV – Bedrijfs hulpverlening
BIE – Bouwgronden In Exploitatie
BIO – Baseline Informatiebeveiliging Overheden
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOA – Buitengewoon opsporingsambtenaar
BOR – Beheer Openbare Ruimte
BRP – Basisregistratie Personen
BTW – Belasting Toegevoegde Waarde
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap

C .

CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek

CMT – Concern Management Team

COA – Centraal Orgaan opvang asielzoekers

COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden

CROW – Netwerk waar gemeentelijke professionals kennis etc uitwisselen over openbare ruimten

CPB – Centraal Plan Bureau

D.

DB – Dagelijks Bestuur

DPLG – Drents Programma Landelijk Gebied

DPO – Distributieplanologisch onderzoek

DU – Decentralisatie Uitkering

DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.

ECB – Europese Centrale Bank

EV – Eigen Vermogen

EMU – Economische en Monetaire Unie

EZ – Economische Zaken

F.

Fido – Financiering Decentrale Overheden

FTE – Fulltime-equivalent (formatieplaats)

FWK-plan – Fietspaden en Wegen Knelpunten-plan

G.

GAE – Groningen Airport Eelde

GALA – Gezond en Actief Leven Akkoord

GFT – Groente, fruit en tuin(afval)

GGD – Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe

GGZ – Geestelijke Gezondheidszorg

GKB – Gemeentelijke Kredietbank

GO – Georganiseerd Overleg

GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
GWRP – Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan

H.

HR – Human Resources, zie ook P&O
HVP – Huisvestingsprogramma

I.

IBA – Individuele Behandeling Afvalwater
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP – Integraal Huisvestingsplan
IKB - Individueel keuzebudget
IMVA – Immateriële Vaste Activa
IND – Immigratie- en NaturalisatieDienst
IVR – Integrale Voortgangsrapportage
IZA – Integraal Zorg Akkoord

J.

JGZ – Jeugdgezondheidszorg

L.

LAS – Lokale Adaptatie Strategie
LUA – Lokale Uitvoeringsagenda

M.

MEBV – Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer
MFA – Multi Functionele Accommodatie
Ministerie van BZK – Ministerie van Binnenlandse Zaken
MJDP – Meerjaren Duurzaamheidsplan (gemeentelijke gebouwen)
MJOP – Meerjaren Onderhoudsplan

MKB – Midden- en Kleinbedrijf
MO – middelbaar onderwijs
MVA – Materiële Vaste Activa

N.

NIEGG – Niet In Exploitatie Genomen Gronden
NMD – Noord- en Midden-Drenthe
NPO – Nationaal Programma Onderwijs
NV – Naamloze Vennootschap
NVM – Nederlandse Vereniging van Makelaars

O.

3 O's – Onvermijdelijk, onuitstelbaar en onvoorzien
OBS – Openbare Basis School
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OHP – Onderwijs Huisvestingsprogramma
OM – Openbaar Ministerie
OOV – Openbare Orde en Veiligheid
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting

P.

PBH – Prins Bernhard Hoeve (Zuidlaren)
P&C – Planning & Control
P&O – Personeel & Organisatie
PM – Pro Memorie
PO – primair onderwijs
POH – Praktijkondersteuner huisarts
PoC – Percentage of Completion
PvA – Plan van Aanpak
PvE – Programma van Eisen

R.

R&T – Recreatie en Toerisme
RES – Regionale Energie Strategie
RGA – Regio Groningen Assen
RIEC – Regionaal Informatie en Expertise Centrum
RMP – Regionaal Mobiliteitsplan
RUD – Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe

S .

SDA – Samenwerkingsverband Drentsche Aa
SMI – Sociaal Medische Indicatie
SMP – Soorten Management Plan
SO – Speciaal onderwijs
SPUK – Specifieke uitkering
SPV – Strategisch Plan Verkeersveiligheid
SW – Sociale Werkvoorziening
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.

TVO – Tactisch Veiligheidsoverleg

U.

UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V .

VDG – Vereniging Drenthe Gemeenten
VEGANN – Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Essent Noord-Nederland
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VNN – Verslavingszorg Noord-Nederland
VO – Voortgezet Onderwijs
Vpb – Vennootschapsbelasting
VRD – Veiligheidsregio Drenthe

VSO – Vaststellingsovereenkomst
VTE – Vrijtijdseconomie
VTH – Vergunningverlening Toezicht en Handhaving
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VV – Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.

WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
Woo – Wet open overheid
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
WPDA – Werkplein Drentse Aa
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WTI – Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw

Z.

ZZP – Zelfstandige Zonder Personeel